

**TURU-
UURINGUTE**
AS

www.turu-uuringute.eu

August 2022

Eesti elanike keskkonnateadlikkuse uuring

Uuringu tellija: Keskkonnaministeerium

KESKKONNAMINISTEERIUM

TALLINNA ÜLIKOOL

Sisukord

Uuringu taust.....	3
Uuringu meetodika	4
Valimi profiil	8
Uuringu põhijäreldused	9
Kokkuvõte	11
Tulemused	17
1. Keskkonnavalase teabe olulisus ja kättesaadavus.....	17
1.1. Keskkonnavalase teabe olulisus	17
1.2. Keskkonnavalase teabe kättesaadavus	18
2. Enesehinnanguline keskkonnateadlikkus	20
2.1. Arusaamad keskkonnateadlikkuse olemusest	21
2.2. Hinnang oma keskkonnateadlikkusele	22
3. Mure keskkonna pärast	23
3.1. Mure keskkonna seisundi pärast	24
3.2. Mure keskkonnaprobleemide üle.....	26
4. Aukartus ja imetus looduse suhtes	27
5. Keskkonnahoidlik käitumine	28
5.1. Harjumuspärane käitumine	28
5.2. Harjumuspärase käitumise motiivid	34
5.3. Jäätmete sortimine.....	40
6. Keskkonnahoidliku käitumise ajendid ja tunnetatud takistused	42
6.1. Tahe elada keskkonda hoidvamalt	42
6.2. Keskkonnahoidliku käitumise motivaatorid	43
6.3. Keskkonnahoidlikuma eluviisi takistused.....	46
7. Keskkonnavalased teadmised ja hoiakud.....	48
7.1. Arusaamad ökosüsteemi toimimisest ning inimese rollist selles	48
7.2. Arusaamad keskkonnavalaste teadmiste püsivusest.....	50
7.3. Arusaamad argitegevuste keskkonnamõjust.....	52
8. Prioriteetid majanduse osas	53
8.1. Prioriteetid elektri tootmisel	53
8.2. Prioriteetid majanduses	54
9. Bioloogiline mitmekesisus	56
9.1. Kokkupuude ja hinnang probleemi olulisusele	56
9.2. Teadlikkus bioloogilise mitmekesisuse vähenemise põhjustest.....	59
9.3. Tegevused, mis aitavad bioloogilist mitmekesisust hoida	61
9.4. Teadlikkus bioloogilise mitmekesisuse vähenemise tagajärgedest	63

Lisa 1. Eestikeelne küsitlusankeet

Uuringu taust

Käesolev raport on koostatud 2022. aasta mais ja augustis läbi viidud elanikkonnaküsitluse tulemuste põhjal. Ajaliste võrdluste tegemiseks on kasutatud ka varasemate samalaadsete elanikkonnaküsitluste tulemusi (aastatel 2010, 2012, 2014, 2016, 2018 ja 2020). Küsitlusankeet valmis Keskkonnaministeeriumi ja Tallinna Ülikooli koostöös. Küsitlustöö viis läbi ja analüüsiraporti koostas Turu-uuringute AS.

Küsitlusuuringu eesmärgiks oli anda ülevaade Eesti elanike keskkonnateadlikkusest ja -hoiakutest. Küsitluse tulemusena selgus:

- Elanike hinnangud keskkonnavalase teabe olulisusele ja kättesaadavusele;
- Enesehinnanguline keskkonnateadlikkus ja mure keskkonnaseisundi pärast;
- Keskkonnahoidlik käitumine, selle ajendid ja tunnetatud takistused;
- Keskkonnavalased teadmised ja hoiakud;
- Prioriteedid majanduse, sh elektri tootmise osas;
- Teadlikkus bioloogilisest mitmekesisusest ja probleemi teadvustamine.

Küsitlusuuringu raport koosneb uuringu taustast, põhitulemustest ja kokkuvõttest nii teksti kui joonistena. Lisas on toodud eestikeelne küsitlusankeet.

Uuringu metoodika

1. Valim ja küsitlus

Küsitlusuuringu üldkogumi moodustasid 15–74-aastased Eesti elanikud (ESA andmeil 01.01.2022 seisuga 989 033 inimest)¹. Küsitlusuuring toimus kahes etapis: maikuus viidi läbi pilootküsitlus ning augustis põhiuuringu küsitlus. Piloot- ja põhiuuringu läbiviimise ajad ning valimite suurused on toodud tabelis 1.

Tabel 1. Piloot- ja põhiuuringu küsitluste toimumise ajad ja valimite suurused

	Küsitluse läbiviimise kuupäevad	Valimi planeeritud suurus	Valimi lõplik suurus
Pilootuuring	20.05 - 25.05.2022	300	300
Põhiuuring	01.08 - 11.08.2022	1000	1003
Kokku:		1300	1303

Piloot- ja põhiuuringu valimite planeeritud suurus (kokku) oli 1300 inimest ja tegelik vastajate arv 1303. Üldkogumi proportsioone järgiva 1300 vastajaga valimi korral jääb maksimaalne valimivea suurus 95%-lisel usaldusnivool 2,7% piiresse (väiksemate gruppide, nt naised-mehed vaatlemisel võib viga olla suurem, vt tabel 2).

Küsimuste osas, mis olid piloot- ja põhiuuringus kattuvad, on raportis esitatud piloot- ja põhiuuringu koondandmed (n=1303). Juhul, kui küsimus sisaldus ainult põhiuuringus (kuid mitte pilootuuringus), on esitatud ainult põhiuuringu andmed (n=1003).

Andmekogumine toimus veebiküsitlusena. Valimid moodustati stratifitseeritud juhuvalikuga Turu-uuringute AS-i veebipaneelist soo, vanuserühma, regiooni ja rahvuse alusel moodustatud kihtidest, jälgides, et piloot- ja põhiuuringu valimitesse ei satuks samu isikuid. Valimite mudeli aluseks on Eesti Statistikaameti rahvastikuandmed.

Varasemates elanike keskkonnateadlikkuse uuringutes on andmekogumine toimunud silmast silma küsitlusena ning valimi vanusepiirid on enamasti olnud laiemad (lisaks 15–74-aastastele küsitleti ka 75-aastaseid ja eakamaid inimesi, v.a aastatel 2010 ja 2012, mil küsitleti ainult 15–74-aastaseid). Ajaliste võrdluste tegemisel on 2020. aasta tulemused ümber arvutatud 15–74-aastaste sihtrühmale, kuid aastate 2014, 2016 ja 2018 osas on esitatud kogu valimi (st kõigi 15-aastaste ja vanemate vastajate) tulemused.

¹ Statistikaameti veebiandmebaas, tabel RV021: Rahvastik soo ja vanuserühma järgi, 1. jaanuar 2022. Andmeid vaadatud seisuga 24.08.2022.

Küsitlusankeedi koostamisel võeti aluseks 2020. aasta samalaadse uuringu² ankeet, mida seekordses etapis omajagu muudeti. Küsitlusankeet on esitatud raporti lisas 1. Vastajail oli võimalik küsitlusele vastates valida eesti- ja venekeelse ankeedi vahel.

Tabel 2. Valimivea piirid 95%-lisel usaldusnivool

Valimi suurus	Vastuste proportsioon valimis											
	50%	48% või 52%	40% või 60%	35% või 65%	30% või 70%	25% või 75%	20% või 80%	15% või 85%	10% või 90%	5% või 95%	3% või 97%	2% või 98%
10	31.0%	31.0%	30.4%	29.6%	28.4%	26.8%	24.8%	22.1%	18.6%	13.5%	10.6%	8.7%
20	21.9%	21.9%	21.5%	20.9%	20.1%	19.0%	17.5%	15.6%	13.1%	9.6%	7.5%	6.1%
30	17.9%	17.9%	17.5%	17.1%	16.4%	15.5%	14.3%	12.8%	10.7%	7.8%	6.1%	5.0%
40	15.5%	15.5%	15.2%	14.8%	14.2%	13.4%	12.4%	11.1%	9.3%	6.8%	5.3%	4.3%
50	13.9%	13.9%	13.6%	13.2%	12.7%	12.0%	11.1%	9.9%	8.3%	6.0%	4.7%	3.9%
60	12.7%	12.6%	12.4%	12.1%	11.6%	11.0%	10.1%	9.0%	7.6%	5.5%	4.3%	3.5%
70	11.7%	11.7%	11.5%	11.2%	10.7%	10.1%	9.4%	8.4%	7.0%	5.1%	4.0%	3.3%
80	11.0%	11.0%	10.7%	10.5%	10.0%	9.5%	8.8%	7.8%	6.6%	4.8%	3.7%	3.1%
90	10.3%	10.3%	10.1%	9.9%	9.5%	8.9%	8.3%	7.4%	6.2%	4.5%	3.5%	2.9%
100	9.8%	9.8%	9.6%	9.3%	9.0%	8.5%	7.8%	7.0%	5.9%	4.3%	3.3%	2.7%
110	9.3%	9.3%	9.2%	8.9%	8.6%	8.1%	7.5%	6.7%	5.6%	4.1%	3.2%	2.6%
120	8.9%	8.9%	8.8%	8.5%	8.2%	7.7%	7.2%	6.4%	5.4%	3.9%	3.1%	2.5%
130	8.6%	8.6%	8.4%	8.2%	7.9%	7.4%	6.9%	6.1%	5.2%	3.7%	2.9%	2.4%
150	8.0%	8.0%	7.8%	7.6%	7.3%	6.9%	6.4%	5.7%	4.8%	3.5%	2.7%	2.2%
200	6.9%	6.9%	6.8%	6.6%	6.4%	6.0%	5.5%	4.9%	4.2%	3.0%	2.4%	1.9%
500	4.4%	4.4%	4.3%	4.2%	4.0%	3.8%	3.5%	3.1%	2.6%	1.9%	1.5%	1.2%
700	3.7%	3.7%	3.6%	3.5%	3.4%	3.2%	3.0%	2.6%	2.2%	1.6%	1.3%	1.0%
1000	3.1%	3.1%	3.0%	3.0%	2.8%	2.7%	2.5%	2.2%	1.9%	1.4%	1.1%	0.9%
1300	2.7%	2.7%	2.7%	2.6%	2.5%	2.4%	2.2%	1.9%	1.6%	1.2%	0.9%	0.8%
1,500	2.5%	2.5%	2.5%	2.4%	2.3%	2.2%	2.0%	1.8%	1.5%	1.1%	0.9%	0.7%

2. Andmetöötlus

Pärast küsitluse lõppemist võrreldi küsitletute soolist, vanuselist, rahvuselist ning hariduselist koosseisu valimis ettenähtuga ja kaaluti andmed vastavusse teoreetilise mudeliga. Kaalumise läbi korrigeeriti eelkõige valimi jagunemist hariduse alusel (alguses valimis olid alg- või põhiharidusega inimesed alaesindatud).

Kaalumata ning kaalutud valimi profiilide võrdlus on esitatud tabelis 2. Kaalutud valimi profiil on esitatud ka joonisel 1.

Uuringutulemuste töötlemiseks kasutati andmetöötluspaketti *SPSS for Windows 25.0*.

² Turu-uuringute AS, Tallinna Ülikool ja Keskkonnaministeerium. Eesti elanike keskkonnateadlikkuse uuring 2020.

Tabel 3. Kaalumata ning kaalutud valimi ning üldkogumi profiilide võrdlus

	Kaalumata valim (1303 vastajat)	Kaalutud valim (1303 vastajat)	Üldkogum (15–74-aastased elanikud, kokku 989 033 inimest – Eesti Statistikaameti andmed seisuga 01.01.2020)
SUGU			
Mees	46.1%	48.8%	48.8%
Naine	53.9%	51.2%	51.2%
VANUS			
15–24 a.	10.3%	12.9%	12.9%
25–34 a.	20.1%	17.9%	17.9%
35–49 a.	27.2%	28.3%	28.3%
50–64 a.	25.4%	26.1%	26.1%
65–74 a.	17.0%	14.8%	14.8%
HARIDUS			
Alg- või põhiharidus	7.4%	17.2%	17.2%
Kutse-, kesk- või kesk-eriharidus	60.5%	53.5%	53.5%
Kõrgharidus	32.2%	29.2%	29.2%
RAHVUS			
Eesti	68.6%	67.7%	67.7%
Muu	31.4%	32.3%	32.3%
REGIOON*			
Põhja-Eesti	45.9%	46.0%	46.0%
Lääne-Eesti	10.6%	11.2%	11.2%
Kesk-Eesti	10.3%	9.1%	9.1%
Kirde-Eesti	11.4%	10.2%	10.2%
Lõuna-Eesti	21.8%	23.5%	23.5%
ASULATÜÜP			
Pealinn	33.5%	33.5%	33.5%
Muu linnaline asula	38.9%	36.2%	36.2%
Maa-asula	27.6%	30.3%	30.3%

* Regionaalne jaotus põhineb NUTS III klassifikatsioonil. Tallinna, mis NUTS III järgi liigitub Põhja-Eesti alla, analüüsiti Põhja-Eestist eraldiseisvana, kuna varasemates uuringutes on Tallinna tulemused Põhja-Eesti omadest sageli erinenud.

3. Tulemuste esitamine

Käesoleva raporti joonistel ning tabelites esitatud andmed on ümardatud (enamasti pole esitatud komakohtadega arve), mistõttu ei pruugi ridade ning veergude summa alati tulemuseks anda täpselt 100%.

Tekstis ning jooniste ja tabelite päisetes viidatud valimi suurused (vastajate arvud) põhinevad kaalumata andmetel, et anda realistlik ülevaade sellest, kui paljud oli valimis antud teema kohta hinnangut andnud. Kõik muud tulemused (protsentjaotused, aritmeetilised keskmised) põhinevad kaalutud andmetel.

4. Teostajad

Uuringu erinevates etappides olid vastutavad:

Keskkonnaministerium

- Ankeedi koostamine ja konsultatsioonid Mairi Enok
Asta Tuusti

Tallinna Ülikool

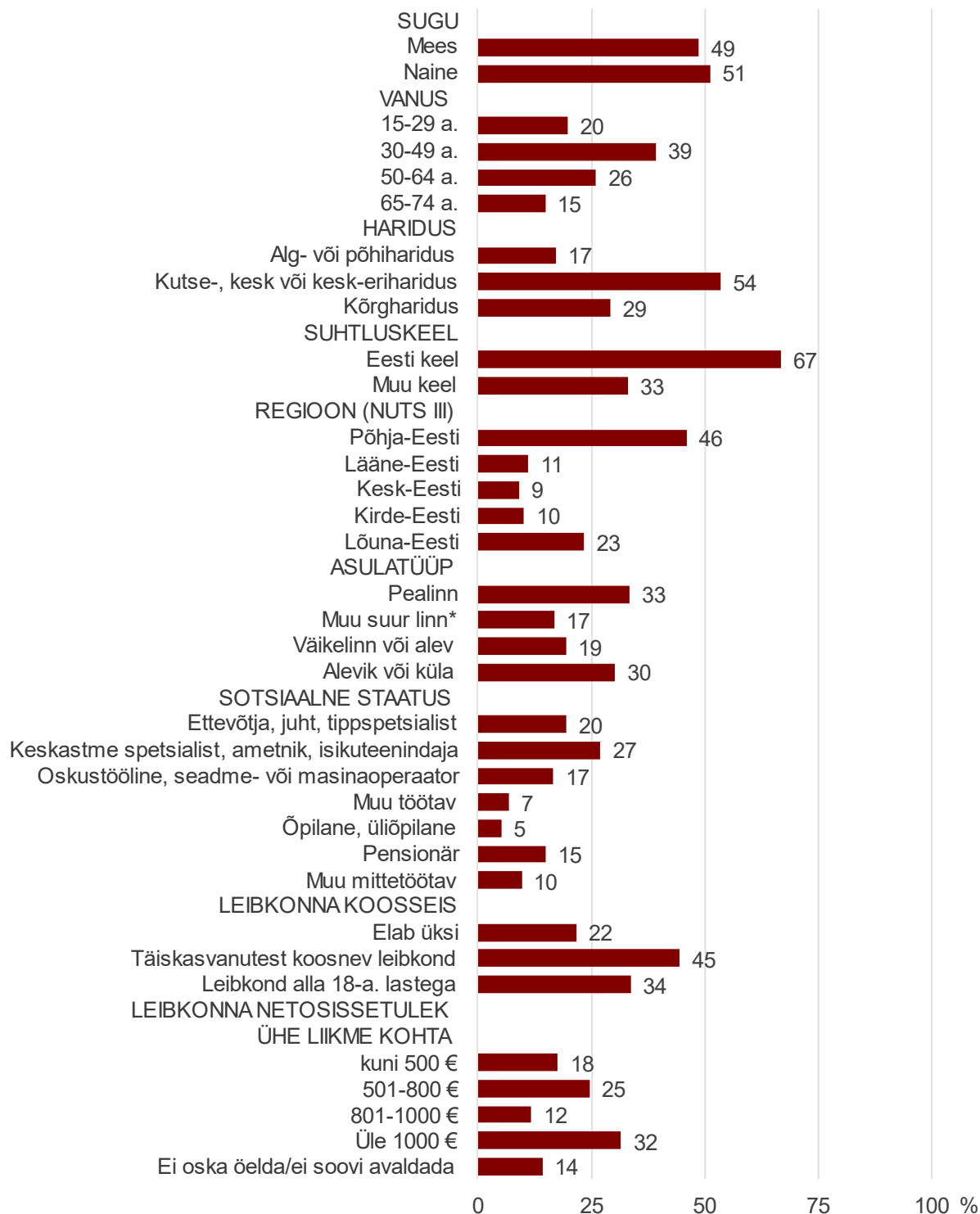
- Ankeedi koostamine Esta Kaal
Mihkel Kangur
Grete Arro

Turu-uuringute AS

- Metoodika ja analüüs Vaike Vainu
- Ankeedi tõlge ja pilootuuringu ankeedi programmeerimine Irina Strapatšuk
- Pilootuuringu andmetöötlus Olha Lysa
- Põhiuuringu ankeedi programmeerimine ja andmetöötlus Even Korberg
- Valim/küsitlustöö juhtimine Kristel Merusk
- Avatud vastuste kodeerimine Ave Albert
- Raporti toimetamine Hella Kaldaru

Valimi profiil

Joonis 1. Valimi profiil (%), kaalutud andmed

* Muud suured linnad: Tartu, Pärnu, Narva, Kohtla-Järve

Uuringu põhijäreldused

Uuringu andmetel on Eesti elanike huvi keskkonnateemade vastu vähenenud. Selle põhjuseks võib olla fookuse pöördumine julgeoleku- ja majandusteemadele (põhjuseks Ukraina sõda ja inflatsioon), kuid teatavat mõju võib avaldada ka küsitlusmetoodika muutmine (varasema silmast silma küsitluse asemel toimus 2022. aastal küsitlus veebis, kus antakse vähem n-ö sotsiaalselt aktsepteeritud vastuseid). Siiski andis ka elektritootmise prioriteetide küsimus tunnistust sellest, et võrreldes 2020. aastaga on elanikkonnas mõnevõrra vähenenud keskkonnasäästlikkuse tähtsustamine (majanduses) ning suurenenud majandusliku kasu (st odava hinna) tähtsustamine.

Hoolimata keskkonnavalase huvi vähenemisest on elanike käitumine võrreldes 2020. aastaga muutunud siiski keskkonnateadlikumaks: sagenenud on võimalikult pika kasutuseaga toodete eelistamine, vana asja parandamise eelistamine uue asja ostmisele, kasutatud riiete/tarbeesemete ostmine, kodust kaasavõetud kotiga poes käimine ning ühekordsete nõude ja joogikõrte kasutamise vältimine. Jätkuvalt on kõige levinumaks keskkonnahoidlikuks tegevuseks siiski olmejäätmete sortimine. Muud (keskkonnakahjude teket ennetavad) tegevused on vähem levinud, mis näitab, et inimeste käitumine saaks olla oluliselt keskkonnahoidlikum.

Uuringust ilmnis teadlikkuse ja hoiakute tugev seos käitumisega – inimesed, kes keskkonnaprobleemide olulisust teadvustavad, käituvad üldjuhul keskkonnahoidlikumalt kui need, kes probleemide olulisust ei adu. Samuti soodustab keskkonnahoidlikku käitumist see, kui inimene tajub oma panuse olulisust (st tunneb, et tema käitumisel on ka laiem mõju) ning tunnetab keskkonnahoidliku käitumise kasutegurit enda jaoks. Uuring näitas ka seda, et keskkonnateadlikult käituvad inimesed juhivad pigem sisemisest motivatsioonist (st keskkonnahoid on saanud osaks nende minapildist) kui välisest survest. Seega on keskkonnahoiu olulisuse ning selle kasuteguri teadvustamine oluliseks eelduseks, et inimeste käitumine muutuks keskkonnateadlikumaks.

Varasemad uuringud on näidanud puudujääke inimeste süsteemses arusaamises argitegevuste keskkonnamõjust ning käesolevas uuringust leidis see taas kinnitust – nt muruniitmise ja lihasöömise vähendamist keskkonnahoiuga seostada enamasti ei osata, samuti ei mõisteta osade argitegevuste (nt internetist videote vaatamine, välismaalt kaupade tellimine) seost bioloogilise mitmekesisuse vähenemisega. Samuti puudub inimestel enamasti terviklik arusaam keskkonnas toimuvate muutuste (nt bioloogilise mitmekesisuse vähenemise) mõjudest, mistõttu hinnatakse neid mõjusid iseenda seisukohalt pigem ebaoluliseks. Ka varasemad elanike keskkonnateadlikkuse uuringud on näidanud, et globaalseid probleeme tajutakse sageli kaugete ning Eesti jaoks ebaolulistena ning nende lahendamist peetakse seetõttu n-ö kellegi teise mureks. Tegelikult aga ilmnevad globaalsete kliimamuutuste mõjud juba ka Eestis (nt kuumalainete sagenemise, tormisuse suurenemise ning võõrliikide invasiooni näol).

Inimeste rahulolu keskkonnaalase teabe kättesaadavusega on vähenenud, mille põhjus võib seisneda nii suurenenud infovajaduses (inimesed, kes keskkonnateemadest huvituvad, teadvustavad kliimakriisi ohtu aina teravamalt ning soovivad saada teavet võimalike lahenduste kohta), teisalt võib põhjuseks olla ka see, et uute aktuaalsete probleemide kerkimisel (julgeolekuoht, hinnatõus) ongi keskkonnateemade kajastus jäänud tahaplaanile. Infopuudus ilmnes eriti teravalt Kirde-Eestis, mis on Eestis piirkonnaks, kus ka inimeste käitumine ning hoiakud on vähem keskkonnateadlikud kui teistes Eesti regioonides.

Keskkonnaharidus peaks alguse saama juba lasteaias ning keskenduma eelkõige inimese ja keskkonna vaheliste suhete selgitamisele, mis viiks terviklikule arusaamale sellest, et keskkonnahoid on kasulik kõigile, sh inimestele endile. Keskkonnahoidlikest tegevustest rääkimisel tuleks senisest suurem rõhk panna keskkonnakahjusid ennetavate tegevuste tutvustamisele (nt tarbimise vähendamine, keskkonnasõbralike toodete eelistamine), kuna nendest tegevustest on pikas perspektiivis keskkonnale rohkem kasu kui sellistest, mis keskenduvad tegelemisele juba tekkinud kahjude tagajärgedega. Lisaks haridussüsteemis jagatavatele teadmiste tuleks keskkonnateemasid hoida järjepidevalt n-õ pildil ka meedias.

Kokkuvõte

- Alates 2010. aastast on Keskkonnaministeerium iga kahe aasta järel küsitlusuuringuga kaardistanud elanike keskkonnateadlikkust. Käesolev raport annab ülevaate järjekorras juba seitsmenda, 2022. aasta mais ja augustis läbi viidud keskkonnateadlikkuse uuringu tulemustest. Erinevalt varasematest uuringutest, kus andmekogumine toimus silmast silma küsitlusena, toimus küsitlus seekord veebis. Küsitlusankeedi koostasid Tallinna Ülikooli teadurid ning andmekogumise viis läbi Turu-uuringute AS, küsitledes üle Eesti 1303 inimest vanuses 15–74.

Keskkonnaalase teabe olulisus ja kättesaadavus

- Võrreldes 2020. aastaga on Eesti elanike huvi keskkonnaalase teabe vastu vähenenud: Eesti keskkonnaseisundi-alast teavet väga oluliseks pidavate inimeste osakaal on langenud 53%-lt 33%-le ja kogu maailma keskkonnaseisundi-alast teavet väga oluliseks pidavate inimeste osakaal 34%-lt 26%-le.
- Elanike rahulolu keskkonnaalase teabe kättesaadavusega on jätkuvalt langustrendis: 2018. aastal pidas kogu Eestit puudutavat keskkonnaalast teavet täiesti või pigem kättesaadavaks 72%, 2020. aastal 64% ja 2022. aastal 51% elanikest.

Enesehinnanguline keskkonnateadlikkus

- Keskkonnateadlikkust seostatakse nii käitumise (roheline eluviis, tarbimise piiramine, aktiivsus ja kaasaráärmimine keskkonnateemadel, prügi sorteerimine) kui hoiakutega (hoolimine loodusest/keskkonnast). Elanikest 81% peab end keskkonnateadlikuks ning 14% mitte (2020. aastal vastavalt 80% ja 18%). Väga keskkonnateadlikuks peab end siiski vaid kümnendik elanikest (2020. aastal 13%, st antud näitaja on pisut vähenenud).

Mure keskkonna pärast ning aukartus ja imetus looduse suhtes

- Elanikest 60% on oma kodukoha keskkonna seisundi üle muretsenud palju, 34% vähe ning 3% üldse mitte. Keskmisest enam on oma kodukoha keskkonna seisundi pärast mures Tallinna ja Kirde-Eesti elanikud. Teemadena, mille üle on muret tuntud, nimetati spontaanselt kõige sagedamini õhusaastet, prügi maha viskamist/sorteerimata jätmist ning kliimamuutusi, inimeste/institutsioonide hoolimatust ja ületarbimist.
- Elanikest 63% on tundnud palju muret inimtegevuse/-ehituste laienemise pärast loodusmaastike arvelt, 59% globaalsete kliimamuutuste pärast, 55% bioloogilise mitmekesisuse vähenemise pärast, 55% väetiste ja põllumajandusmürkide liigkasutuse pärast ning 28% aineringe muutustest tingitud mullaviljakuse vähenemise pärast .

- Valdav osa (95%) elanikest on tundnud looduse suhtes aukartust või imetlust, sealjuures 40% pea iga päev.

Keskkonda hoidev käitumine

- Igapäevaste keskkonda hoidvate tegevustena meenub inimestele kõige sagedamini prügi ja jäätmete sorteerimine. Siiski on paranenud ka teadlikkus keskkonnakahjusid ennetavatest tegevustest: sagenenud on nt keskkonnasäästliku transpordi kasutamise, tarbimise/plastiku kasutamise piiramise, taaskasutuse ja loodushoiu mainimine.
- Etteantud nimekirjast märgiti keskkonnahoidlike tegevustena kõige sagedamini poodi oma koti kaasavõtmist (et uut paber- või kilekotti mitte osta – sageli toimib nii 84% elanikest) ning olmejäätmete sorteerimist (sageli sordib 83% elanikest). Valdav osa elanikest sordib/viib ettenähtud kogumiskohta ka ohtlikud jäätmed (sageli 78%), üritab elektrit ja kütet tarbida säästlikult (sageli 77%), ostab võimalikult pika kasutuseaga tooteid (sageli 74%) ning väldib ühekordsete nõude ja joogikõrte kasutamist (sageli 74%). Ligi pooled elanikest eelistavad uue asja ostmisele olemasoleva parandamist (sageli 55%), eelistavad autoga sõitmisele keskkonnasõbralikumaid alternatiive (sageli 51%), väldivad pudelis joogivee ostmist (sageli 50%) ning ülepakendatud toodete ostmist (sageli 48%). Ülejäänud ankeedis loetletud tegevused on elanikkonnas vähem levinud.
- Võrreldes 2020. aastaga on keskkonnahoidlik käitumine elanike seas pisut enam levinud, näiteks on sagenenud võimalikult pika kasutuseaga toodete eelistamine (52%→74%), kasutatud riiete ja tarbeesemete ostmine (33%→39%) ning uue asja ostmisele sageli vana parandamise eelistamine (49%→55%). Kasvanud on ka nende inimeste osakaal, kes kasutavad poest kauba koju toomiseks sageli kodust kaasa võetud kotti (64%→84%) või väldivad sageli ühekordsete nõude ja joogikõrte kasutamist (65%→74%). Samas on langenud lihasöömise teadlik vähendamine (sageli vähendanute osakaal on kahanenud 21%-lt 15%-le) ja keskkonnahoiuga seotud ühisüritustes osalemine (sageli osalenute osakaal on vähenenud 9%-lt 5%-le).
- Keskkonda säästev käitumine võib olla ajendatud nii soovist hoida keskkonda kui muudest motiividest (nt soovist hoida kokku raha). Enamiku eeltoodud keskkonnahoidlike tegevuste puhul juhindub suurem osa inimestest keskkonnahoiu motiivist. Ligi pooled küsitletutest juhinduvad keskkonnahoiu motiivist keskkonnasõbralike liikumisviiside eelistamisel, võimalikult pika kasutuseaga toodete ostmisel ning teenuste/kaupade tarbimise vähendamisel. Harvemini seatakse keskkonnahoid esikohale järgnevate tegevuste puhul: pigem olemasolevate asjade parandamine kui uute ostmine, elektri/kütte säästlik tarbimine, kasutatud riiete/tarbeesemete ostmine, liha söömise vähendamine ja reisimise vähendamine – nende tegevuste puhul on inimeste jaoks olulisemad pigem muud motiivid (nt raha säästmine).

- Keskkonnahoidlike harjumuste puudumist põhjendatakse sageli sellega, et on olulisemaid igapäevategevusi (kui kõnealune tegevus). Teadmatust sellest, et antud tegevus aitab keskkonda hoida, toodi esile küllaltki harva.
- Kuigi 83% elanikest märkis, et sordib olmejäätmeid sageli, näitas täpsem jäätmete sorteerimist puudutav küsimus siiski seda, et olmeprügisse visatakse hulganisti ka selliseid jäätmeid, mida saaks liigiti koguda: kõige sagedamini plastpakendeid (40% eestikeelsetest elanikest viskab enamasti seda liiki jäätmed olmeprügisse, venekeelsete kohta vastavad andmed puuduvad).

Keskkonnahoidliku käitumise ajendid ja tunnetatud takistused

- Elanikest 71% tahaks elada keskkonda hoidvamalt kui praegu (sealjuures 7% tahaks väga) ning 19% mitte. Keskkonnahoidlikult käituma motiveerib inimesi nende endi hinnangul kõige enam see, et nad peavad keskkonda hoidvat tegutsemist oluliseks (95%). Üsna palju toodi esile ka emotsionaalseid aspekte – et keskkonna heaks panustamine loob heatunde (83%) ning et end tuntaks halvasti, kui keskkonna heaks midagi ei tehtaks (73%). Elanikest 67% arvab, et keskkonna hoidmine on saanud oluliseks osaks sellest, kes nad on. Teiste inimeste heakskiitu keskkonnahoidliku käitumise motivaatoriks enamasti ei peeta – soovimatusega teistele pettumust valmistada põhjendas keskkonnahoidlikku käitumist 31% ning sooviga vältida teiste halvaks panu 26% vastajatest. Vaid 19% vastajatest arvas, et teeb keskkonnahoidlikke tegevusi selleks, et teised tema panust märkaksid.
- 66% elanikest tunnetab oma panuse olulisust keskkonna hoidmisel, kuid 34% ei näe, kuidas tema panusest keskkonnale kasu oleks. Samuti ei taju 30% elanikest, kuidas oleks keskkonda hoidvast käitumisest neile endile kasu.
- Keskkonnahoidliku eluviisi takistuseks peetakse sagedamini selle (väidetavat) kulukust (kindlasti/pigem peab takistuseks 59% elanikest) ning seda, et tänane seadusandlus ja/või majandusloogika ei soodusta keskkonda hoidvat eluviisi (54%). Harvemini leitakse aga seda, et igapäevaelu korraldus ei võimalda keskkonda hoidvat eluviisi (33%), et puuduvad piisavad teadmised ja oskused elada veel keskkonnahoidlikumalt (32%) või et lähedased/kogukond ei toeta keskkonda hoidvat eluviisi (29%).

Keskkonnaalased teadmised ja hoiakud

- Elanikest 94% arvab, et loodusel on väärtus ka siis, kui inimesed sellest otseselt kasu ei saa, ning 88% arvab, et kõikidel liikidel on inimesega võrdne õigus elule. Inimtegevuse kahjulikku mõju keskkonnale valdavalt samuti teadvustatakse – 90% arvab, et inimesed kuritarvitavad rängalt keskkonda, ning 84% arvab, et inimeste sekkumine loodusesse toob sageli kaasa hävitavaid tagajärgi. Elanikest 83% teadvustab loodusressursside piiratust, st nõustub väitega: „Maakera on nagu kosmoselaev, kus on vähe ruumi ja millel on piiratud ressursid“. Selles osas, kui suur on üksikisiku käitumise globaalne keskkonnamõju, inimeste arvamused

lahknevad – elanikest 40% hinnangul on üksikisiku keskkonnahoidlik käitumine globaalses mõttes tühine, 56% arvates aga mitte.

- Valdav osa inimestest on teadvustanud keskkonnaalaste teadmiste muutlikkust ning keskkonnaprobleemide kompleksust – 90% arvab, et teadmised keskkonnateemade kohta uuenevad ja muutuvad pidevalt, 79% arvab, et igal ajahetkel on meie teadmised inimtegevuse keskkonnamõju kohta piiratud, ning 81% arvab, et keskkonnaprobleemidel pole ühte selget ja ühemõttelist lahendust. Elanikest 82% arvab ka seda, et teadmiste vähesus uue tehnoloogia keskkonnamõtjude kohta peaks meid tegema selle kasutuselevõtul ettevaatlikuks.
- Muruniitmise ning lihasöömise vähendamist seostavad keskkonna hoidmisega vähem kui pooled elanikest, kuigi võrreldes 2020. aastaga on teadlikkus muruniitmise vähendamise positiivsest keskkonnamõtjust suurenenud.

Prioriteetid majanduse osas

- Eesti elanikud peavad elektritootmise juures kõige sagedamini esmatähtsaks selle võimalikult väikest kahju keskkonnale, kuigi võrreldes 2020. aastaga on selle aspekti tähtsus inimeste silmis vähenenud (2020. aastal pidas seda kõige olulisemaks teguriks 48% ja 2022. aastal 40% elanikest). Kasvanud on nende inimeste osakaal, kes peavad elektritootmise juures kõige olulisemaks odavust (25%→31%): arvestades kasvavaid energiahindu, on selline tulemus ootuspärane.
- Majanduslike otsuste puhul tähtsustab 70% elanikest pigem seda, et need ei kahjustaks teisi liike, 21% aga pigem nende majanduslikku kasu.
- Enam kui pooled elanikest toetavad energiatarbimise vähendamist ühiskonnas (toetab 63%) ning tootmise ja tarbimise vähendamist (62%). Neid muutusi ei toeta 30% elanikest. Toetus loobumisele pideva majanduskasvu ootusest oli väiksem (toetab 43%).

Bioloogiline mitmekesisus

- Elanikest 31% on Eestis ise märganud liikide (nt linnud, taimed, putukad) kadumist. Kõige sagedamini on täheldatud linnuliikide vähenemist.
- Elanikest 8% hinnangul ei mõjuta bioloogilise mitmekesisuse vähenemine lähemate aastate jooksul nende elu üldse, 48% arvates mõjutab vähe ning 27% arvates palju. Eesti jaoks tervikuna peetakse probleemi siiski küllaltki oluliseks: bioloogilise mitmekesisuse vähenemise tagajärgi peab Eesti jaoks tõsiseks probleemiks 54% elanikest.
- Etteantud tegurite nimistust peeti bioloogilise mitmekesisuse vähenemise põhjusteks kõige sagedamini sünteetiliste umbrohutõrjevahendite kasutamist ning soode kuivendamist. Igapäevategevustest seostati bioloogilise mitmekesisuse vähenemist sagedamini kiirmoe tarbimisega, harvemini välismaalt kaupade tellimise või internetist videote vaatamisega (mis aga tegelikult samuti kaudselt bioloogilist mitmekesisust vähendavad).

- Tegevustest, mis aitavad bioloogilist mitmekesisust hoida, märgiti kõige sagedamini liigirikaste metsade ja niidukoosluste hoidmist ja taastamist, põldude vahele niiduribade ja puudesalkade jätmist, tarbimise üldist vähendamist ning ühekordsete biolagunevate kilekottide, kohvitopside jm vältimist. Ankeedis toodud igapäevategevustest seostati bioloogilise mitmekesisuse vähenemisega kõige vähem mahetoidu eelistamist ja liha osakaalu vähendamist menüüs.
- Ankeedis toodud teguritest peeti bioloogilise mitmekesisuse vähenemise tagajärjedeks kõige sagedamini põhjavee kvaliteedi halvenemist, metsatulekahjude sagenemist ning haiguste levikut, pisut harvemini aga rahvaste rännet ja osade toidutaimede hinnatõusu.

Erinevused taustrühmades

- Sarnaselt varasemate uuringutega leidis ka seekordses kinnitust naiste kõrgem keskkonnateadlikkus. Võrreldes meestega käituvad naised keskkonda hoidvamalt ning on enam huvitatud sellest, et elada veelgi keskkonda hoidvamalt. Samuti tajuvad naised meestest selgemalt keskkonnanahoiu puhul enda panuse olulisust ning keskkonnanahoiu kasutegurit (enda jaoks).
- Vanuserühmade võrdluses eristuvad kõrgema keskkonnateadlikkusega 15–29-aastased ja 65–74-aastased. Nendes vanuserühmades on paljud keskkonnahoidlikud tegevused enam levinud kui keskmistes vanuserühmades ning tahe elada keskkonda hoidvamalt suurim. Vanuserühmade võrdluses tunnetavad 15–29-aastased kõige selgemalt keskkonda hoidva käitumise kasutegurit enda jaoks, kuid samas on nad enda keskkonnateadlikkuse hindamisel ka kõige kriitilisemad ning tunnetavad keskkonda hoidva eluviisi osas kõige enam takistusi. Üldiselt on keskkonnaalased teadmised kõige paremal tasemel vanimas vanuserühmas ehk 65–74-aastaste seas. Siiski tuleb vanima vanuserühma puhul arvestada, et tavaliselt vastab veebiküsitlustele pigem haritum ning teadlikum osa sellest vanuserühmast – ehk need eakad inimesed, kes kasutavad internetti ning kelle arvuti/nutitelefoni kasutamise oskused on küsitlusele vastamiseks piisavalt heal tasemel. Silmast silma küsitlus võib 65–74-aastaste puhul nende keskkonnateadlikkuse osas anda tagasihoidlikuma tulemuse.
- Uuring andis tunnistust hariduse olulisusest keskkonnateadlikkuse kujunemisel: võrreldes madalamalt haritudetega on kõrgharidusega inimeste käitumine keskkonda hoidvam, nende tahe elada keskkonda hoidvamalt on suurem ning nad tunnetavad keskkonnahoidliku käitumise kasutegurit enda jaoks selgemalt.
- Kuigi muukeelsed inimesed hindavad oma keskkonnateadlikkust kõrgemalt ning muretsevad oma kodukoha keskkonna seisundi pärast enam kui eestikeelsed inimesed, ei leidnud uuringu põhjal kinnitust, et nende vaated oleksid keskkonnahoidlikumad ning käitumine keskkonnasäästlikum kui eestikeelsetel elanikel. Pigem kipub asi olema vastupidine. Võrreldes eestikeelsete elanikega on muukeelsed keskkonnateemadest keskmiselt vähem huvitatud, nende mure globaalsete kliimamuutuste üle on väiksem, käitumine vähem keskkonnahoidlik ning tahe oma käitumist keskkonnahoidlikumaks muuta väiksem. Võrreldes

eestikeelsetega ajendab neid keskkonnahoidlikult käituma väline surve sagedamini kui tegelik arusaam keskkonnahoidliku käitumise kasutegurist. Ka majanduses tähtsustavad nad keskkonnasäästlikkust eestikeelsetest inimestest vähem.

- Sarnaselt varasemate uuringutega eristub ka seekord teistest regioonidest Kirde-Eesti, kus keskkonnahoidlik käitumine on kõige vähem levinud ning huvi oma käitumist keskkonnahoidlikumaks muuta on kõige väiksem. Ka majanduses tähtsustavad Kirde-Eesti elanikud keskkonnasäästlikkust vähem kui teiste regioonide elanikud, mis tõenäoliselt tuleneb sellest, et antud regioonis on majanduslike toimetulekuraskustega inimeste osakaal suurim ning samuti on selle piirkonna majandus (töökohad) tugevalt seotud kohaliku põlevkivitööstusega. Kirde-Eesti elanikud muretsevad küll keskmisest enam oma kodukoha keskkonnaseisundi üle, kuid tunnevad keskmisest vähem muret globaalsete kliimamuutuste üle. Uuringu andmetel on Kirde-Eestis ka keskkonnaalase info kättesaadavus keskmisest halvem.

Tulemused

1. Keskkonnaalase teabe olulisus ja kättesaadavus

Keskkonnateadlikkuse teema sissejuhatuseks uuriti küsitluses osalenutelt, kui oluliseks peavad nad keskkonnaalast teavet ning kuidas hindavad keskkonnaalase teabe kättesaadavust.

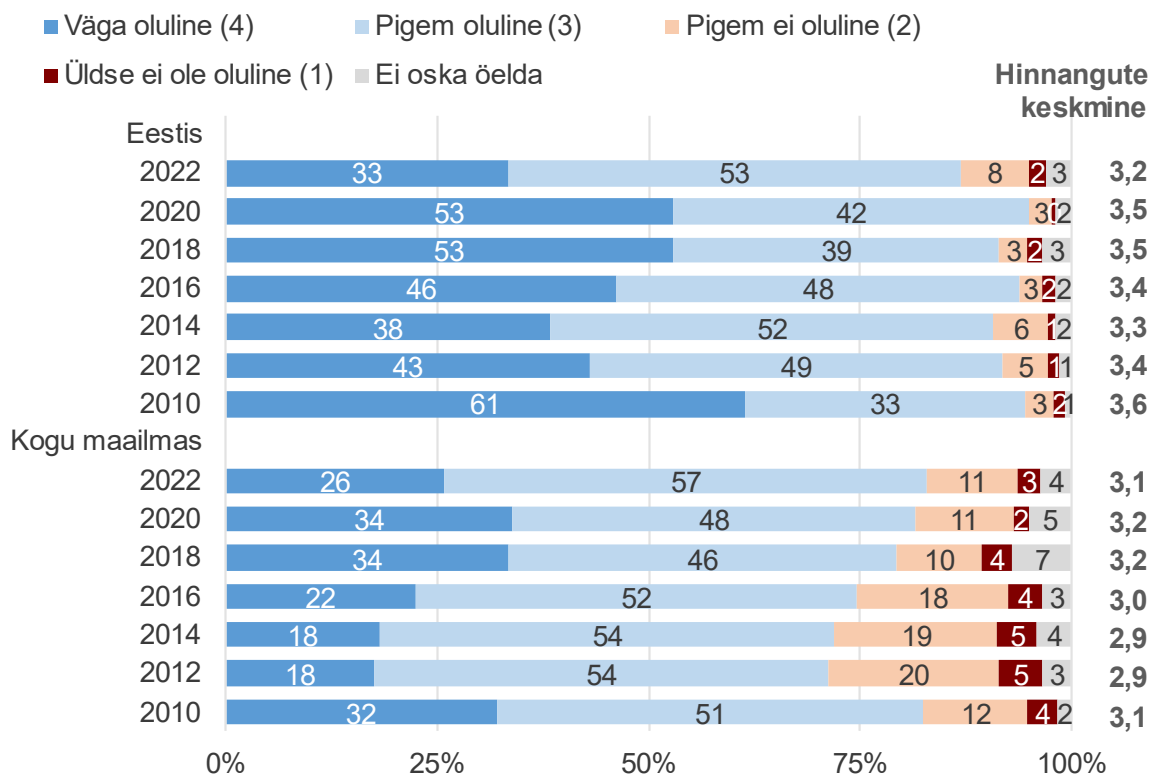
1.1. Keskkonnaalase teabe olulisus

Võrreldes 2020. aastaga on Eesti elanike huvi keskkonnaalase teabe suhtes vähenenud – kui 2020. aastal pidas Eesti keskkonnaseisundi-alast teavet enda jaoks väga oluliseks 53% 15–74-aastastest elanikest, siis 2022. aastal on see näitaja vähenenud 33%-le. Kasvanud on nende inimeste osakaal, kes peavad Eesti keskkonnaseisundi-alast teavet enda jaoks pigem oluliseks (42%→53%) või pigem/üldse mitte oluliseks (3%→10%). Kokkuvõttes on Eesti keskkonnaseisundi-alast teavet oluliseks pidavate inimeste osakaal võrreldes 2020. aastaga vähenenud 95%-lt 87%-le ([Joonis 2](#)).

Muutuse põhjuseid võib olla mitu. Inimeste keskkonnaalase huvi vähenemise põhjuseks võib olla fookuse pöördumine julgeoleku- ja majandusteemadele (2022. aasta veebruaris puhkes sõda Venemaa ja Ukraina vahel, millele on järgnenud kiire hinnatõus ja inflatsioon). Samas võib antud juhul mõju avaldada ka küsitlusmetoodika muutmine: varasematel aastatel on küsitlus toimunud silmast silma, ning võis juhtuda, et küsitlejale vastuseid andes tunnetasid vastajad survet anda n-ö sotsiaalselt aktsepteeritud vastuseid, sh näidata oma huvi keskkonnateemade vastu suuremana, kui see tegelikult on. Juhul, kui küsitlus toimub veebis (nagu 2022. aasta uuringu puhul), võivad vastajad olla oma vastustes ausamad.

Võrreldes Eestit puudutava teabega peetakse kogu maailma keskkonnaseisundi-alast teavet pisut vähem oluliseks. Kogu maailma keskkonnaseisundit puudutavat teavet peab enda jaoks oluliseks 83% elanikest (2020. aastal 82%, st muutust pole). Ka siin on näha nende inimeste osakaalu vähenemist, kes peavad vastavat teavet enda jaoks väga oluliseks (34%→26%) ning seda teavet pigem oluliseks pidavate inimeste osakaalu suurenemist (48%→57%). Nende inimeste osatähtsus, kelle jaoks on kogu maailma keskkonnaseisundit puudutav teave ebaoluline, pole 2020. ja 2022. aastate võrdluses muutunud (kummalgi aastal oli vastav näitaja 13%).

Joonis 2. Hinnangud keskkonnaseisundi-alase teabe olulisusele, 2010–2022 võrdlus (% ja aritmeetilised keskmised, n=1303, piloot- ja põhiuuringu vastajad)

Hinnangute aritmeetilised keskmised on arvatud 4-palli skaalal, kus 4=väga oluline ja 1=üldse ei ole oluline. Skaala keskväärtus on 2,5 palli.

Võrreldes meestega on naised nii Eestit kui kogu maailma puudutavast keskkonnaalastest teabest sagedamini huvitatud. Vanuserühmade võrdluses peavad nii Eestit kui kogu maailma puudutavat keskkonnaalast teavet kõige harvemini oluliseks 30–49-aastased. Kogu maailma keskkonnaalast teavet tähtsustavad keskmisest enam 15–29-aastased (36% peab väga oluliseks).

Eestikeelsed inimesed peavad kogu maailma puudutavat keskkonnaalast teavet oluliseks pisut sagedamini kui muukeelsed. Regionaalses võrdluses on huvi keskkonnaalase teabe vastu madalaim Kirde-Eestis. Huvi keskkonnaalase teabe vastu on seda suurem, mida kõrgemalt haritud või majanduslikult paremini toime tuleva elanikkonnarühmaga on tegu.

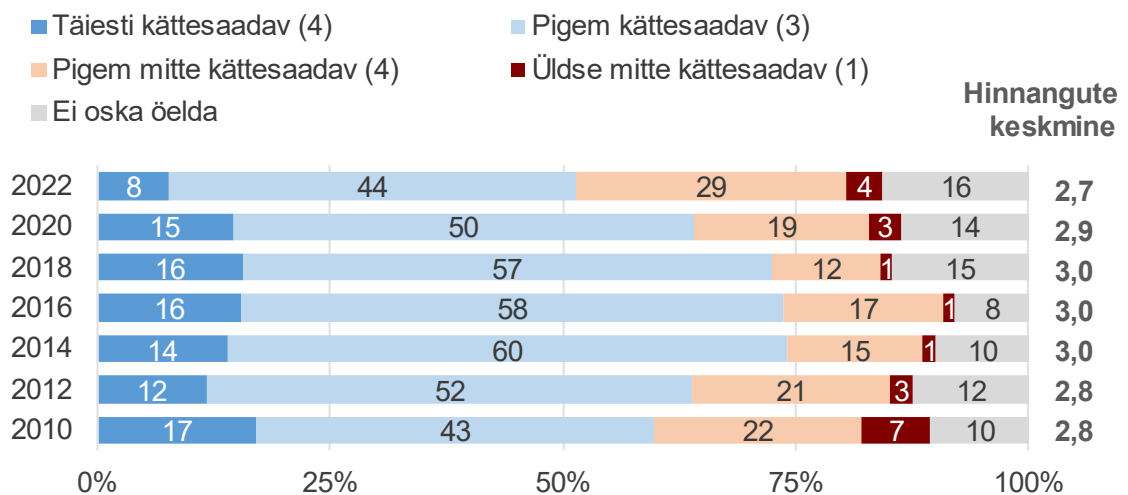
1.2. Keskkonnaalase teabe kättesaadavus

Viimasetel aastatel on elanike rahulolu keskkonnaalase teabe kättesaadavusega vähenenud – 2018. aastal pidas keskkonnaalast teavet kogu Eesti kohta täiesti või pigem kättesaadavaks 72%, 2020. aastal 64% ja 2022. aastal 51% elanikest. Nende inimeste

osakaal, kelle arvates info ei ole (pigem/üldse) kättesaadav, on samas märgatavalt kasvanud (2018. aastal 13%, 2020. aastal 22% ja 2022. aastal 33%) (Joonis 3).

Kuna rahulolu keskkonnaalase teabe kättesaadavusega hakkas vähenema juba 2020. aastal (mil küsitlus toimus silmast silma), ei ole muutuse põhjuseks siinkohal küsitlusmetoodika muutmine. Võib oletada, et ühest küljest on inimeste ootused keskkonnaalase teabe osas muutunud (teadvustatakse keskkonnaprobleemide olemasolu ning kliimakriisi ohtu ning soovitakse saada teavet võimalike lahenduste osas), teisalt võib põhjuseks olla ka see, et uute aktuaalsete probleemide esilekerkimisel (julgeolekuoht, hinnatõus) ongi keskkonnateemade kajastus jäänud tahaplaanile.

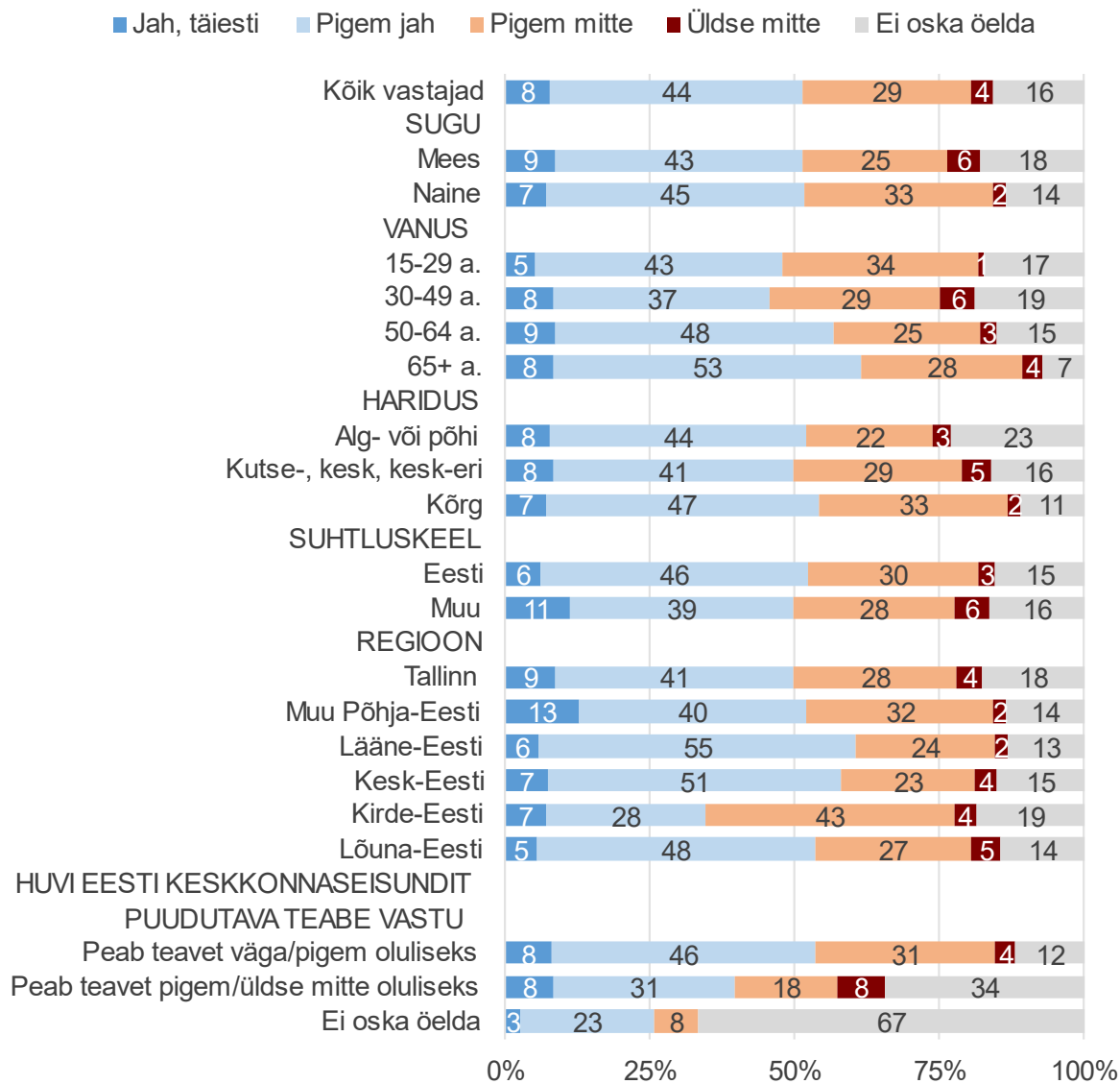
Joonis 3. Hinnangud kogu Eesti kohta käiva keskkonnaalase info kättesaadavusele, 2010–2022 võrdlus (% ja aritmeetilised keskmised, n=1303, piloot- ja põhiuuringu vastajad)

Hinnangute aritmeetilised keskmised on arvutatud 4-palli skaalal, kus 4=täiesti kättesaadav ja 1=üldse mitte kättesaadav. Skaala keskväärtus on 2,5 palli.

Keskmisest sagedamini hindavad kogu Eesti kohta käivat keskkonnaalast teavet täiesti/pigem kättesaadavaks 50–74-aastased või Lääne-Eestis elavad inimesed, üldse/pigem mitte kättesaadavaks aga Kirde-Eesti elanikud. Inimesed, kelle huvi Eesti keskkonnaseisundit puudutava teabe vastu on vähenenud, ei osanud keskmisest sagedamini info kättesaadavust hinnata (Joonis 4).

Joonis 4. Hinnangud kogu Eesti kohta käiva keskkonnaalase info kättesaadavusele, taustrühmade võrdlus (% , n=1303, piloot- ja põhiuuringu vastajad)

2. Enesehinnanguline keskkonnateadlikkus

Käesolevas peatükis vaatleme, mida Eesti elanikud mõistavad keskkonnateadlikkusena ning kui keskkonnateadlikud Eesti inimesed enda hinnangul on.

2.1. Arusaamad keskkonnateadlikkuse olemusest

Selgitamaks, mida inimesed keskkonnateadlikkusena tõlgendavad, paluti vastajail öelda, mis tema arvates iseloomustab keskkonnateadlikku inimest. Vastuseid koguti vabas vormis ning liigitati hiljem sagedamini esinevate teemade alusel (Tabel 4).

Sarnaselt 2020. aastale seostati keskkonnateadlikkusega kõige sagedamini hoolimist loodusest (ja tulevikust), keskkonna hoidmist ning huvi keskkonnahoiu vastu (31%). Pisut on sagenenud keskkonnateadlikkuse seostamine rohelise eluviisi, taaskasutuse, tarbimise piiramise ja ökoloogilise jalajälje vähendamisega (21%→26%) ning kriitilise mõtlemise, aktiivsuse ja kaasaráäkimisega keskkonnateemadel (20%→24%).

Paljud seostasid keskkonnateadlikkust ka korrektse jäätmete käitlemise/prügi sorteerimisega (22%). Loodussõbralikuma transpordi eelistamist toodi esile jäätmekäitlusest harvemini, kuid siiski oluliselt sagedamini kui 2020. aastal (toona 1%, 2022. aastal 8%).

Erinevalt 2020. aastast nimetati 2022. aasta uuringus keskkonnateadlikkusega seoses ka negatiivseid märksõnu, nt seostati keskkonnateadlikkust fanatismi, ülemuretsemise ja lollusega ning arvati, et sellisel inimesel on lihtsalt liiga palju vaba aega (4%). Keskmisest sagedamini nimetasid negatiivseid aspekte mehed, 30–49-aastased või muukeelsed inimesed. Küsitletutest 13% (2020. aastal 22%) ei osanud keskkonnateadliku inimese iseloomustamiseks ühtegi märksõna nimetada (keskmisest sagedamini 30–49-aastased, alg- või põhiharidusega või muukeelsed vastajad).

Tabel 4. Omadused, mis iseloomustavad keskkonnateadlikku inimest (vabas vormis vastused %, n=1303, piloot- ja põhiuuringu vastajad)

	2022	2020
Hoolimine loodusest / tulevikust, keskkonnahoid, huvi selle vastu	31%	32%
Roheline eluviis, taaskasutus, tarbimise piiramine, keskkonnasõbralike toodete eelistamine, ökoloogilise jalajälje vähendamine	26%	21%
Aktiivsus ja kaasaráäkimine keskkonnateemadel, kriitiline mõtlemine/informeeritus, hea haridus	24%	20%
Jäätmekäitlus, prügi sorteerimine, ei reosta	22%	19%
Loodussõbralikuma transpordi eelistamine	8%	1%
Negatiivsed märksõnad (fanatism, liiga palju vaba aega, muretseb üle, lollus)	4%	
Vastav käitumine (ilma täpsustamata)	2%	
Hoolimine enda/oma lähedaste tervisest	1%	
Muu	7%	4%
Ei oska öelda, vastamata	13%	22%

Kokkuvõtvalt võib öelda, et keskkonnateadlikkust seostatakse nii käitumise kui hoiakutega. Negatiivsete märksõnade esile kerkimine võib olla tingitud küsitlusmetoodika

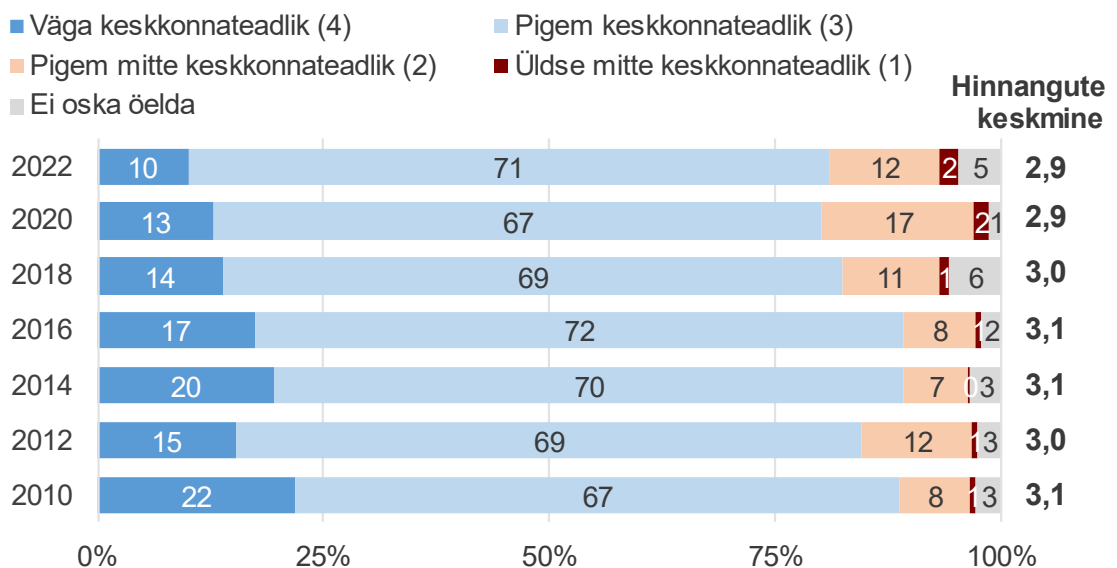
muutmisest (kuna enam ei antud vastuseid küsitlejale, vaid täideti ankeet veebis, väljendasid vastajad oma arvamust vabamalt).

2.2. Hinnang oma keskkonnateadlikkusele

Enne 2018. aastat läbi viidud uuringutes paluti vastajail hinnata oma käitumist keskkonnateadlikkuse seisukohalt. Kolmes viimasel uuringus (2018, 2020 ja 2022) on küsimuse sõnastus olnud teine – vastajail paluti anda hinnang oma keskkonnateadlikkusele (mitte käitumisele).

81% elanikest peab end keskkonnateadlikuks, sealjuures 10% väga keskkonnateadlikuks (2020. aastal vastavalt 80% ja 13%, st pisut on vähenenud nende osakaal, kes peavad end väga keskkonnateadlikuks). Võrreldes 2020. aastaga on vähenenud nende inimeste osakaal, kes hindavad end mitte-keskkonnateadlikuks (18%→14%), kuid kasvanud nende osakaal, kes oma keskkonnateadlikkust hinnata ei oska (1%→5%) (Joonis 5).

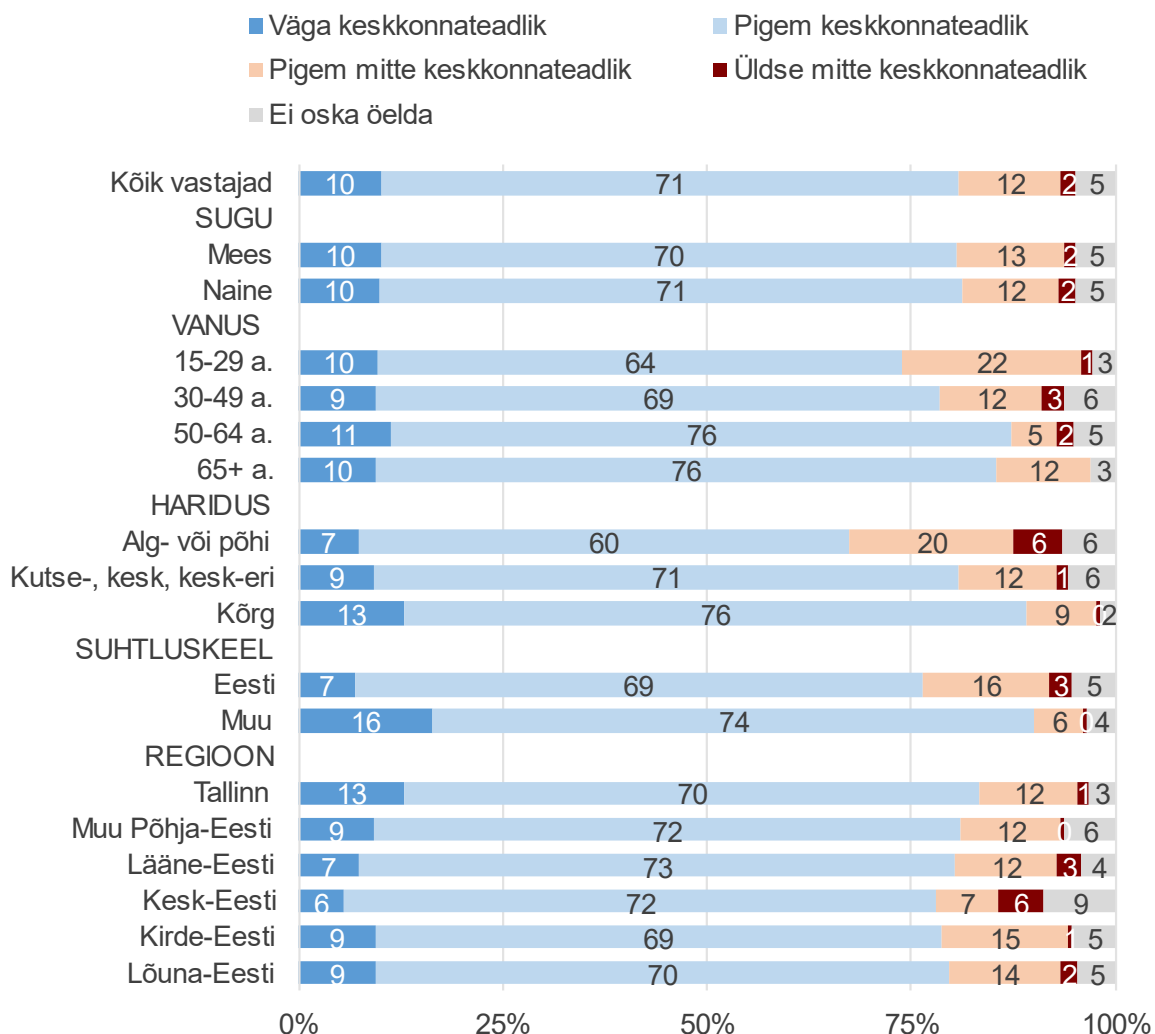
Joonis 5. Hinnang oma keskkonnateadlikkusele (enne 2018. aastat läbi viidud uuringutes: käitumise keskkonnateadlikkusele), 2010–2022 võrdlus (% ja aritmeetilised keskmised, n=1303, piloot- ja põhiuuringu vastajad)

Hinnangute aritmeetilised keskmised on arvatud 4-palli skaalal, kus 4=väga keskkonnateadlik ja 1=üldse mitte keskkonnateadlik. Skaala keskvärtus on 2,5 palli.

Keskkonnateadlikeks hindavad end keskmisest pisut sagedamini 50–64-aastased (87%), kõrgharidusega (89%), muukeelsed (90%) või majanduslikult hästi toime tulevad inimesed. Mitte-keskkonnateadlikeks peavad end keskmisest sagedamini 15–29-aastased (23%), alg- või põhiharidusega (26%), eestikeelsed (18%) või majanduslike toimetulekuraskustega inimesed (Joonis 6). Ka varasemad elanike keskkonnateadlikkuse uuringud on näidanud, et oma keskkonnateadlikkuse hindamisel on noored, madala haridusega või eestikeelsed inimesed keskmisest kriitilisemad.

Joonis 6. Hinnang oma keskkonnateadlikkusele taustrühmades (%) (n=1303, piloot- ja põhiuuringu vastajad)

Kuid kas inimeste hinnang oma keskkonnateadlikkusele peegeldab nende tegelikku keskkonnateadlikkust? Uuring kinnitas, et seos on olemas - end keskkonnateadlikuks pidavate inimeste käitumine ning hoiakud on üldjuhul keskkonnahoidlikumad kui inimestel, kes end keskkonnateadlikuks ei pea.

3. Mure keskkonna pärast

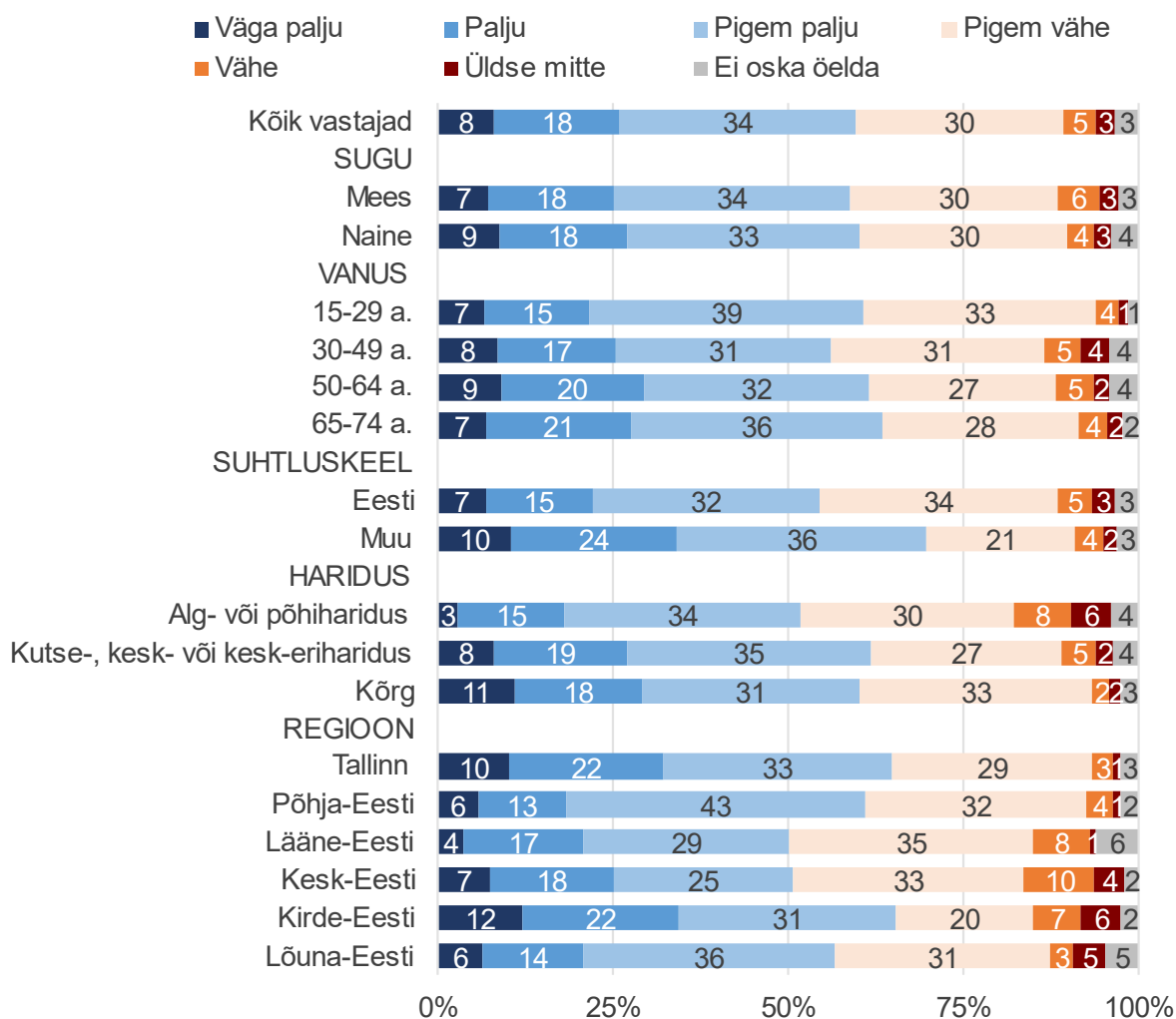
Lisaks enesehinnangulisele keskkonnateadlikkusele kaardistati ka seda, mil määral on tuntud muret oma kodukoha keskkonna seisundi pärast ning milliste keskkonnaprobleemide üle kõige enam muretsetakse.

3.1. Mure keskkonna seisundi pärast

Vastajatelt küsiti, kui võrd on nad mures oma kodukoha keskkonna seisundi pärast täna. Vastuseid koguti 6-palli skaalal, kus 6=väga palju ja 1=üldse mitte (2020. aasta uuringuankeedis oli vastava küsimuse skaala teistsugune, mistõttu pole tulemused võrreldavad). Juhul, kui vastaja märkis, et muretseb keskkonna seisundi üle palju (pigem palju, palju või väga palju), siis paluti tal (vabas vormis) täpsustada, mis on teda muretsema pannud.

Elanikest 60% on oma kodukoha keskkonna seisundi pärast tundnud palju muret, sealjuures 8% väga palju, 18% palju ja 34% pigem palju. Elanikest 34% on oma kodukoha keskkonna seisundi üle tundnud muret pigem vähe/vähe ning 3% üldse mitte. Hinnangut ei osanud anda 3% küsitletutest (Joonis 7).

Joonis 7. Mure tundmine oma kodukoha keskkonna seisundi pärast (% , n=1003, põhiuuringu vastajad)

Muukeelsed inimesed muretsevad oma kodukoha keskkonna seisundi üle pisut sagedamini kui eestikeelsed (palju muret on tundnud 54% eesti- ja 70% muukeelsetest). Regionaalses võrdluses on oma kodukoha keskkonna seisundi üle kõige sagedamini mures Tallinna ja Kirde-Eesti elanikud (65% muretseb palju). Inimesi, kes keskkonnaprobleemide üle üldse muret pole tundnud, on keskmisest enam majanduslike toimetulekuraskustega elanikkonnarühmas.

Keskkonnaprobleemidena, mille üle on muret tuntud, nimetati spontaanselt kõige sagedamini õhusaastet (autode rohkus, tehaste õhusaaste, prügi põletamine - 24% neist, kes on muret tundnud; keskmisest sagedamini töid esile Tallinna ja Kirde-Eesti elanikud), prügi maha viskamist/ sorteerimata jätmist (23%; keskmisest sagedamini Lõuna-Eesti elanikud), kliimamuutust, inimeste/institutsioonide hoolimatust ja ületarbimist (23%; keskmisest sagedamini 15–29-aastased), linnastumise/looduslike elukeskkondade hävitamisega seonduvaid probleeme (14%), metsaraiet (12%; keskmisest sagedamini 50–74-aastased), veekogude reostust (12%), keskkonna üldist puhtust/keskkonnareostuse mõju tervisele (12%; keskmisest sagedamini Kirde-Eesti elanikud), põllumajandusmürkide/taimekaitsevahendite (liig)kasutust (4%; keskmisest sagedamini Lääne- ja Lõuna-Eesti elanikud) ning liigirikkuse kadu/võõrliikide levikut (3%; keskmisest sagedamini 65–74-aastased) (Tabel 5).

Tabel 5. Mis on Teid kodukoha keskkonna seisundi pärast muretsema pannud? (% , n=607, põhiuuringu vastajad, kes on kodukoha keskkonna seisundi pärast palju mures)

Vastus	Kõik vastajad, n=607	Tallinn, n=221	Põhja-Eesti, n=73	Lääne-Eesti, n=54	Kesk-Eesti, n=54	Kirde-Eesti, n=81	Lõuna-Eesti, n=124
Autode rohkus, tehaste õhusaaste, prügi põletamine	24%	30%	22%	11%	11%	33%	21%
Prügi maha viskamine, sorteerimata jätmine	23%	21%	16%	29%	26%	12%	34%
Kliimamuutus, inimeste ja institutsioonide hoolimatus, ületarbimine	23%	25%	22%	24%	25%	7%	28%
Linnastumine, looduslike elukeskkondade hävitamine	14%	17%	14%	10%	10%	4%	15%
Metsaraie	12%	7%	17%	18%	17%	10%	17%
Veekogude reostus	12%	8%	16%	16%	10%	12%	17%
Keskkonna üldine puhtus, selle mõju tervisele, meie laste tulevik	12%	14%	8%	3%	10%	28%	7%
Keemilised taimekaitsevahendid, põllumajandusreostus	4%	0%	2%	10%	5%	0%	10%
Liigirikkuse kadumine ja võõrliikide levik	3%	2%	3%	3%	7%	0%	4%
Muu	10%	12%	13%	3%	4%	16%	6%
Ei oska öelda, vastamata	4%	5%	2%	8%	6%	3%	2%

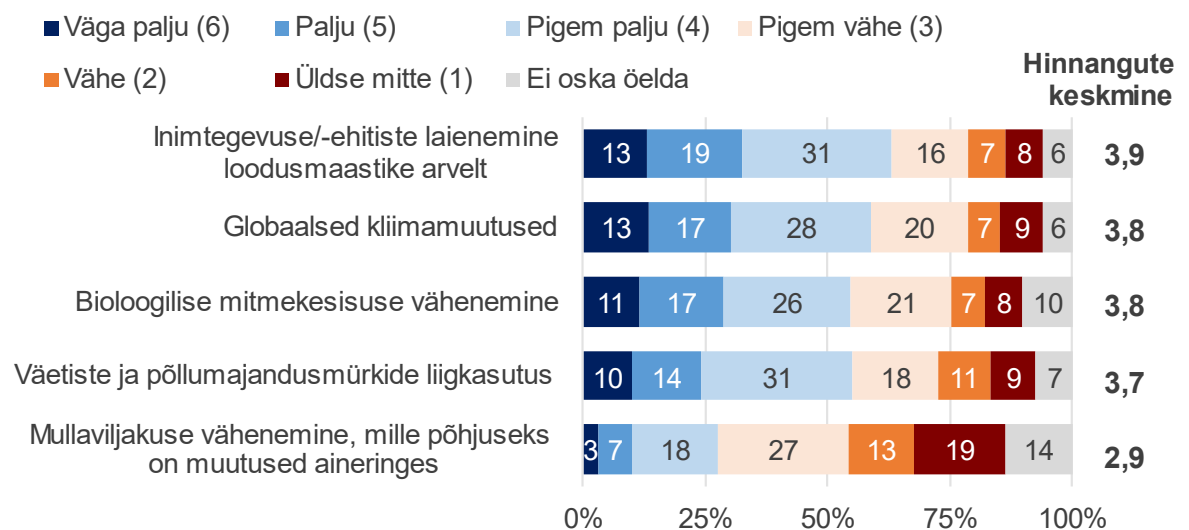
Võrreldes muukeelsetega mainisid eestikeelsed inimesed rohkem erinevaid murekohti. Muukeelsed nimetasid eestikeelsetega võrreldes murekohana sagedamini keskkonna üldist puhtust ning selle mõju tervisele.

3.2. Mure keskkonnaprobleemide üle

Lisaks eelnevale küsiti vastajailt ka seda, kuivõrd on nad viimase 2 aasta jooksul tundnud muret erinevate keskkonnaprobleemide üle (vastajad hindasid probleemide loetelu 6-palli skaalal, kus 1=üldse mitte ja 6=väga palju).

Ankeedis toodud temadest tundsid küsitletud kõige enam muret inimtegevuse/-ehituste laienemise üle loodusmaastike arvelt (väga palju, palju või pigem palju on muretsenud 63%). Enam kui pooled vastajatest on palju muretsenud ka globaalsete kliimamuutuste (59%), bioloogilise mitmekesisuse vähenemise (55%) ning väetiste ja põllumajandusmürkide liigkasutuse üle (55%). Vähem kui kolmandik (28%) on tundnud palju muret aineringe muutustest tingitud mullaviljakuse vähenemise üle (Joonis 8).

Joonis 8. Kuivõrd olete viimase 2 aasta jooksul tundnud muret mõne järgneva teema pärast? (% ja aritmeetilised keskmised, n=1003, põhiuuringu vastajad)

Hinnangute aritmeetilised keskmised on arvatatud 6-palli skaalal, kus 6=väga palju ja 1=üldse mitte. Skaala keskväärts on 3,5 palli.

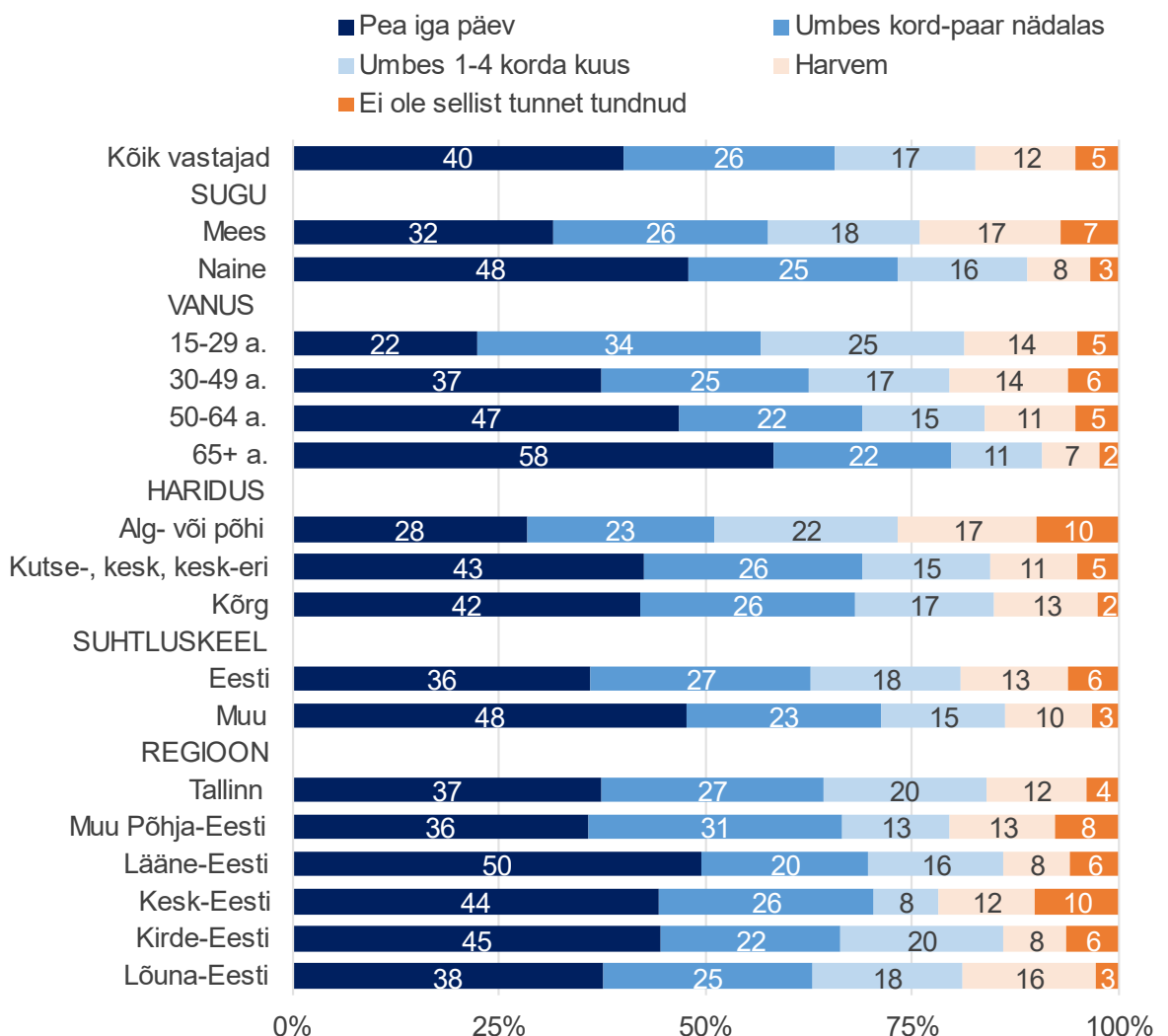
Võrreldes meestega muretsevad enamiku eelmainitud temade (v.a mullaviljakuse vähenemine) üle enam naised. Mure inimtegevuse/-ehitiste laienemise üle loodusmaastike arvelt ja väetiste/põllumajandusmürkide liigkasutuse üle on keskmisest kõrgem 65–74-aastaste seas, keskmisest madalam aga 30–49-aastaste seas. 15–29-aastased muretsevad keskmisest enam globaalsete kliimamuutuste üle, keskmisest vähem aga mullaviljakuse vähenemise üle. Keskmisest enam muretsevad globaalsete kliimamuutuste üle ka kõrgharidusega inimesed. Võrreldes muukeelsetega on eestikeelsed inimesed enam mures globaalsete kliimamuutuste üle, inimtegevuse/-ehitiste laienemise üle looduskeskkonna arvelt ning bioloogilise mitmekesisuse

vähendamise üle. Regioonide võrdluses on mure globaalsete kliimamuutuste üle keskmisest kõrgem Lõuna-Eestis, keskmisest madalam aga Kirde-Eestis.

4. Aukartus ja imetlus looduse suhtes

Käesolevas uuringus küsiti ka seda, kui sageli on inimesed kogenud oma igapäevaelus aukartuse või imetluse tunnet looduse (näiteks looduse ilu, keerukuse, põnevuse vms) suhtes. Valdav osa (95%) elanikest on tundnud looduse suhtes aukartust või imetlust, sealjuures 40% pea iga päev. Mida vanema vanuserühmaga on tegu, seda sagedamini looduse suhtes aukartust/imetlust kogetud on. Keskmisest sagedamini kogevad aukartuse ja imetluse tunnet looduse suhtes naised, muukeelsed või Lääne-Eestis elavad inimesed (Joonis 9).

Joonis 9. Kui sageli kogete oma igapäevaelus aukartuse või imetluse tunnet looduse (näiteks looduse ilu, keerukuse, põnevuse vms) suhtes? (% , n=1303, piloot- ja põhiuuringu vastajad)

5. Keskkonnahoidlik käitumine

Käesolevas peatükis antakse ülevaade sellest, millised on inimeste keskkonnahoidlikud harjumused ning kas need harjumused on ajendatud kaalutlustest keskkonda hoida.

5.1. Harjumuspärane käitumine

Esmalt esitati vastajaile spontaanset vastust eeldav küsimus selle kohta, mida vastaja igapäevaselt teeb keskkonna hoidmiseks. Et tegu oli spontaanse küsimusega, kus vastusevariante ette ei antud, siis annavad siinsed tulemused hea ülevaate sellest, mida inimesed keskkonnahoidliku käitumisena tõlgendavad.

Sarnaselt varasematele aastatele toodi ka seekord igapäevaste keskkonda hoidvate tegevustena kõige sagedamini esile prügi/jäätmetega seonduvat – 57% nimetas oma igapäevase keskkonnahoidliku tegevusena prügi sorteerimist ning 27% seda, et ei saasta/viska prügi maha (Tabel 6).

Üsna palju nimetati keskkonnahoidlike tegevuste seas ka transpordiga seonduvat – et on vähendatud autosõite ja lennureise või liigeldakse senisest enam rattaga/ühistranspordiga/jala (24% elanikest). Ligi viiendik märkis ka tarbimise/plastiku kasutamise piiramist (et vähendada tekkiva prügi hulka) (21% elanikest). Võrreldes varasemate uuringutega on nende teemade mainimine sagenenud, mis annab tunnistust paranenud keskkonnateadlikkusest (fookus liigub tagajärgedega tegelemiselt keskkonnale kahjulike mõjude ennetamisele).

Ülejäänud tegevusi nimetati harvemini. Küsitletutest 13% mainis vee või elektri säästmist või keskkonnasäästliku kütte kasutamist ning 10% tegelemist taaskasutusega (ka selle märksõna mainimine on võrreldes varasemate uuringutega sagenenud). Ülejäänud tegevuste mainimissagedus jäi alla 10 protsendi (iga tegevuse kohta eraldivõetuna). 5% küsitletutest ütles, et ei tee igapäevaselt keskkonna säästmiseks midagi, ning 4% ei osanud ühtegi konkreetset tegevust esile tuua.

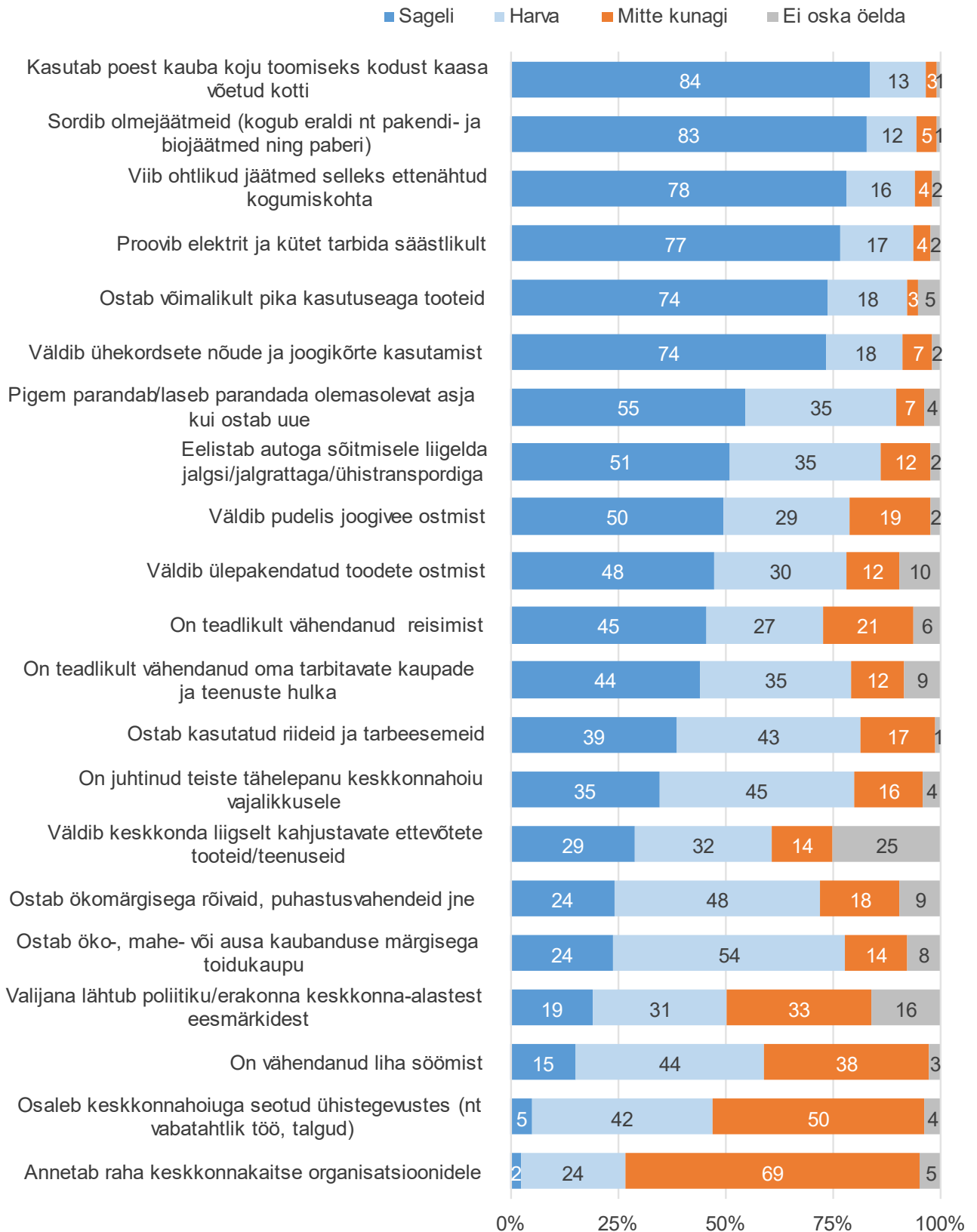
Tabel 6. Igapäevased keskkonda hoidvad tegevused, 2018–2022 võrdlus (vabas vormis vastused %, n=1303, piloot- ja põhiuuringu vastajad)

	2022	2020	2018
Sorteerib prügi	57%	61%	56%
Ei viska prügi maha, ei vii prügi loodusesse/metsa alla, korjab koera järelt	27%	26%	23%
Vähendab autosõitu, liikleb rattaga/ühistranspordiga/jala, ei lenda lennukiga	24%	14%	9%
Tekitab vähem prügi/toidujäätmeid, piirab plastiku kasutamist, piirab tarbimist, kasutab asju seni kuni võimalik	21%	10%	4%
Säästab vett, elektrit, kasutab keskkonnasäästlikku kütet	13%	15%	14%
Tegeleb taaskasutusega	10%	6%	2%
Viib jäätmed (nt ohtlikud jäätmed, taara) kogumispunkti	8%	5%	6%
Piirab kilekottide kasutamist, käib poes oma kotiga	6%	8%	8%
Hoiab loodust, jälgib, et hoitaks	6%	10%	3%
Kasvatatakse ise toitu, ei kasuta aias keemilisi väetisi	5%	6%	3%
Kogub biojäätmeid, teeb komposti	4%	2%	3%
Koristab prahti, korrastab loodust	4%	9%	4%
Vähendab lihasöömist, on vegan/taimetoitlane	4%	3%	4%
Ostavad mahetoitu/kodumaist toitu	2%	1%	0%
Ei niida (sageli) muru	2%		
Kasutab ökonoomset autot/mahekütust, sõidab ökonoomselt	2%	2%	
Piirab keemia kasutamist	2%	2%	2%
Istutab puid	1%	2%	
Muu	6%	7%	6%
Ei tee midagi	5%	2%	4%
Ei oska öelda, vastamata	4%	3%	8%

Järgnevalt esitati vastajaile rida tegevusi, mis võiksid aidata keskkonda hoida, ning paluti hinnata, kui sageli nad nii toimivad. Juhul, kui vastaja andis vastuse, et toimib nii kas sageli või harva, paluti tal täpsustada, kas sellise käitumise puhul on talle olulisem keskkonnakaitseline või mingi muu, näiteks rahaline aspekt.

Ülevaade elanike keskkonnahoidlikest harjumustest on toodud joonisel 10.

Joonis 10. Keskkonda hoidev käitumine (% , n=1303, piloot- ja põhiuuringu vastajad)

Kõige levinumad keskkonnahoidlikud tegevused on poodi oma koti kaasavõtmine (et uut paber- või kilekotti mitte osta – sageli toimib nii 84% elanikest) ning olmejäätmete sorteerimine (sageli sordib 83% elanikest).³ Valdav osa elanikest sordib/viib ettenähtud kogumiskohta ka ohtlikud jäätmed (78% teeb seda sageli), 77% sageli proovib elektrit ja kütet tarbida säästlikult, 74% ostab sageli võimalikult pika kasutuseaga tooteid ning 74% väldib sageli ühekordsete nõude ja joogikõrte kasutamist. Ligi pooled elanikest eelistavad uue asja ostmisele olemasoleva parandamist (55% käitub nii sageli), 51% eelistab autoga sõitmisele sageli keskkonnasõbralikumaid alternatiive (liikuda jala, ratta või ühistranspordiga), 50% väldib pudelis joogivee ostmist ning 48% väldib ülepakendatud toodete ostmist.

Ülejäänud ankeedis loetletud tegevused on elanikkonnas vähem levinud. Elanikest 45% märkis, et on sageli teadlikult vähendanud reisimist ja 44% sageli vähendanud oma tarbitavate kaupade ja teenuste hulka; 39% ostab sageli kasutatud riideid ja tarbeesemeid, 35% on sageli juhtinud teiste tähelepanu keskkonnanahoiu vajalikkusele, 29% sageli väldib keskkonda liigselt kahjustavate ettevõtete tooteid/teenuseid, 24% ostab sageli öko-, mahe- või ausa kaubanduse märgisega toidukaupu ja 24% ökomärgisega rõivaid/puhastusvahendeid, 19% lähtub valijana sageli poliitiku/erakonna keskkonnaalastest eesmärkidest, 15% on sageli vähendanud liha söömist, 5% osaleb sageli keskkonnanahoiuga seotud ühistegevustes ja 2% annetab sageli raha keskkonnakaitse organisatsioonidele.

Sarnaselt varasemate uuringutega leidis ka seekord kinnitust tõdemus, et naiste seas on keskkonnahoidlik käitumine levinum kui meeste seas. Erinevused meeste ja naiste vahel ilmnevad pea kõigi vaatlusaluste tegevuste lõikes, v.a ohtlike jäätmete kogumispunkti viimine. Loomulikult tuleb arvestada, et kuna perekondlikus tööjaotuses kaldub igapäevaste sisseostude tegemine ja kodused toimetused (sh prügi sorteerimine) sageli jääma naiste ülesandeks, on ootuspärane, et naised tegelevad nende tegevustega sagedamini kui mehed. Samas on meeste seas naistega võrreldes enam neid, kes enamikku ankeedis loetletud keskkonnahoidlikest tegevustest kunagi ei harrasta, mis viitab sellele, et asi pole ainult perekondlikus tööjaotuses, vaid siiski ka hoiakutes.

Samuti ilmnemine keskkonnahoidliku käitumise erinevused vanuserühmade vahel. Üldiste tendentsidena saab esile tuua, et olmejäätmete sorteerimine, ohtlike jäätmete kogumiskohta viimine ja reisimise vähendamine on seda levinum, mida vanema vanuserühmaga on tegu. Teenuste/kaupade tarbimise vähendamine on levinum pigem vanemates vanuserühmades, keskkonda liigselt kahjustavate ettevõtete toodete/teenuste vältimine aga pigem nooremates vanuserühmades (Joonis 11).

Ülejäänud tegevustest rääkides on 15–29-aastaste seas keskmisest levinum autole keskkonnasõbralikumate liikumisviiside eelistamine, kasutatud riiete/tarbeesemete ostmise, ülepakendatud toodete ostmise vältimine ning valijana lähtumine poliitiku/erakonna keskkonna-alastest eesmärkidest. 30–49-aastaste seas välditakse

---

³ Jäätmete sorteerimise kohta esitati uuringus ka täpsem küsimus (vt Ptk 4.3)

keskmisest vähem ühekordsete nõude/joogikõrte ja pudelis joogivee ostmist ja elektri/kütte säästlikku tarbimist, 50–64-aastaste seas aga kasutatud riiete/tarbeesemete ostmist. Vanuserühmas 65–74 on keskmisest levinum ühekordsete nõude/joogikõrte kasutamise vältimine, pudelis joogivee ostmise vältimine, elektri ja kütte säästlik tarbimine, keskmisest vähem levinud aga ülepakendatud toodete ostmise vältimine.

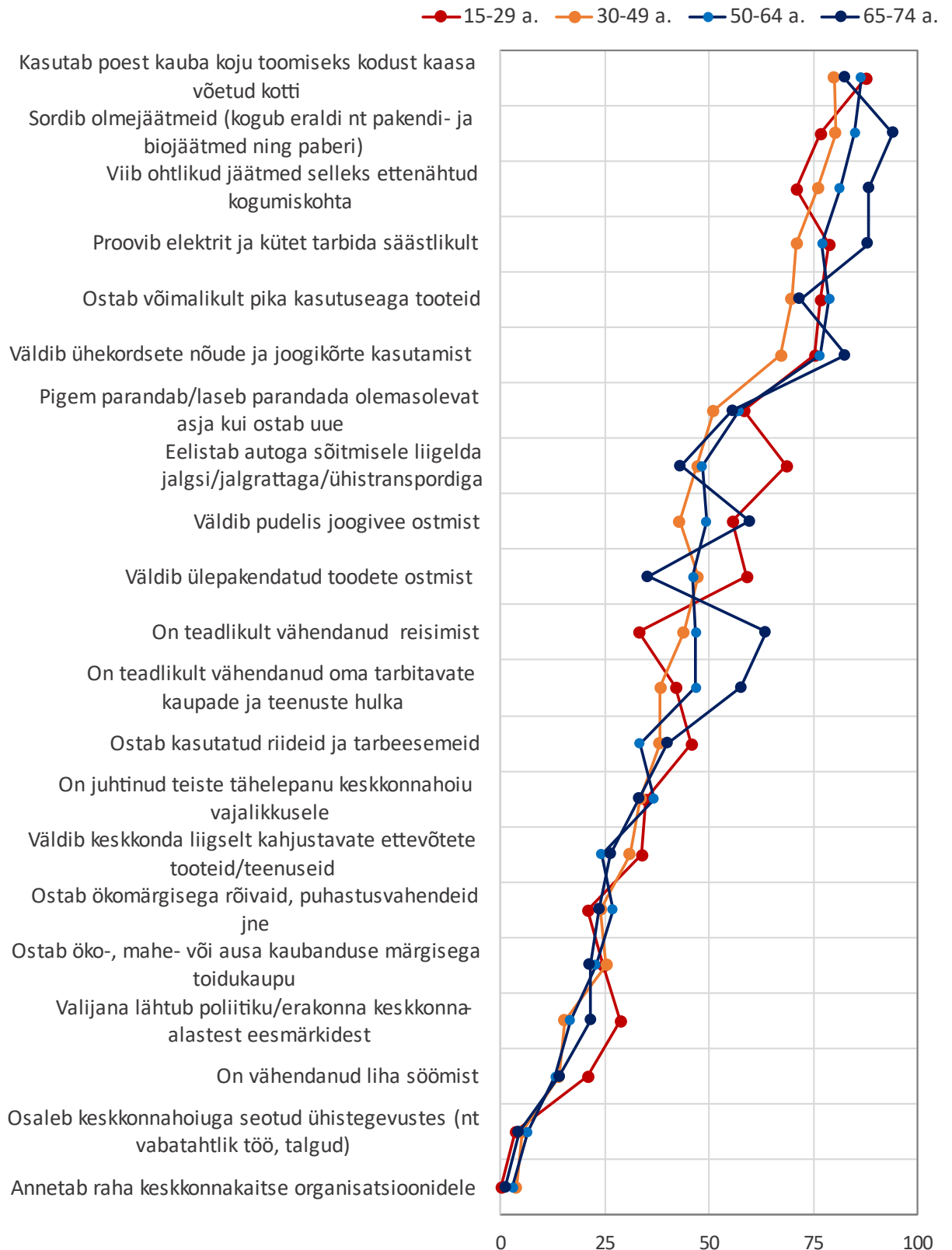
Võrreldes eestikeelsete elanikega on muukeelsete elanike seas keskkonnahoidlik käitumine vähem levinud. Regioonide võrdluses on keskkonnahoidlik käitumine kõige vähem levinud Kirde-Eestis.

Paljud keskkonnahoidlikud käitumisviisid on keskmisest enam levinud kõrgharidusega inimeste seas (v.a reisimise vähendamine, mis on pigem levinum madalama haridusega inimeste seas). Kõrge sissetulekuga inimeste seas on keskmisest pisut levinum ühekordsete nõude/joogikõrte ning ülepakendatud toodete vältimine, öko-, mahe- või ausa kaubanduse märgisega toidukaupade ostmine, keskkonda liigselt kahjustavate ettevõtete toodete/teenuste vältimine ning valijana lähtumine poliitiku/erakonna keskkonna-alastest eesmärkidest. Samas näiteks reisimise vähendamine ja kasutatud riiete/tarbeesemete ostmine on keskmisest levinum pigem madalama sissetulekuga rühmades (põhjused on siin ilmselt küll pigem materiaalsed, mitte keskkonnahoidlikest kaalutlustest lähtuvad).

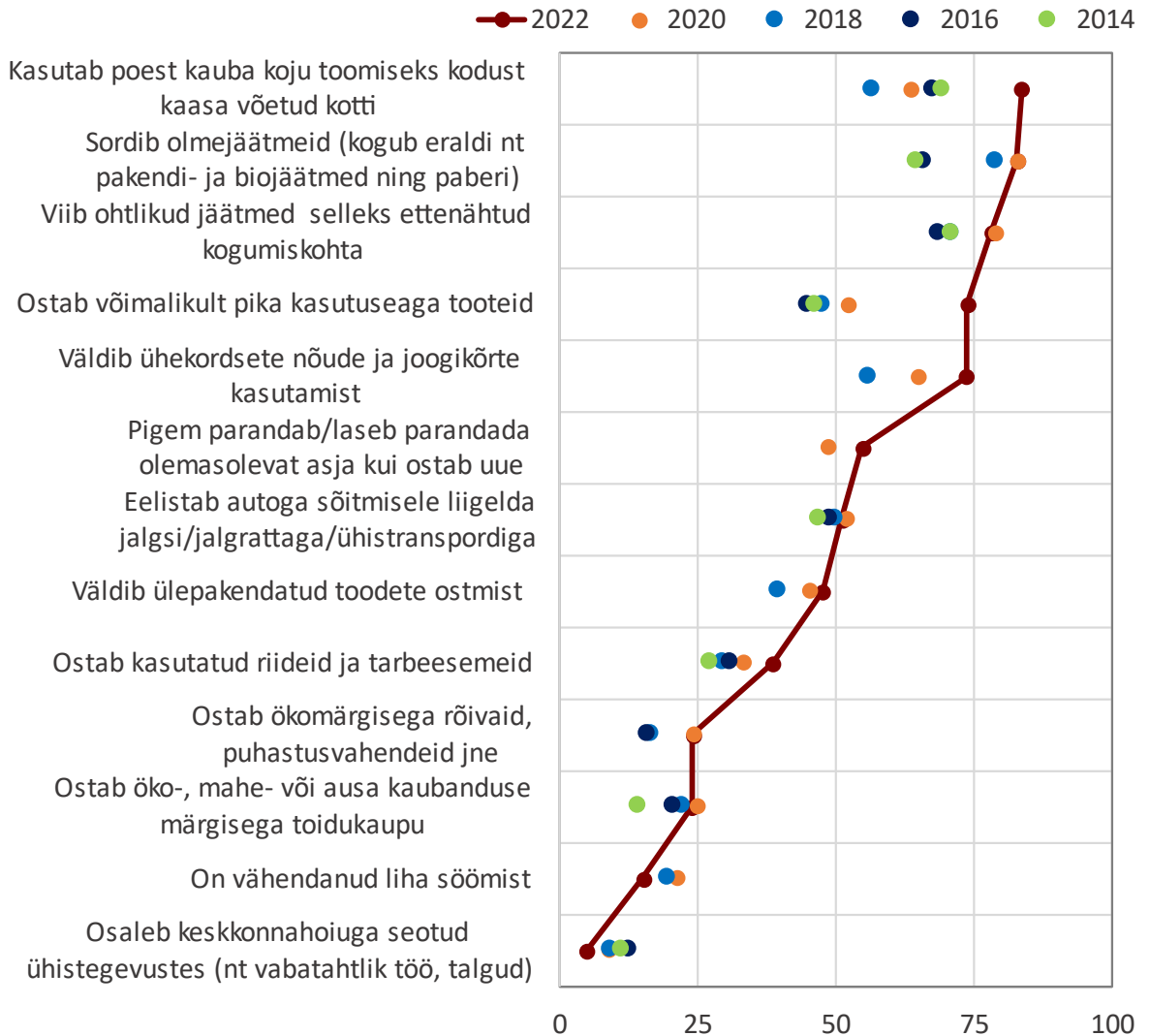
Võrreldes 2020. aastaga on keskkonnahoidlik käitumine elanike seas pisut enam levinud: näiteks on sagenenud võimalikult pika kasutuseaga toodete eelistamine (võimalikult pika kasutuseaga tooteid sageli ostvate inimeste osakaal on kasvanud 52%-lt 74%-le), kasutatud riiete ja tarbeesemete ostmine (neid sageli ostvate inimeste osakaal on kasvanud 33%-lt 39%-le) ning vana asja parandamise eelistamine uue ostmisele (49%→55%). Kasvanud on ka nende inimeste osakaal, kes kasutavad poest kauba koju toomiseks sageli kodust kaasa võetud kotti (64%→84%) või sageli väldivad ühekordsete nõude ja joogikõrte kasutamist (65%→74%). Ankeedis toodud keskkonnahoidlikest tegevustest on võrreldes 2020. aastaga vähenemine toimunud vaid kahe tegevuse osas: lihasöömine (seda sageli vähendanute osakaal on kahanenud 21%-lt 15%-le) ja keskkonnahoiuga seotud ühisüritustes osalemine (sageli osalenute osakaal on vähenenud 9%-lt 5%-le) (Joonis 12).

Joonis 11. Keskkonnahoidlik käitumine, vanuserühmade võrdlus (käitub sel viisil sageli %, n=1303, piloot- ja põhiuuringu vastajad)

Joonis 12. Keskkonnahoidlik käitumine, 2014–2022 võrdlus* (käitub sel viisil sageli %, n=1303, piloot- ja põhiuuringu vastajad)

* Joonisel on esitatud ainult need valdkonnad, mille kohta olid olemas võrdlusandmed varasematest uuringutest

5.2. Harjumuspärase käitumise motiivid

Neilt vastajatelt, kes harrastasid mõnda keskkonnahoidlikku käitumisviisi mõnikord või sageli, küsiti iga tegevuse kohta, kas see on ajendatud keskkonnahoiu- või muust, näiteks rahalisest huvist. Vastuseid koguti taas 4-pallisel skaalal.

Sarnaselt 2020. aasta uuringuga ilmnes, et keskkonnahoiu motiividest juhitudakse enamasti järgnevate tegevuste puhul: jäätmekäitlus, keskkonnaaenulike toodete (nt ühekordsed nõud/joogikõrred, ülepakendatud tooted, pudelis joogivesi) ostmise vältimine, öko-, mahe- või ausa kaubanduse märgisega kaupade ostmine, oma kotiga poes käimine ning keskkonnaga seotud vabatahtlik töö. Keskkonnahoiu motiiv domineerib ka nende

tegevuste puhul: teiste tähelepanu juhtimine keskkonnahoiu vajalikkusele, raha annetamine keskkonnakaitse organisatsioonidele, keskkonda liigselt kahjustavate ettevõtete toodete/teenuste vältimine ning valijana lähtumine poliitiku/erakonna keskkonna-alastest eesmärkidest. Teatud mööndustega kehtib see ka keskkonnasõbralike liikumisviiside eelistamise, võimalikult pika kasutuseaga toodete ostmise ning teenuste/kaupade tarbimise vähendamise kohta. Ülejäänud tegevuste (pigem olemasolevate asjade parandamine kui uute ostmise, elektri/kütte säästlik tarbimine, kasutatud riiete/tarbeesemete ostmise, liha söömise või reisimise vähendamine) puhul domineerivad muud motiivid (Joonis 13).

Võrreldes 2020. aastaga pole keskkonnahoiu motiivide olulisuses suuri muutusi toimunud, kuid pikema perioodi (2014–2022) jooksul on mitmete tegevuste (nt öko-, mahe- või ausa kaubanduse märgisega toodete eelistamine, keskkonnasõbralike liikumisviiside eelistamine, kasutatud riiete/tarbeesemete või võimalikult pika kasutuseaga toodete ostmise) osas nähtav keskkonnahoiu motiivide tugevnemine (Joonis 14).

Eelnev annab ülevaate sellest, kuidas on käitumise motiivid muutunud nende vastajate puhul, kes harrastavad mõnda keskkonnahoidlikku tegevust mõnikord või sageli. Siiski ei anna see võrdlus ülevaadet sellest, kui palju on kogu elanikkonnas muutunud teadlikult keskkonnahoidlikult käituvate inimeste osakaal – st nende, kes käituvad sel viisil sageli ning juhivad oma käitumises keskkonna hoidmise motiivist. Näitajad on esitatud tabelis 7.

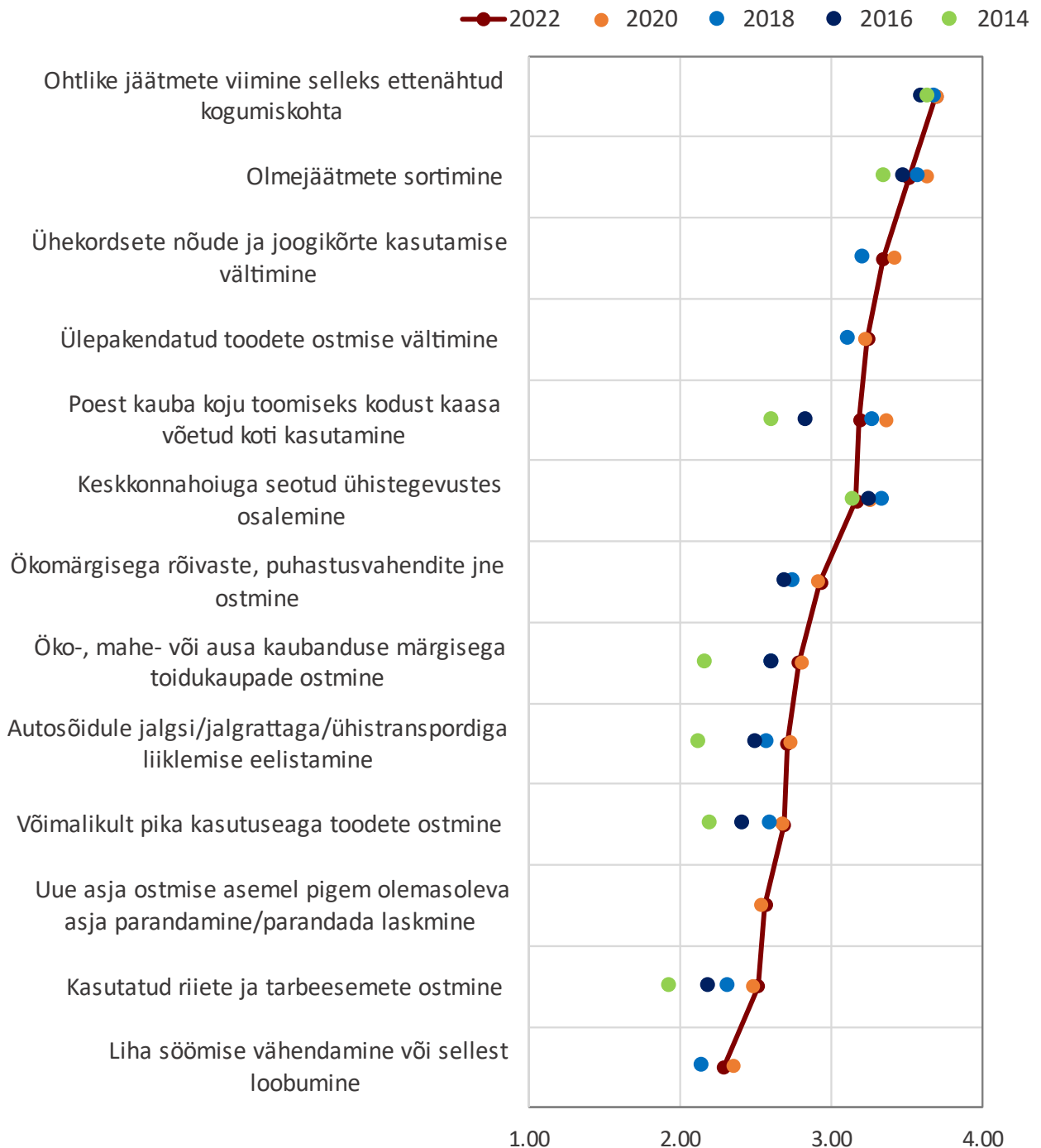
Varasemad uuringud on näidanud, et nende inimeste hulk, kes käituvad teadlikult keskkonda hoidvalt, on järjepidevalt kasvanud. 2022. aastal on paljude tegevuste osas näha selle tendentsi jätkumist. Võrreldes 2020. aastaga on kasvanud nende inimeste osakaal, kes keskkonnahoiu kaalutlustel sageli kasutavad poest kauba koju toomiseks kaasavõetud kotti (57%→67%), ostavad sageli võimalikult pika kasutuseaga tooteid (28%→43%), ostavad sageli kasutatud riideid või tarbeesemeid (16%→21%), uue asja ostmisele eelistavad sageli vana parandamist (26%→30%) või väldivad sageli ühekordsete nõude/joogikõrte kasutamist (59%→63%). Pisut on vähenenud nende inimeste osakaal, kes keskkonnakaitsealistel kaalutlustel on sageli vähendanud liha söömist (10%→6%) või osalenud sageli keskkonnahoiuga seotud ühistegevustes (8%→4%).

Joonis 13. Oluline ajend käitumisel (% ja aritmeetilised keskmised, n=piloot- ja põhiuuringu vastajad, kes käituvad antud viisil sageli või harva)

Hinnangute aritmeetilised keskmised on arvatud 4-palli skaalal, kus 4=kindlasti keskkonnakaitsealine aspekt ja 1=kindlasti muu aspekt. Skaala keskvärtus on 2,5 palli.

Joonis 14. Oluline ajend käitumisel, 2014–2022 võrdlus* (aritmeetilised keskmised, n=piloot- ja põhiuuringu vastajad, kes käituvad antud viisil sageli või harva)

Hinnangute aritmeetilised keskmised on arvutatud 4-palli skaalal, kus 4=kindlasti keskkonnakaitseline aspekt ja 1=kindlasti muu aspekt. Skaala keskvärtus on 2,5 palli.

* Joonisel on esitatud ainult need valdkonnad, mille kohta olid olemas võrdlusandmed varasematest uuringutest.

Tabel 7. Keskkonnahoidlik käitumine keskkonna hoidmise kaalutlustel, 2016–2022 võrdlus (vastajad, kes käituvad sel viisil sageli ning juhinduvad kindlasti või pigem keskkonna hoidmise kaalutlustest, %, n=piloot- ja põhiuuringu vastajad)

	2022	2020	2018	2016
Olmejäätmete sortimine	78%	80%	71%	62%
Ohtlike jäätmete viimine selleks ettenähtud kogumiskohta	75%	77%	67%	65%
Poest kauba koju toomiseks kodust kaasa võetud koti kasutamine	67%	57%	47%	44%
Ühekordsete nõude ja joogikõrte kasutamise vältimine	63%	59%	45%	
Võimalikult pika kasutusega toodete ostmine	43%	28%	23%	19%
Ülepakendatud toodete ostmise vältimine	42%	39%	30%	
Elektri ja kütte säästlik tarbimine	39%			
Teiste tähelepanu juhtimine keskkonnahoiu vajalikkusele	31%			
Pudelis joogivee ostmise vältimine	31%			
Autoga sõitmisele jalgsi/jalgrattaga/ühistranspordiga liiklemise eelistamine	30%	31%	23%	23%
Uue asja ostmise asemel pigem olemasoleva asja parandamine/parandada laskmine	30%	26%		
Keskkonda liigselt kahjustavate ettevõtete toodete/teenuste vältimine	25%			
Oma tarbitavate kaupade ja teenuste hulga teadlik vähendamine	24%			
Kasutatud riiete ja tarbeesemete ostmine	21%	16%	11%	10%
Ökomärgisega rõivaste, puhastusvahendite jne ostmine	20%	18%	11%	10%
Öko-, mahe- või ausa kaubanduse märgisega toidukaupade ostmine	18%	18%	12%	12%
Valijana lähtumine poliitiku/erakonna keskkonna-alastest eesmärkidest	16%			
Reisimise teadlik vähendamine või sellest loobumine	14%			
Liha söömise vähendamine või sellest loobumine	6%	10%	5%	
Keskkonnahoiuga seotud ühistegevustes osalemine	4%	8%	8%	11%
Raha annetamine keskkonnakaitse organisatsioonidele	2%			

Vastajail, kes märkisid mõne keskkonnahoidliku tegevuse puhul, et pole sellega kunagi tegeleenud, paluti täpsustada selle põhjusi.

Sageli põhjendati keskkonnahoidlike harjumuste puudumist sellega, et on olulisemaid igapäevategevusi (kui kõnealune tegevus), ning toodi esile muid (ankeedis täpsustamata) põhjusi. Jäätmekäitluse puhul toodi üsna sageli põhjuseks ka järjekindluse puudumist.

Teadmatust sellest, et antud tegevus aitab keskkonda hoida, toodi esile küllaltki harva (Tabelid 8 ja 9).

Tabel 8. Põhjused, miks ei käituta keskkonnahoidlikult (1) (%), n=piloot- ja põhiuuringu vastajad, kes antud tegevusega kunagi ei tegele)

	Ei teadnud, et see tegevus aitab keskkonda hoida	See on oluline tegevus, aga ei tule mulle õigel hetkel meelde	On olulisemaid igapäeva-tegevusi kui see	Mul ei ole selleks vajalikku püsivust, ma ei suuda olla järjekindel	Muu põhjus
Raha annetamine keskkonnakaitse organisatsioonidele, n=882	5%	8%	34%	9%	48%
Keskkonnahoiuga seotud ühistegevustes osalemine, n=626	4%	20%	42%	15%	28%
Liha söömise vähendamine või sellest loobumine, n=477	14%	2%	40%	15%	36%
Valijana lähtumine poliitiku/erakonna keskkonnalaalastest eesmärkidest, n=422	13%	7%	34%	7%	42%
Reisimise teadlik vähendamine või sellest loobumine, n=271	11%	4%	36%	6%	45%
Ökomärgisega rõivaste, puhastusvahendite jne ostmine, n=231	6%	10%	34%	11%	41%
Pudelis joogivee ostmise vältimine, n=229	16%	8%	37%	11%	32%
Kasutatud riiete ja tarbeesemete ostmine, n=219	13%	6%	31%	8%	44%
Teiste tähelepanu juhtimine keskkonnahoiu vajalikkusele, n=190	4%	13%	43%	10%	35%
Keskkonda liigselt kahjustavate ettevõtete toodete/teenuste vältimine, n=177	6%	12%	40%	14%	32%
Öko-, mahe- või ausa kaubanduse märgisega toidukaupade ostmine, n=174	6%	9%	35%	9%	44%
Ülepakendatud toodete ostmise vältimine, n=156	7%	14%	42%	11%	33%

Tabel 9. Põhjused, miks ei käituta keskkonnahoidlikult (2) (%), n=piloot- ja põhiuuringu vastajad, kes antud tegevusega kunagi ei tegele)

	Ei teadnud, et see tegevus aitab keskkonda hoida	See on oluline tegevus, aga ei tule mulle õigel hetkel meelde	On olulisemaid igapäeva-tegevusi kui see	Mul ei ole selleks vajalikku püsivust, ma ei suuda olla järjekindel	Muu põhjus
Autoga sõitmisele jalgsi/jalgrattaga/ühistranspordiga liiklemise eelistamine, n=150	3%	5%	40%	7%	48%
Oma tarbitavate kaupade ja teenuste hulga teadlik vähendamine, n=144	7%	9%	39%	17%	31%
Uue asja ostmise asemel pigem olemasoleva asja parandamine/parandada laskmine, n=81	11%	7%	29%	19%	38%
Ühekordsete nõude ja joogikõrte kasutamise vältimine, n=77	12%	14%	54%	9%	24%
Olmejäätmete sortimine, n=56	6%	8%	32%	26%	35%
Elektri ja kütte säästlik tarbimine, n=48	17%	13%	34%	13%	37%
Ohtlike jäätmete viimine selleks ettenähtud kogumiskohta, n=46	6%	17%	44%	23%	16%
Poest kauba koju toomiseks kodust kaasa võetud koti kasutamine, n=32*	7%	16%	37%	8%	37%
Võimalikult pika kasutusega toodete ostmine, n=32*	17%	8%	32%	7%	36%

5.3. Jäätmete sortimine

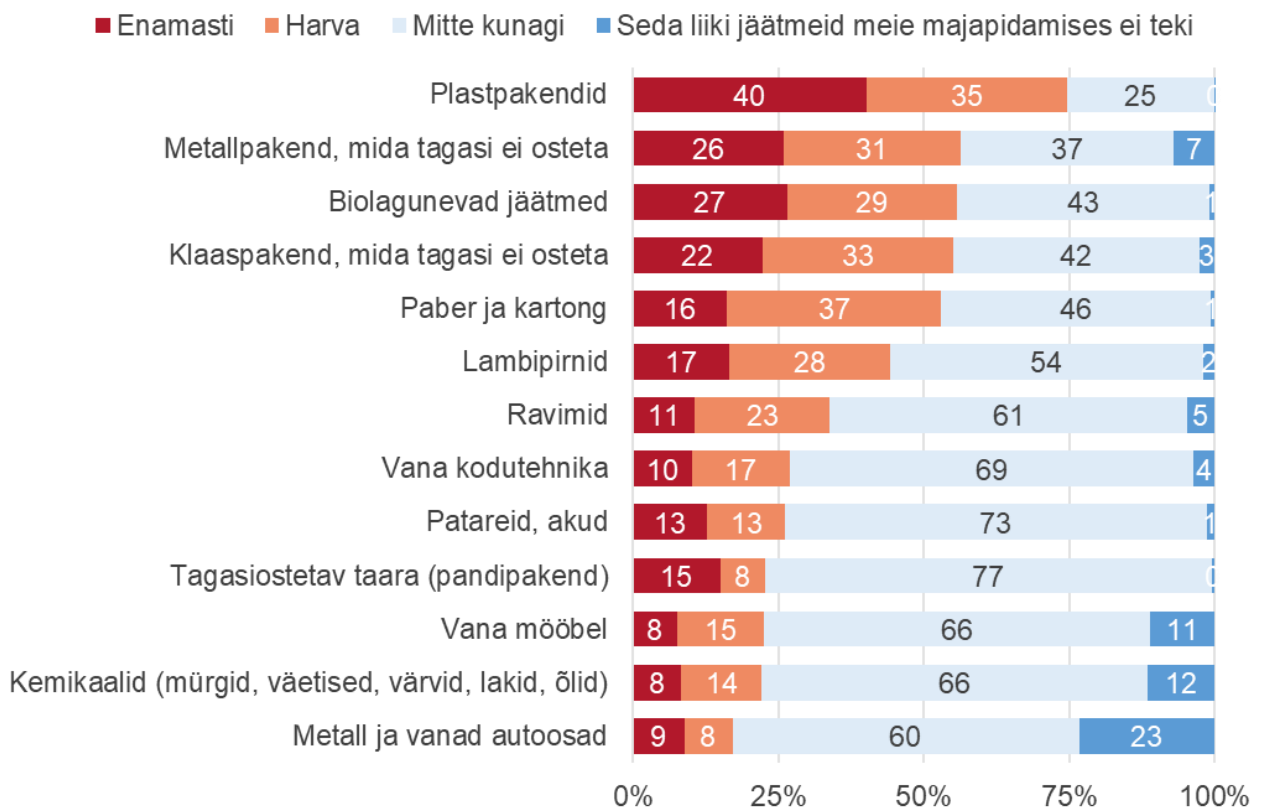
Eelnevalt nägime, et olmejäätmeid sordib 95% elanikest, sealjuures 83% teeb seda sageli. Jäätmete sortimise kohta esitati vastajaile veel üks täpsustav küsimus – küsiti, kas ning kui sageli jõuavad vastaja majapidamises erinevat liiki jäätmed üldise olmeprügi konteinerisse. Vea tõttu venekeelses küsitlusankeedis on tulemused antud teema kohta olemas vaid eestikeelsete vastajate kohta.

Tulemused näitavad, et kuigi jäätmeid teatud määral sorditakse, visatakse olmeprügisse siiski hulganisti ka selliseid jäätmeid, mida saaks liigiti koguda. Kõige enam visatakse olmeprügi konteinerisse plastpakendeid (olmeprügisse on visanud 75% eestikeelsetest elanikest, sealjuures enamasti viskab seda liiki jäätmed olmeprügisse 40%). Enam kui

pooled eestikeelsetest elanikest on visanud olmeprügi konteinerisse ka pandimärgita metallpakendeid (56%, sealjuures 26% enamasti), biolagunevaid jäätmeid (56%, sealjuures 27% enamasti), pandimärgita klaaspakendeid (55%, sealjuures 22% enamasti) ning paberit ja kartongi (53%, sealjuures 16% enamasti). Pisut vähem kui pooled eestikeelsetest elanikest on visanud olmeprügisse lambipirne (44%, sealjuures 17% enamasti) ning ligi kolmandik ravimeid (34%, sealjuures 11% enamasti). Harvemini jõuavad olmeprügisse vana kodutehnika (olmeprügisse viskab 27%, sealjuures 10% enamasti), patareid/akud (26%, sealjuures 13% enamasti), pandipakendid (23%, sealjuures 15% enamasti), vana mööbel (22%, sealjuures 8% enamasti) ning kemikaalid (22%, sealjuures 8% enamasti). Kõige vähem jõuavad ankeedis loetletud jäätmeliikidest olmeprügisse metall ja vanad autoosad (olmeprügisse viskab 17% eestikeelsetest elanikest, sealjuures 9% enamasti) (Joonis 15).

Joonis 15. Kas ning kui sageli jõuavad Teie majapidamises järgnevad jäätmed üldise olmeprügi konteinerisse? (% , n=659, põhiuuringu eestikeelsed vastajad)

Võrreldes nooremate inimestega on 50-74-aastaste inimeste hoolsus jäätmete liigiti kogumisel suurem. Kortermajade elanike seas on jäätmete liigiti kogumine vähem levinud kui era- või paarismajade või ridaelamute elanike seas. Seos ilmselt ka haridusega – kõrgemalt haritud inimeste seas on jäätmete liigiti kogumine levinum kui madalamalt haritud inimeste seas. Läbivalt kõrgema (või madalama) hoolsusega jäätmete liigiti kogumisel ükski regioon ei eristunud, kuid et analüüs koostati ainult eestikeelsete vastajate pealt, oleks nendes regioonides, kus venekeelsete elanike osakaal on suur, venekeelsete vastajate tulemused võinud üldpilti oluliselt muuta.

6. Keskkonnahoidliku käitumise ajendid ja tunnetatud takistused

Uuriti ka seda, kas vastaja tahaks elada keskkonda hoidvamalt kui praegu, kui olulised on tema jaoks erinevad keskkonnahoidliku käitumise ajendid ning millised on tunnetatud takistused keskkonnahoidlikumalt elamisel.

6.1. Tahe elada keskkonda hoidvamalt

Vastajatelt küsiti, kas nad tahaksid elada keskkonda hoidvamalt kui praegu. Küsitletutest 71% väljendas tahet elada keskkonda praegusest hoidvamalt, sealjuures 7% tahtis seda väga. Vastajatest 19% ei taha elada keskkonda hoidvamalt ning 9% ei osanud hinnangut anda (Joonis 16).⁴

Märkimisväärne vahe ilmneb eesti- ja muukeelsete inimeste hoiakutes – eestikeelsetest inimestest soovib valdav osa (81%) elada praegusest keskkonnahoidlikumalt ning vaid 12% arvab, et seda teha ei sooviks; muukeelsetest aga tahaks keskkonnahoidlikumalt elada vaid pisut enam kui pooled (53%), samas kui 34% seda teha ei soovi. Muukeelsete seas on eestikeelsetega võrreldes enam ka neid, kes ei oska antud küsimuses seisukohta võtta (13% muu- ja 7% eestikeelsetest).

Regioonidest on huvi keskkonnahoidlikuma elu vastu madalaim Kirde-Eestis (47% tahaks ja 38% ei taha elada keskkonnahoidlikumalt) ja kõrgeim Lõuna-Eestis (81% tahaks elada keskkonnahoidlikumalt).

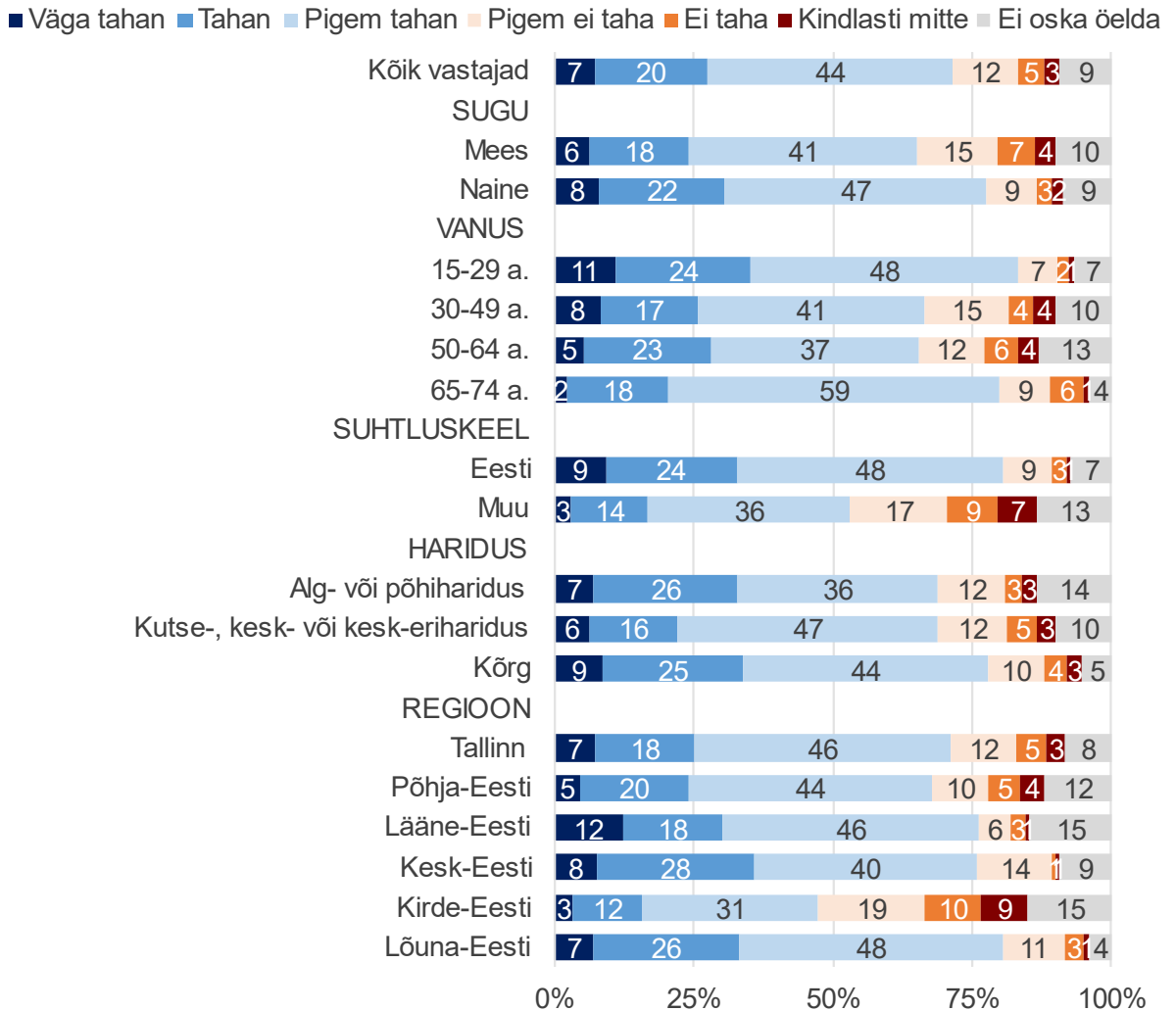
Vanuserühmade võrdluses on tahe elada keskkonda hoidvamalt suurim noorimas ja vanimas vanuserühmas ehk 15–29-aastaste (83% tahab elada keskkonda hoidvamalt) ja 65–74-aastaste seas (80%). Keskmistes vanuserühmades (ehk 30–64-aastaste seas) on tahe elada keskkonda hoidvamalt oluliselt väiksem – 2/3 väljendab tahet elada keskkonda hoidvamalt, kuid 23% seda ei taha. Samas on noorima ja vanima vanuserühmaga võrreldes keskmistes vanuserühmades mõnevõrra levinum ka selge seisukoha puudumine.

Keskmisest sagedamini väljendavad tahet elada keskkonda hoidvamalt naised (78%), kõrgharitud (78%), maaelanikud (79%) ning majanduslikult hästi toime tulevad või kõrge sissetulekuga inimesed. Soovimatust elada keskkonda hoidvamalt väljendavad keskmisest sagedamini mehed (25%).

---

⁴ 2020. aasta uuringus oli vastava küsimuse sõnastus pisut teistsugune – toona küsiti vastajatelt, kas nad tahaksid elada keskkonnasäästlikumalt kui praegu, ning skaala oli lühike: Jah; Ei, Ei oska öelda. Toona väljendas soovi elada keskkonnasäästlikumalt 43% vastajatest, 17% mitte ning 40% ei osanud arvamust avaldada.

Joonis 16. Kas tahaksite elada keskkonda hoidvamalt kui praegu? (% , n=1003, põhiuuringu vastajad)

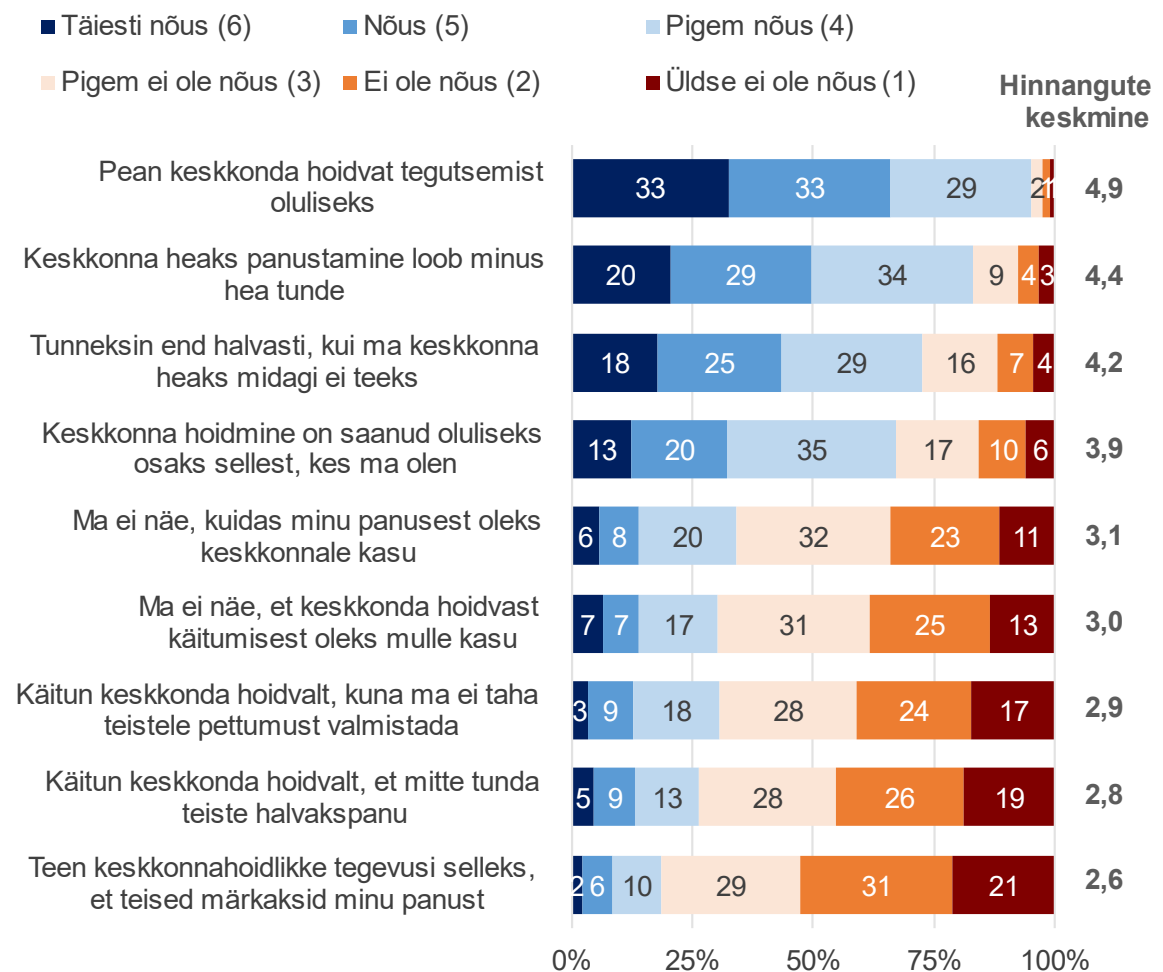
6.2. Keskkonnahoidliku käitumise motivaatorid

Selleks, et uurida, mis ajendab inimesi keskkonnahoidlikult käituma, esitati vastajaile 9 võimalikku keskkonnahoidliku käitumise põhjust ja takistust ning paluti hinnata nende põhjustega nõustumist (mil määral need põhjused tema puhul kehtivad).

Ankeedis toodud põhjustest motiveerib inimesi nende endi hinnangul kõige enam see, et nad peavad keskkonda hoidvat tegutsemist oluliseks (nõus 95%). Üsna palju toodi esile ka emotsionaalseid aspekte: et keskkonna heaks panustamine loob hea tunde (83%) ning et end tuntaks halvasti, kui keskkonna heaks midagi ei tehtaks (73%). Ligi 2/3 elanikest nõustub ka sellega, et keskkonna hoidmine on saanud oluliseks osaks sellest, kes nad on (67%) (Joonis 17).

Teiste inimeste heakskiidu saamist keskkonnahoidliku käitumise motivaatoriks enamasti ei peeta: soovimatusega teistele pettumust valmistada põhjendas keskkonnahoidlikku käitumist 31% ning sooviga vältida teiste halvakspanu 26% vastajatest. Vaid 19% vastajatest arvas, et teeb keskkonnahoidlikke tegevusi selleks, et teised tema panust märkaksid. 66% elanikest tunnetab oma panuse olulisust keskkonna hoidmisel, kuid 34% ei näe, kuidas tema panusest keskkonnale kasu oleks. Samuti ei taju 30% elanikest, kuidas oleks keskkonda hoidvast käitumisest neile endile kasu.

Joonis 17. Nõustumine keskkonda hoidvaid tegevusi puudutavate väidetega ((% ja aritmeetilised keskmised, n=1003, põhiuuringu vastajad)

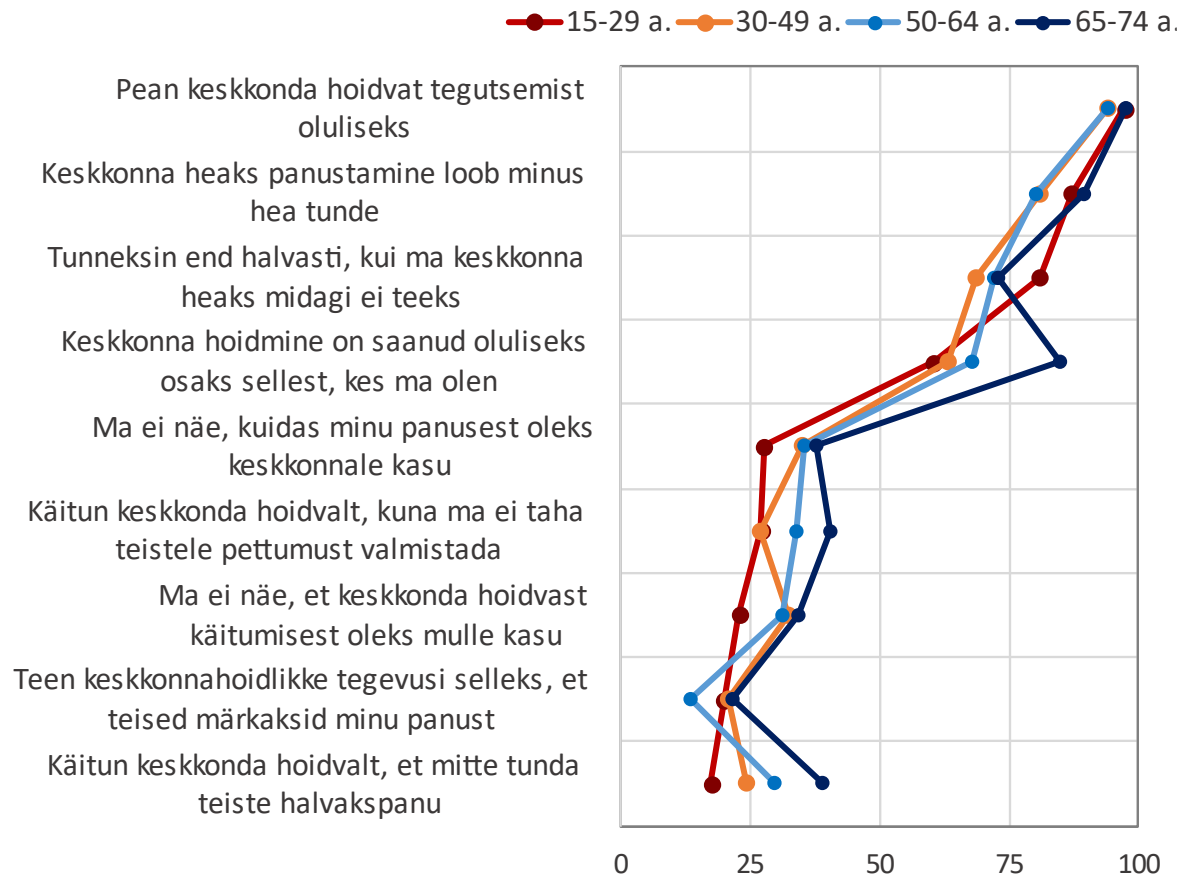
Hinnangute aritmeetilised keskmised on arvatatud 6-palli skaalal, kus 6=täiesti nõus ja 1=üldse ei ole nõus. Skaala keskväertus on 3,5 palli.

Võrreldes meestega motiveerib naised keskkonda hoidvalt käituma sagedamini süütunne (tunneks end halvasti, kui keskkonna heaks midagi ei teeks), kuid samas mainisid naised meestest sagedamini ka seda, et keskkonna hoidmine on saanud oluliseks osaks sellest, kes nad on, ning see loob neis hea tunde. Võrreldes naistega ajendab mehi keskkonda hoidvalt käituma sagedamini soovimatus teistele pettumust valmistada ning püü vältida

teiste halvakspanu. Võrreldes naistega näevad mehed keskkonnahoidlikus käitumises harvemini kasutegurit (eriti enda jaoks).

Võrreldes nooremate inimestega motiveerib 65–74-aastaseid keskkonnahoidlikult käituma sagedamini see, et see on saanud oluliseks osaks sellest, kes nad on. Samas tõid nad keskmisest sagedamini esile ka soovi vältida teiste halvakspanu/pettumust. 15–29-aastased mainisid keskmisest sagedamini seda, et nad tunneksid end halvasti, kui keskkonna heaks midagi ei teeks, samuti tunnetasid nad teistest vanuserühmadest enam keskkonnahoidliku käitumise kasutegurit (nii iseenda kui keskkonna jaoks) (Joonis 18).

Joonis 18. Nõustumine keskkonda hoidvaid tegevusi puudutavate väidetega, vanuserühmade võrdlus (väitega nõustujate %, n=1003, põhiuuringu vastajad)

Võrreldes eestikeelsete inimestega motiveerib muukeelseid keskkonnahoidlikult käituma sagedamini soov teiste halvakspanu vältida ning teistele mitte pettumust valmistada. Eestikeelsed inimesed nõustuvad muukeelsetega võrreldes sagedamini, et keskkonna heaks panustamine loob neis hea tunde ning et nad tunneksid end halvasti, kui keskkonna heaks midagi ei teeks. Võrreldes muukeelsetega tajuvad eestikeelsed inimesed selgemalt ka keskkonnahoidliku käitumise kasutegurit iseenda jaoks.

Regioonidest eristub Kirde-Eesti, kus elanike motivatsioon keskkonnahoidlikult käituda lähtub keskmisest harvemini sisemistest veendumustest ning keskmisest sagedamini

välisest survest. Samuti tunnetavad Kirde-Eesti elanikud keskmisest harvemini keskkonnahoidliku käitumise kasutegurit enda jaoks.

Kõrgharidusega inimesi motiveerib keskkonnahoidlikult käituma keskmisest sagedamini see, et nad peavad seda oluliseks, see on saanud oluliseks osaks nende identiteedist ning see loob neis hea tunde (ning mittepanustamine paneks neid end tundma halvasti). Võrreldes madalamalt haritutelega tunnetavad kõrgharitud selgemalt ka keskkonnahoidliku käitumise kasutegurit nii iseenda kui keskkonna jaoks.

Kokkuvõttlikult võib öelda, et nendes elanikkonnarühmas, kus keskkonda hoidev käitumine on enam levinud, on keskkonnahoidliku käitumise motiivid sagedamini seotud inimese sisemiste veendumustega (keskkonnahoid on saanud osaks inimese minapildist ning ta tunnetab selle kasutegurit), samas kui nendes elanikkonnarühmades, kus keskkonda hoidev käitumine on vähem levinud, on see keskmisest sagedamini ajendatud välisest survest.

6.3. Keskkonnahoidlikuma eluviisi takistused

Vastajail paluti hinnata ka seda, kuid võrd on erinevad tegurid neile takistuseks veel keskkonnahoidlikumal viisil elamiseks.⁵

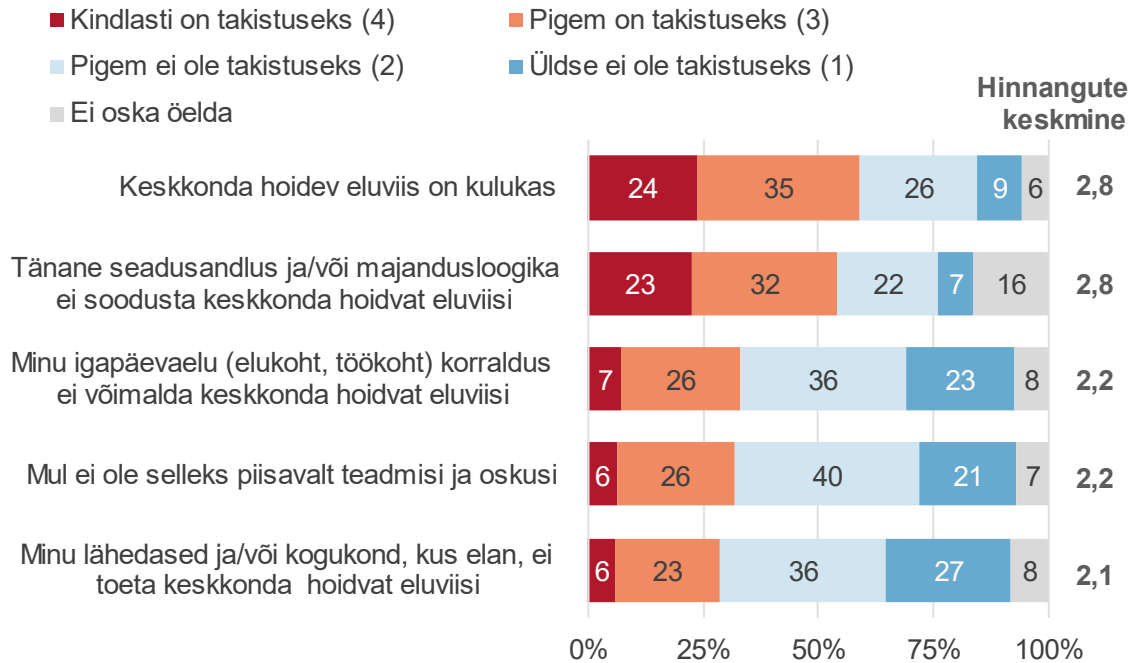
Kõige sagedamini peeti keskkonnahoidliku eluviisi takistuseks selle (väidetavat) kulukust (kindlasti/pigem peab takistuseks 59% elanikest) ning seda, et tänane seadusandlus ja/või majandusloogika ei soodusta keskkonda hoidvat eluviisi (54%). Harvemini peeti takistuseks, et igapäevaelu korraldus ei võimalda viljeleda keskkonda hoidvat eluviisi (33%), et puuduvad piisavad teadmised ja oskused, et veel keskkonnahoidlikumalt elada (32%) või et lähedased/kogukond ei toeta keskkonda hoidvat eluviisi (29%) (Joonis 19).

Erinevaid takistusi tunnetati seda enam, mida noorema vanuserühmaga oli tegu. Võrreldes eakamatega kahtlevad noored sagedamini oma teadmiste ja oskuste piisavuses, kuid on eakatest sagedamini ka (eksi)arvamusel, et keskkonda hoidev eluviis on kulukas, ning näevad takistusi välistes tegurites (arvavad, et nende igapäevaelu ning tänane seadusandlus/majandusloogika ei soodusta keskkonda hoidvat eluviisi, ning tunnevad lähedaste toetuse puudumist). Eakamad (kes ka käituvad mitmetes aspektides noortest keskkonnateadlikumalt) kahtlevad oma teadmiste ja oskuste piisavuses noortest vähem ning omistavad vähem tähtsust ka välistele takistustele (Joonis 20).

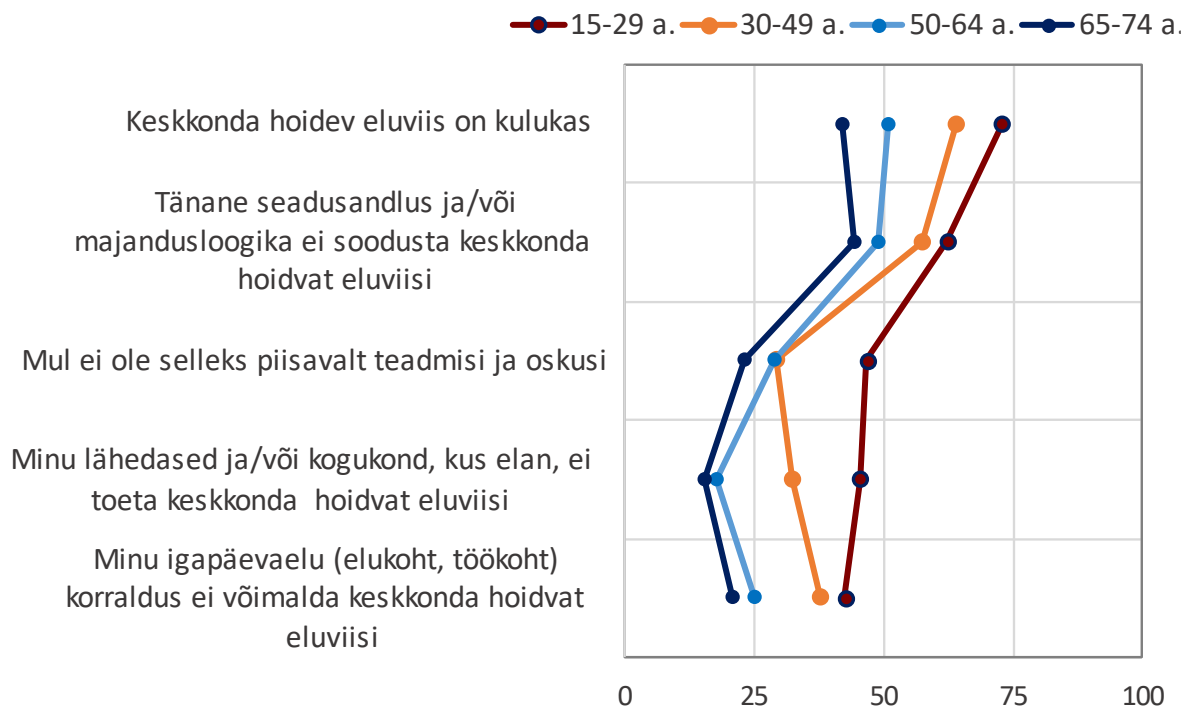
---

⁵ Varasemates uuringutes on see küsimus olnud üles ehitatud teisiti. Vastajaile esitati loetelu võimalikest takistustest, kuid nende olulisuse hindamiseks ei esitatud mitte skaalat, vaid vastajal paluti märkida etteantud loetelust kõik tegurid, mis takistavad tal elamast veelgi keskkonnasäästlikumalt. 2020. aasta uuringus toodi takistusena kõige sagedamini esile seda, et keskkonnasäästlik eluviis eeldaks laiemaid ühiskondlikke muutusi (märkis 27% vastajatest).

Joonis 19. Kuivõrd on või ei ole alljärgnevad tegurid Teile takistuseks (veel) keskkonnahoidlikumal viisil elamiseks? (% ja aritmeetilised keskmised, n=1303, põhi- ja pilootuuringu vastajad)

Joonis 20. Kuivõrd on või ei ole alljärgnevad tegurid Teile takistuseks (veel) keskkonnahoidlikumal viisil elamiseks? Vanuserühmade võrdlus (antud tegurit takistuseks pidavate vastajate %, n=1303, põhi- ja pilootuuringu vastajad)

Võrreldes muukeelsete elanikega tunnetavad eestikeelsed inimesed keskkonnahoidliku eluviisi takistusena sagedamini lähedaste/kogukonna toetuse puudumist ning seda, et tänane seadusandlus/majandusloogika ei soodusta keskkonda hoidvat eluviisi. Võrreldes meestega tunnetavad lähedaste/kogukonna toe puudumist takistusena sagedamini naised.

Keskkonda hoidva eluviisi (väidetavat) kulukust tunnetavad takistusena keskmisest sagedamini inimesed, kel ei piisa raha vältimatute kulude katteks või kes tulevad rahaliselt kuidagi toime. Teadmiste ja oskuste ebapiisavust toovad samuti keskmisest sagedamini esile inimesed, kel ei piisa raha vältimatute kulude katteks, kuid ka alg- või põhiharidusega inimesed.

7. Keskkonnaalased teadmised ja hoiakud

Järgnevas peatükis antakse ülevaade Eesti elanike keskkonnakaitse-alastest teadmistest, sh arusaamadest, kuidas toimib ökosüsteem ning inimese rollist selles, ning argitegevuste keskkonnamõjust (sagedase muruniitmise ja lihasöömise näitel). Samuti vaatleme, kuidas tajutakse keskkonna-alaseid teadmisi, sh kas mõistetakse, et sarnaselt muule teaduslikule teadmisele on ka keskkonna-alased teadmised pidevas muutumises.

7.1. Arusaamad ökosüsteemi toimimisest ning inimese rollist selles

Selgitamaks inimeste arusaamu ökosüsteemi toimimisest ning inimese rollist selles süsteemis, esitati vastajaile hindamiseks kuus väidet. Hinnanguid koguti 6-palli skaalal, kus 6 tähistas täielikku nõustumist väitega, ning 1 täielikku mitterõustumist.⁶ Järgnevas analüüsis esitatakse tulemused nii hinnangute sagedusjaotuste kui aritmeetiliste keskväärtustena.

Ankeedis toodud väidetest nõustuti kõige enam sellega, et loodusel on väärtus ka siis, kui inimesed sellest otseselt kasu ei saa (nõustub 94%, 6-palli skaalal hinnangute keskmine 5,4). Inimtegevuse kahjulikku mõju keskkonnale samuti valdavalt teadvustatakse – suurem osa inimestest nõustub, et inimesed kuritarvitavad rängalt keskkonda (nõus 90%, hinnangute keskmine 5,0) ning et kui inimesed sekkuvad loodusesse, toob see sageli kaasa hävitavaid tagajärgi (nõus 84%, hinnangute keskmine 4,7). Sellega, et kõikidel

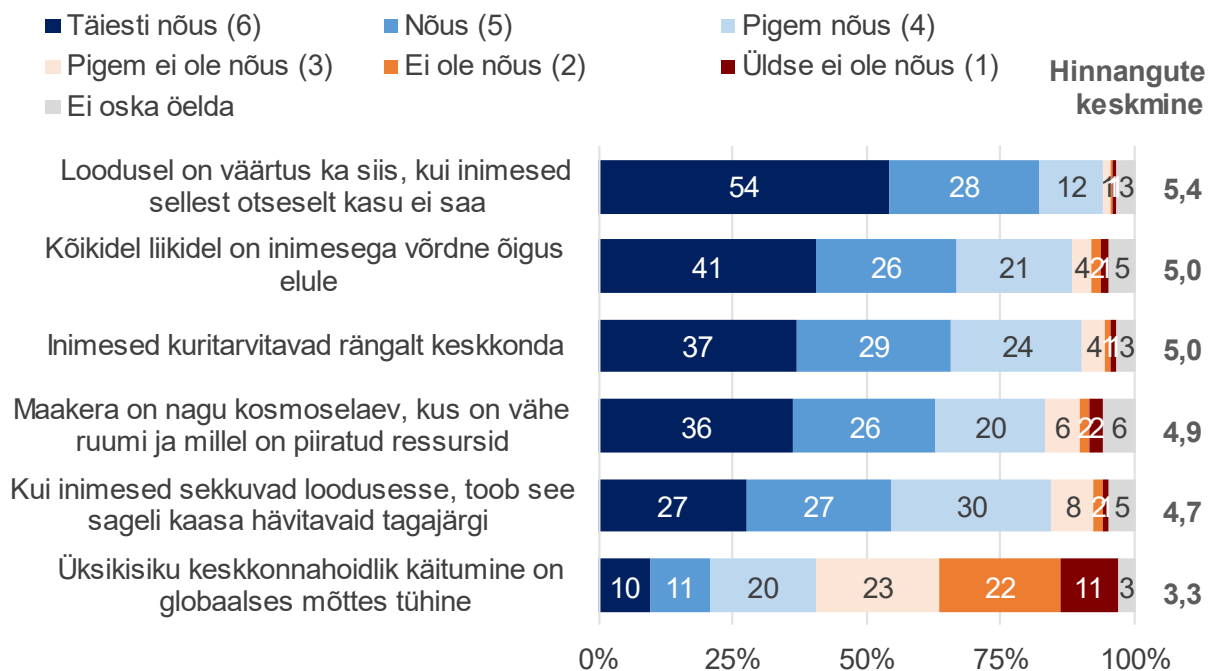
---

⁶ Osad neist väidetest sisaldasid ka 2020. ja 2018. aasta uuringutes, kuid kuna toonases uuringus oli hindamiskaala erinev, pole tulemused üheselt võrreldavad (käesolevas uuringus koguti hinnanguid skaalal 1...6, kuid toonastes uuringutes skaalal 1...4).

liikidel on inimesega võrdne õigus elule, nõustub 88% elanikest (hinnangute keskmine 5,0). Suurem osa inimestest teadvustab ka loodusressursside piiratust (väitega „Maakera on nagu kosmoselaev, kus on vähe ruumi ja millel on piiratud ressursid“ on nõus 83%, hinnangute keskvärtus on 4,9). Selles osas, kui suur on üksikisiku käitumise globaalne keskkonnamõju, inimeste arvamused lahknevad: elanikest 40% hinnangul on üksikisiku keskkonnahoidlik käitumine globaalses mõttes tühine, 56% arvates aga mitte (hinnangute keskmine 3,3) (Joonis 21).

Joonis 21. Nõustumine ökosüsteemi toimimist puudutavate väidetega (% ja aritmeetilised keskmised, n=1003, põhiuuringu vastajad)

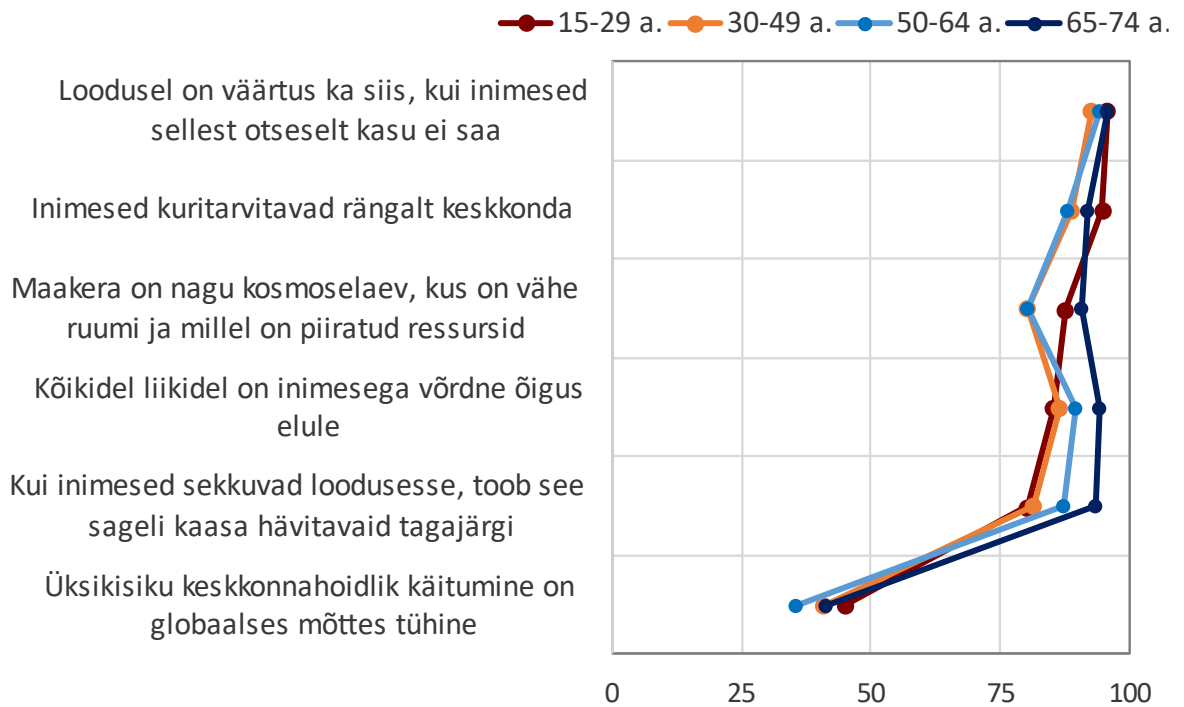

Hinnangute aritmeetilised keskmised on arvatud 6-palli skaalal, kus 6=täiesti nõus ja 1=üldse ei ole nõus. Skaala keskvärtus on 3,5 palli.

Võrreldes meestega arvavad naised sagedamini, et kõigil liikidel on inimesega võrdne õigus elule, ning on meestest harvemini nõus sellega, et üksikisiku keskkonnahoidlik käitumine on globaalses mõttes tühine (meestest nõus 48% ja naistest 33%).

Kõige kõrgemat teadlikkust enamiku antud väidete osas väljendavad 65–74-aastased vastajad. Võrreldes nooremate inimestega arvavad 65–74-aastased sagedamini, et inimeste sekkumine loodusesse toob sageli kaasa hävitavaid tagajärgi, et kõigil liikidel on inimestega võrdne õigus elule ning et maakera on nagu kosmoselaev, kus on vähe ruumi ja millel on piiratud ressursid. 15–29-aastased arvavad keskmisest sagedamini, et inimesed kuritarvitavad rängalt keskkonda (Joonis 22).

Joonis 22. Nõustumine ökosüsteemi toimimist puudutavate väidetega, vanuserühmade võrdlus (väitega nõustujate %, n=1003, põhiuuringu vastajad)

Võrreldes madalamalt harituteaga tunnetavad kõrgharidusega inimesed sagedamini maakera ressursside piiratust ning peavad üksikisiku keskkonnahoidlikku käitumist harvemini tühiseks. Eesti- ja muukeelsete inimeste arvamused lahknevad vaid ühe väite osas: võrreldes muukeelsetega nõustuvad eestikeelsed inimesed sagedamini sellega, et maakera on nagu kosmoselaev, kus on vähe ruumi ja millel on piiratud ressursid (eestikeelsetest nõus 88% ja muukeelsetest 75%). Keskmisest vähem on selle väitega nõustujaid Kirde-Eestis, keskmisest enam aga Lõuna-Eestis.

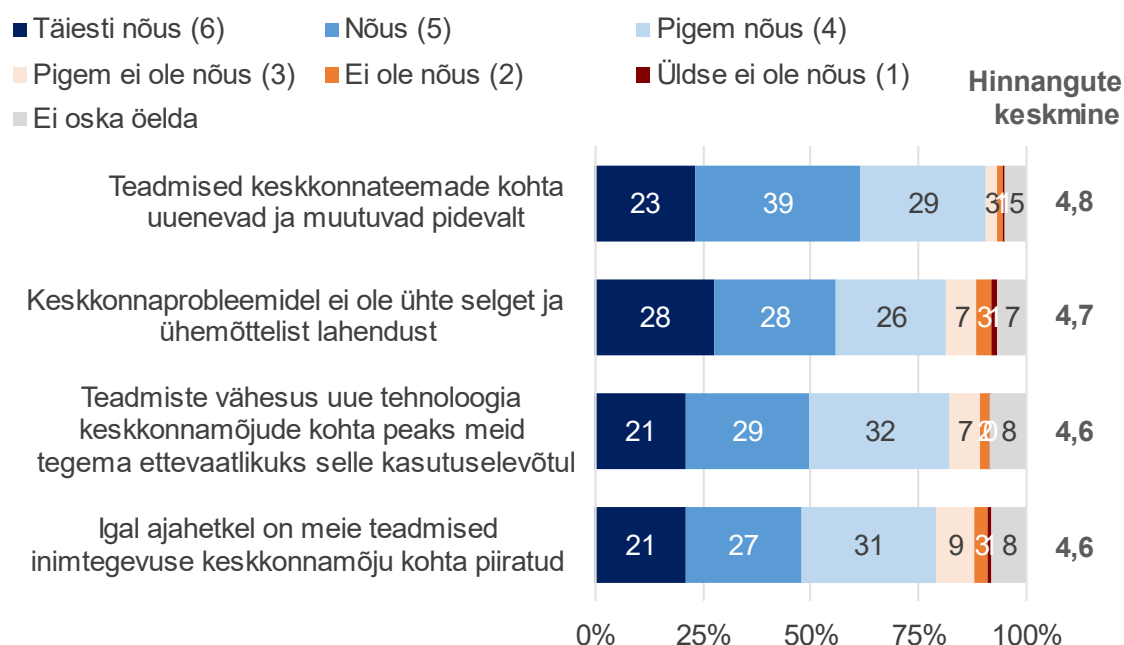
7.2. Arusaamad keskkonnaalaste teadmiste püsivusest

Sarnaselt kõigile teaduslikele teadmistele on ka keskkonnaalased teadmised ajas muutuvad, kuna vanad teadmised hinnatakse lisanduvate teadmiste valguses ümber. Koos industrialiseerimisega on inimese mõju keskkonnale hüppeliselt kasvanud ning me seisame silmitsi keskkonnaprobleemidega, millel puuduvad lihtsad lahendused. Muuhulgas muutuvad ajas ka arusaamad inimtegevuse keskkonnamõjust ning keskkonnaprobleemide lahendamise võimalustest. Inimestes, kes käsitlevad teaduslikku teadmist kui n-ö kivisse raiutud tõde (mis on muutumatu), võib selline olukord tekitada segadust ja arusaamatust.

Keskkonnaalaseid teadmisi puudutavate väidetega nõustumist mõõdeti 6-palli skaalal, kus 6 tähistas täielikku nõustumist väitega ning 1 täielikku mittedõustumist.

Valdav osa inimestest on teadvustanud keskkonnavalaste teadmiste muutlikkust ning keskkonnaprobleemide kompleksust – 90% nõustub, et teadmised keskkonnateemade kohta uuenevad ja muutuvad pidevalt (hinnangute keskmine 4,8), 79% nõustub, et igal ajahetkel on meie teadmised inimtegevuse keskkonnamõju kohta piiratud (hinnangute keskmine 4,6), ning 81% arvab, et keskkonnaprobleemidel pole ühte selget ja ühemõttelist lahendust (hinnangute keskmine 4,7). Elanikest 82% nõustub ka sellega, et teadmiste vähesus uue tehnoloogia keskkonnamõtjude kohta peaks meid tegema ettevaatlikuks selle kasutuselevõtul (hinnangute keskmine 4,6) (Joonis 23).

Joonis 23. Nõustumine keskkonnavalaste teadmisi puudutavate väidetega (% ja aritmeetilised keskmised, n=1003, põhiuuringu vastajad)

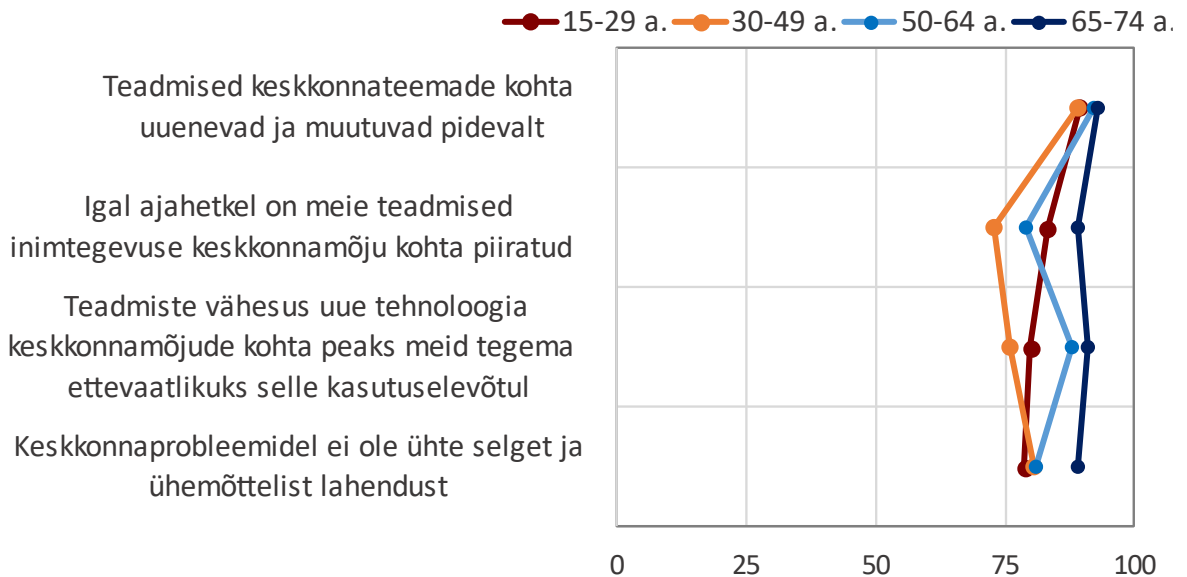

Hinnangute aritmeetilised keskmised on arvatud 6-palli skaalal, kus 6=täiesti nõus ja 1=üldse ei ole nõus. Skaala keskväärtns on 3,5 palli.

Võrreldes naistega pole mehed sagedamini nõus väitega, mille kohaselt peaks teadmiste vähesus uue tehnoloogia keskkonnamõtjude kohta meid tegema ettevaatlikuks selle kasutuselevõtul (meestest pole nõus 13% ja naistest 6%). Ülejäänud väidete osas meeste ja naiste hinnangutes erinevused puuduvad.

Nõustumine sellega, et teadmised keskkonnateemade kohta uuenevad ja muutuvad pidevalt, on erinevates vanuserühmades samal tasemel. Ülejäänud väidete osas ilmneb 65–74-aastaste kõrgem teadlikkus – võrreldes noorematega arvavad nad sagedamini, et teadmised inimtegevuse keskkonnamõtjude kohta on igal ajahetkel piiratud, et teadmiste vähesus uue tehnoloogia keskkonnamõtjude kohta peaks meid tegema ettevaatlikuks selle kasutuselevõtul (kahe viimati mainitud väitega nõustuvad keskmisest harvemini 30–49-aastased), ning et keskkonnaprobleemidel puudub üks selge ja ühemõtteline lahendus (Joonis 24).

Joonis 24. Nõustumine keskkonnavalaste teadmisi puudutavate väidetega, vanuserühmade võrdlus (väitega nõustujate %, n=1003, põhiuuringu vastajad)

Eesti- ja muukeelsete inimeste hinnangud on antud teemal sarnased. Võrreldes madalamalt haritutega teadvustavad kõrgharidusega inimesed sagedamini seda, et igal ajahetkel on meie teadmised inimtegevuse keskkonnamõju kohta piiratud. Keskmisest vähem teadvustavad keskkonnavalaste teadmiste piiratust Kirde-Eesti elanikud.

7.3. Arusaamad argitegevuste keskkonnamõjust

Liigset muruniitmist on teadlased seostanud liigirikkuse vähenemisega. Selgitamaks, kas inimesed tunnetavad sellise argitegevuse mõju keskkonnale, paluti vastajail hinnata järgmist olukorda: „Kaks naabrit tegutsevad oma koduaias erinevalt: üks naaber niidab kogu muru igal nädalavahetusel, teine igal nädalavahetusel ainult väikse osa murust ja kogu muru paar korda aastas. Mis on võimalikud põhjused, miks teine naaber niidab suuremat osa murust harvemini?“ Vastuseid koguti vabas vormis. Selleks, et ankeedi temaatika (keskkond) vastamist ei mõjutaks, oli antud küsimus paigutatud ankeedi algusesse.

Keskkonna hoidmisega (ökoloogia, liigirikkus, elurikkus, putukatele, pinnasele/taimedele/keskkonnale hea, muru kvaliteedi tõstmine, roheline mõtlemine, vähem müra, säästab energiat (elekter, kütus) jms) seostab vähest muruniitmist 46% küsitletutest (2020. aastal toodi keskkonnanõu aspekti esile harvemini – toona ca 30% vastajatest). Ülejäänud vastajad seostasid vähest muruniitmist kas millegi negatiivsega (sotsiaalsest normist erinev, laisk, lohakas, hoolimatu, kiiksuga vm), majanduslike põhjustega (kütte/raha kulu, pole raha, pole niidukit), muude piirangutega (pole aega, ei ela seal, pole niitjat, tervist), esteetikaga (lillemuru, meeldib loomulikkus, lihtsalt meeldib) või muude põhjustega.

Samuti paluti vastajal arvamust avaldada järgneva situatsiooni kohta: „Kaks kolleegi lõunastavad igal tööpäeval koos. Üks neist võtab lihatoidu iga päev ja teine ainult kord nädalas. Mis on Teie arvates võimalikud põhjused ainult kord nädalas liha söömiseks?“

Kõige sagedamini seostati lihasöömise vähendamist sellega, et inimene soovib toituda tervisliku(ma)lt või raha kokku hoida. Keskkonna hoidmisega seotud põhjusi tõi esile 24,5% vastajatest.

Muruniitmise ning lihasöömise vähendamist seostas keskkonna hoidmisega seega alla poole elanikest. See kinnitab, et hoolimata enesehinnangulisest (suhteliselt) kõrgest keskkonnateadlikkusest ei adu inimesed igapäevategevuste mõjusid keskkonnale – päriselulises kontekstis ei tunta keskkonda kahjustavaid tegevusi ära ega osata hinnata enda tegevuse seost ja mõju keskkonnale.

8. Prioriteetid majanduse osas

Ühe teemana käsitleti uuringus ka seda, kas majanduses peetakse prioriteetsemaks keskkonna või majanduskasvu aspekti, ning kui prioriteetseks peetakse keskkonnasäästlikkust elektritootmise juures (kas seda tähtsustatakse enam kui nt odavust).

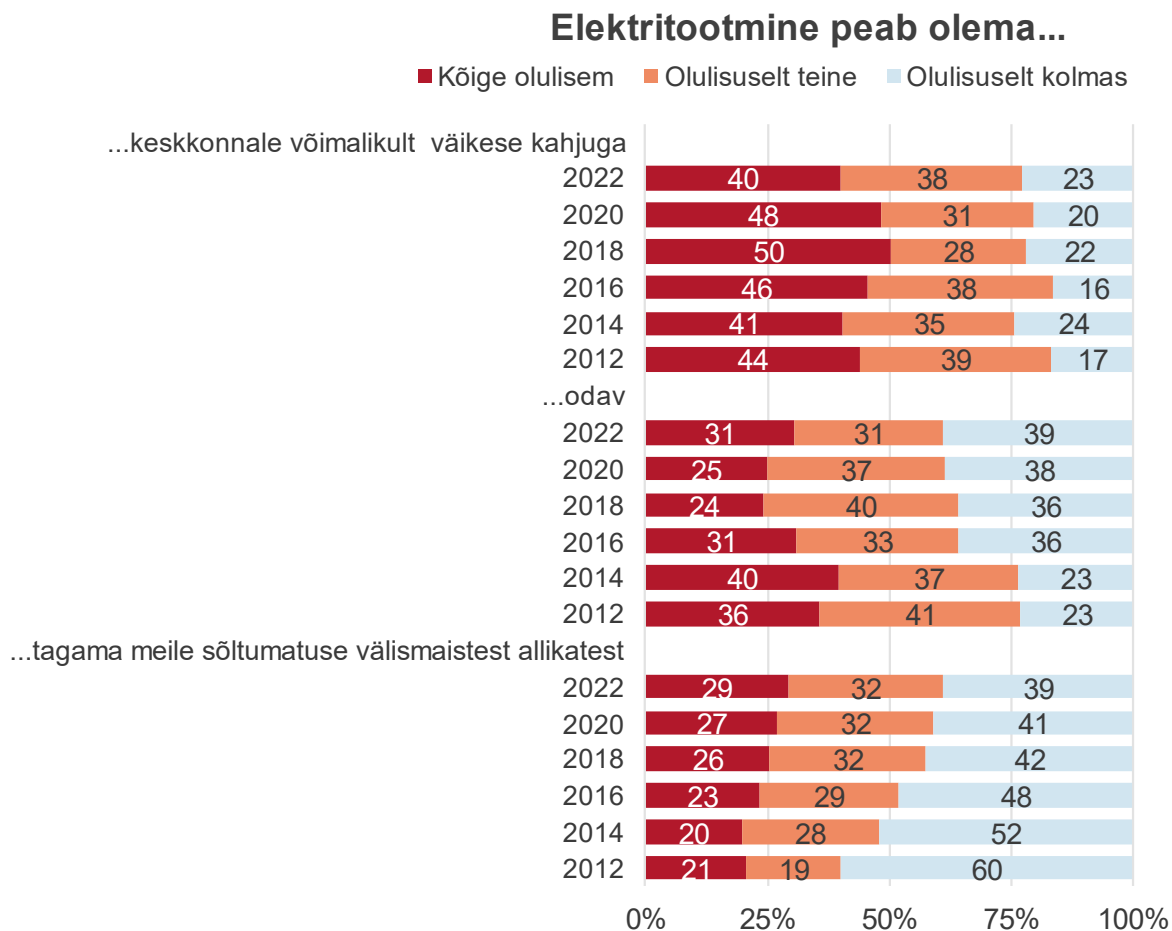
8.1. Prioriteetid elektri tootmisel

Sarnaselt varasemate uuringutega kaardistati ka seekord, kui võrd oluliseks peavad inimesed elektritootmise juures seda, et toodetav elekter oleks (1) odav, (2) võimalikult väikese kahjuga keskkonnale või (3) tagama sõltumatuse välismaistest allikatest. Vastajatel paluti järjestada nimetatud kolm aspekti vastavalt olulisusele.

3% küsitletutest jättis vastuse andmata (seda kas põhjusel, et pidas kõiki nimetatud aspekte samaväärselt olulisteks, või ei osanud lihtsalt vastust anda) ning nad jäeti edasisest analüüsist kõrvale.

Esmatähtsaks hinnatakse elektritootmise juures kõige sagedamini selle võimalikult väikest kahju keskkonnale, kuigi võrreldes 2020. aastaga on selle aspekti tähtsus inimeste silmis vähenenud (2020. aastal pidas seda kõige olulisemaks teguriks 48% ja 2022. aastal 40% küsitletutest). Kasvanud on nende inimeste osakaal, kes peavad elektritootmise juures kõige olulisemaks odavust (25%→31%) – arvestades kasvavaid energiahindu, on selline tulemus ootuspärane. Elanikest 29% peab elektritootmise juures kõige olulisemaks sõltumatust välismaistest allikatest (2020. aastal 27%, muutus jääb statistilise vea piiridesse) (Joonis 25).

Joonis 25. Prioriteedid elektri tootmisel, 2012–2022 võrdlus (% , n=piloot- ja põhiuuringus sisulise hinnangu andnud vastajad)

Pikemas ajalisel võrdluses (2012–2022) on näha, et nende inimeste osakaal, kes peavad elektritootmise juures kõige olulisemaks sõltumatust välismaistest allikatest, on aeglaselt, kuid stabiilselt suurenenud. Kui varasematel aastatel odavuse aspekti tähtsustamine vähenes ning keskkonna aspekti tähtsustamine kasvas, siis 2022. aasta kiire inflatsiooni tingimustes on hoiakud muutunud ning teenuse hind muutunud inimeste jaoks taas olulisemaks.

Eestikeelsed inimesed tähtsustavad elektritootmise juures kõige sagedamini keskkonnasõbralikkust, muukeelsed aga odavust. Keskkonnasõbralikkust seavad esmaseks prioriteediks keskmisest sagedamini 15–29-aastased, kõrgharidusega või majanduslikult hästi toime tulevad inimesed, odavust aga 30–64-aastased, Kirde-Eestis elavad või majanduslike toimetulekuraskustega inimesed.

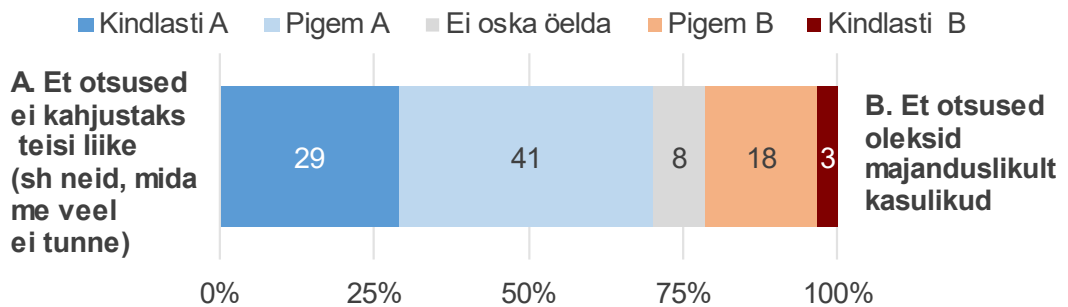
8.2. Prioriteedid majanduses

Selgitamaks, mida peetakse ühiskonnas olulisemaks – kas majanduslikku kasu või keskkonna hoidmist, esitati vastajatele antud teemal veel mõned küsimused. Vastajail

paluti hinnata, millest on nende arvates ühiskonnas majanduslikke otsuseid tehes olulisem lähtuda – kas sellest, et otsused ei kahjustaks teisi liike, või sellest, et otsused oleksid majanduslikult kasulikud.

Elanikest 70% tähtsustab majanduslike otsuste puhul pigem seda, et need ei kahjustaks teisi liike, 21% aga pigem nende majanduslikku kasu (Joonis 26). Keskkonna hoidmise aspekti (et otsused ei kahjustaks teisi liike) tähtsustavad keskmisest sagedamini naised, eestikeelsed või maal elavad inimesed; majandusliku kasu aspekti aga mehed, muukeelsed, Tallinnas või Kirde-Eestis elavad inimesed.

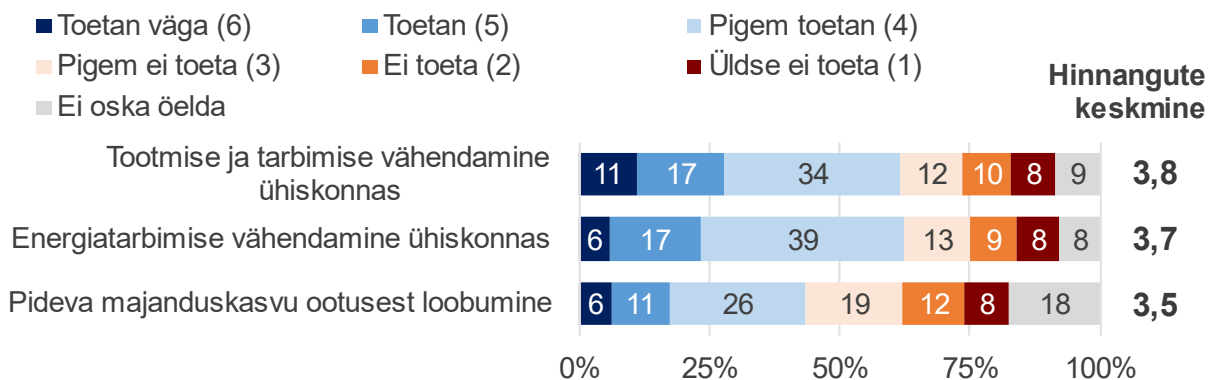
Joonis 26. Millest on Teie arvates ühiskonnas majanduslikke otsuseid tehes olulisem lähtuda? (% , n=1003, põhiuuringu vastajad)

Lisaks paluti vastajail hinnata, kuivõrd nad toetavad järgnevaid ühiskondlikke muutusi – pideva majanduskasvu ootusest loobumine, energiatarbimise vähendamine ühiskonnas, tootmise ja tarbimise vähendamine ühiskonnas.

Enam kui pooled elanikest toetavad energiatarbimise vähendamist ühiskonnas (toetab 63%) ning tootmise ja tarbimise vähendamist (62%). Neid muutusi ei toeta 30% elanikest. Toetus pideva majanduskasvu ootusest loobumisele oli väiksem – seda toetab 43% elanikest, kuid 39% seda ei toeta (Joonis 27).

Joonis 27. Kuivõrd toetate järgmisi ühiskondlikke muutusi? (% ja aritmeetilised keskmised, n=1003, põhiuuringu vastajad)

Hinnangute aritmeetilised keskmised on arvatatud 6-palli skaalal, kus 6=toetan väga ja 1=üldse ei toeta. Skaala keskvärtus on 3,5 palli.

Toetus energiatarbimise ning tootmise ja tarbimise vähendamisele on keskmistes vanuserühmades (ehk 30–64-aastaste seas) oluliselt madalam kui 15–29-aastaste ja 65–74-aastaste seas. Kõrgharidusega inimeste toetus neile muutustele on keskmisest suurem. Eestikeelsed inimesed toetavad kõiki ankeedis toodud muutusi (tootmise ja tarbimise ning energiatarbimise vähendamine, pideva majanduskasvu ootusest loobumine) märkimisväärselt sagedamini kui muukeelsed. Regioonide võrdluses on vastuseis neile muutustele suurim Kirde-Eestis. Toetus eelnevalt nimetatud muutustele kasvab sissetuleku suurenedes.

9. Bioloogiline mitmekesisus

Põhjalikumalt käsitleti 2022. aasta uuringus bioloogilise mitmekesisuse teemat, selgitamaks elanike teadlikkust bioloogilise mitmekesisuse vähenemise põhjustest ja tagajärgedest ning hinnanguid teema olulisusele.

9.1. Kokkupuude ja hinnang probleemi olulisusele

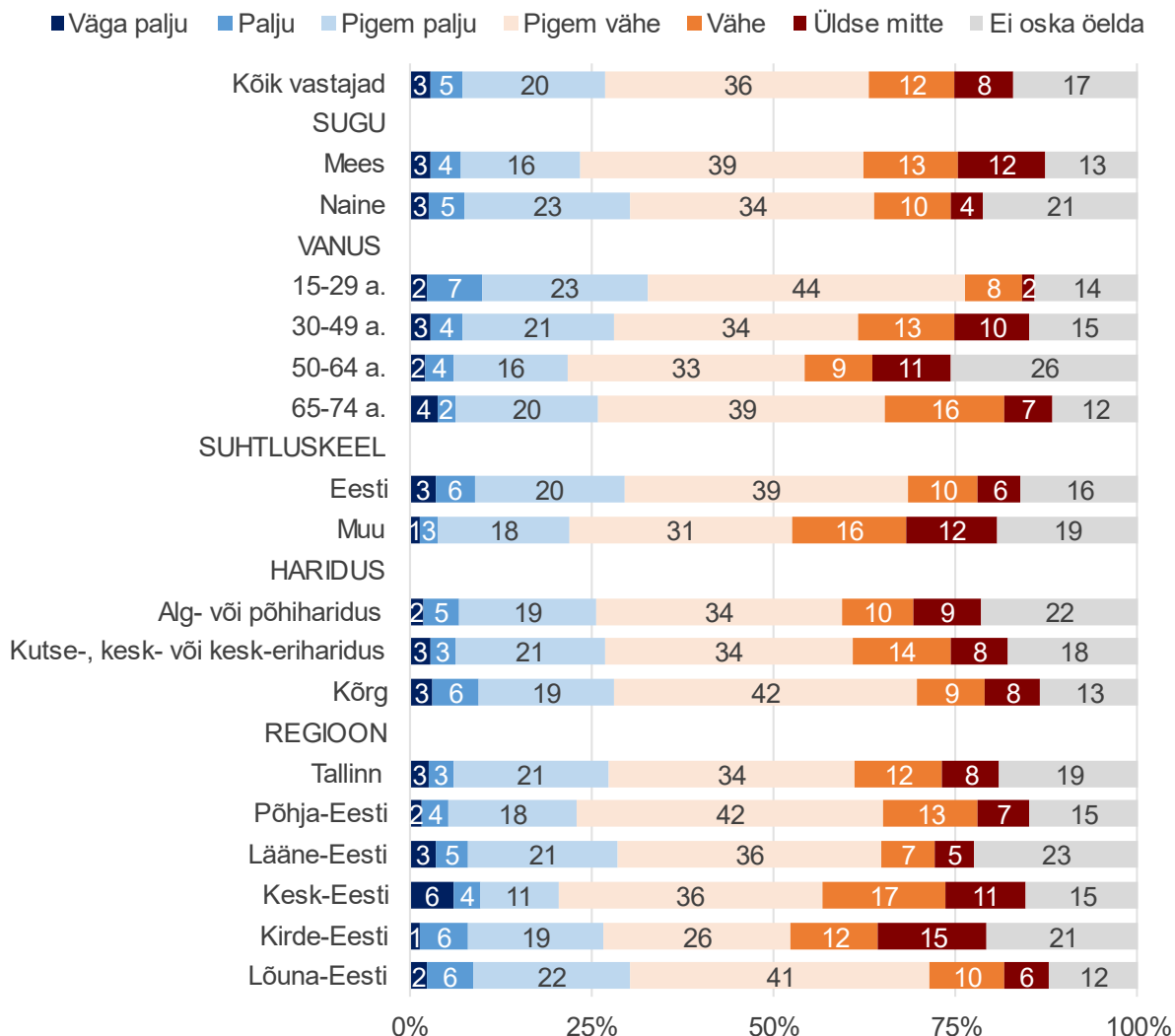
Küsimused selle kohta, kas vastajad on Eestis ise märganud liikide (nt linnud, taimed, putukad) kadumist, ning milliste liikide kadumist on märganud, esitati nii piloot- kui põhiuuringus (n=1303), küsimused bioloogilised mitmekesisuse vähenemise olulisuse kohta aga ainult põhiuuringus (n=1003).

Küsitletutest 31% on Eestis ise märganud liikide (nt linnud, taimed, putukad) kadumist, 56% pole seda märganud ning 13% ei osanud hinnangu anda. Eestis liikide kadumist märganute osakaal on keskmisest kõrgem naiste, 65–74-aastaste, eestikeelsete, Lääne- või Lõuna-Eesti elanike ning maaelanike seas. Inimestest, kes on märganud Eestis liikide kadumist, täheldas 49% linnuliikide, 33% putukaliikide, 20% taimeliikide, 20% loomaliikide ja 4% kalaliikide vähenemist.

Elanikest 8% hinnangul ei mõjuta bioloogilise mitmekesisuse vähenemine lähemate aastate jooksul nende elu üldse, 48% arvates mõjutab vähe või pigem vähe ning 27% arvates pigem palju, palju või väga palju. Võrreldes meestega peavad naised pisut sagedamini tõenäoliseks, et bioloogilise mitmekesisuse vähenemine mõjutab lähiaastail nende elu palju. Eestikeelsed elanikud peavad seda, et bioloogiline mitmekesisus nende elu võib palju mõjutada, veidi sagedamini tõenäoliseks kui muukeelsed. 50–64-aastased ei oska keskmisest sagedamini antud teemal hinnangut anda (Joonis 28).

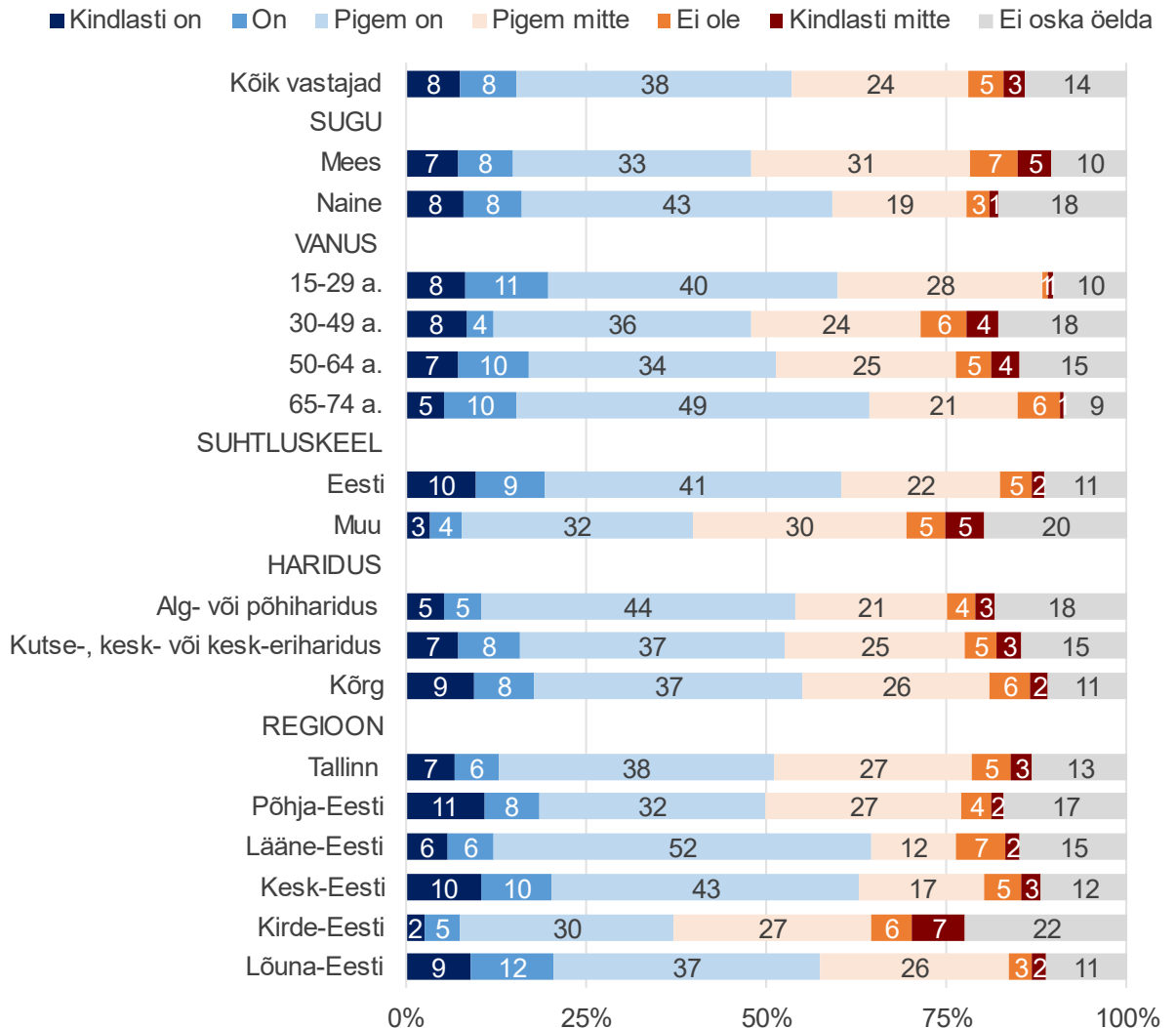

Joonis 28. Mil määral võib bioloogilise mitmekesisuse vähenemine Teie arvates lähemate aastate jooksul Teie elu mõjutada? (% , n=1003, põhiuuringu vastajad)

Kui bioloogilise mitmekesisuse vähenemise mõju oma elule peetakse valdavalt väheseks, siis Eesti jaoks tervikuna peetakse probleemi siiski küllaltki oluliseks: elanikest 54% peab bioloogilise mitmekesisuse vähenemise tagajärgi Eesti jaoks tõsiseks probleemiks (pigem on, on, kindlasti on) ning 32% mitte (pigem mitte, ei ole, kindlasti mitte). Selge seisukoht puudub 14%-l vastajatest. Keskmisest sagedamini hindavad bioloogilise mitmekesisuse vähenemise tagajärgi Eestile oluliseks probleemiks naised, 65–74-aastased, eestikeelsed ning Lääne-Eesti elanikud ([Joonis 29](#)).

Joonis 29. Kas bioloogilise mitmekesisuse vähenemise tagajärjed on Teie hinnangul Eesti jaoks tõsine probleem? (% , n=1003, põhiuuringu vastajad)

Vastajatel, kelle arvates on bioloogilise mitmekesisuse vähenemise tagajärjed Eesti jaoks tõsine probleem, paluti täpsustada, millised on tema arvates bioloogilise mitmekesisuse vähenemise tagajärjed Eesti jaoks. Vastuseid koguti vabas vormis.

Kõige sagedamini mainiti bioloogilise mitmekesisuse vähenemise tagajärgedena liikide hävimise dominoefekti ja probleeme toiduahelas (27%). Sageli toodi esile ka looduse üheülbastumist/hävimist (17%), keskkonna- ja kliimamuutust (17%) ning elukalliduse tõusu (probleemid põllumajanduses, toidupuudus) (15%). Mainiti ka võõrliikide/kahjurite levikut (10%), reostuse kasvu (5%) ning kahju inimeste tervisele (2%). Muid aspekte tõi esile 15% vastajatest ning 22% ei osanud ühtegi tagajärge nimetada (Joonis 30).

Joonis 30. Millised on Teie arvates bioloogilise mitmekesisuse vähenemise tagajärjed Eesti jaoks? (vabad vastused, %, n=536, põhiuuringu vastajad, kelle arvates on bioloogilise mitmekesisuse vähenemise tagajärjed Eesti jaoks tõsiseks probleemiks)

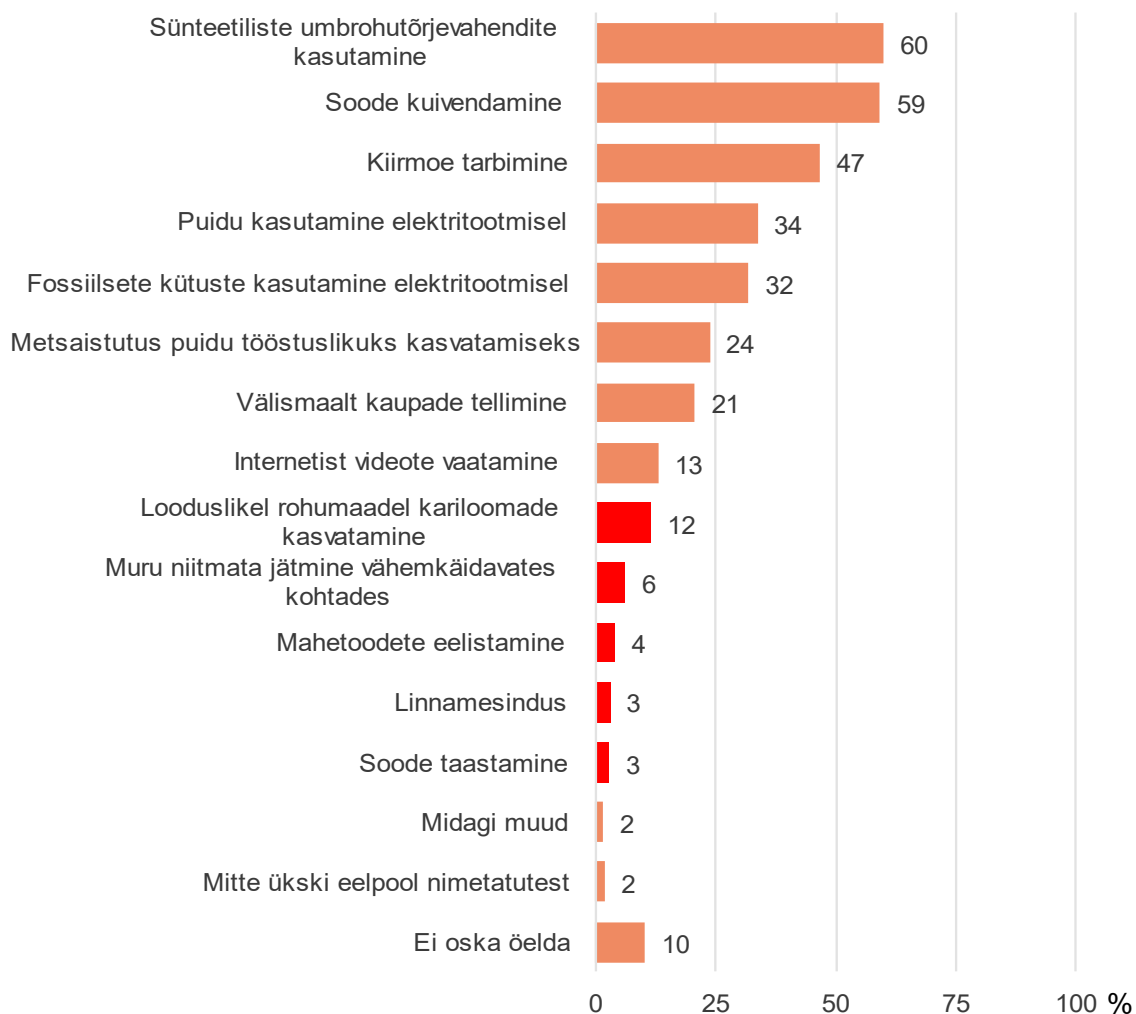
9.2. Teadlikkus bioloogilise mitmekesisuse vähenemise põhjustest

Selgitamaks elanike teadlikkust bioloogilise mitmekesisuse vähenemise põhjustest, esitati vastajaile loetelu erinevatest tegevustest ning paluti märkida, millised neist tegevustest otseselt või kaudselt vähendavad bioloogilist mitmekesisust looduses. Selle põhjal arutati iga vastaja puhul välja n-ö teadlikkuse skoor. Et vältida seda, et vastaja valib ilma mõtlemata kõik variandid ning saab sel moel maksimumskoori, oli loetellu lisatud ka mõned väärad variandid („looduslikel rohumaadel kariloomade kasvatamine“, „linnaimesindus“ jne.), et saada aimu, kas on vastajaid, kes tõenäoliselt ei vasta väga tähelepanelikult.

Ankeedis toodud põhjustest seostasid küsitletud bioloogilise mitmekesisuse vähenemist kõige sagedamini sünteetiliste umbrohutõrjevahendite kasutamisega (märkis 60%) ning soode kuivendamisega (59%). Üsna sageli peeti bioloogilise mitmekesisuse vähenemise põhjuseks ka kiirmoe tarbimist (47%). Harvemini seostati bioloogilise mitmekesisuse vähenemist puidu (34%) või fossiilsete kütuste (32%) kasutamisega elektritootmisel, metsaistutusega puidu tööstuslikuks kasvatamiseks (24%), välismaalt kaupade tellimisega (21%) ja internetist videote vaatamisega (13%). Leidus ka neid, kes märkisid sisuliselt väärast vastuseid, nagu looduslikel rohumaadel kariloomade kasvatamine (12% – tõenäoliselt pidasid need vastajad siin silmas liiga intensiivset karjakasvatust, mis võib liigirikkust kahjustada), muru niitmata jätmise vähemkaidavates kohtades (6%),

mahetoodete eelistamine (4%), linnamesindus (3%) või soode taastamine (3%) (Joonis 31).

Joonis 31. Tegevused, mis vastajate hinnangul otseselt või kaudselt vähendavad bioloogilist mitmekesisust looduses (antud tegevust märkinute %, n=1303, piloot- ja põhiuuringu vastajad) *Punasega* on märgitud väärad vastusevariandid.

Iga vastaja kohta arutati ka punktiskoor, lähtudes järgnevast loogikast: iga õige vastuse märkimine andis 1 punkti ning iga vale vastuse mittemärkimine samuti 1 punkti. Maksimaalselt oli siin võimalik saada 13 punkti, kuid nii kõrge skoori pälvis (st täiesti korrektseid teadmisi omas) vaid 1% vastajatest, samas kui 12% küsitletutest ei märkinud ühtegi korrektset põhjust (Joonis 31, alumine). Keskmise skoor oli 7 punkti, millest võib järeldada, et bioloogilise mitmekesisuse vähenemise põhjustest omatakse küll mõningaid teadmisi, kuid väga täpselt nendega kursis ei olda.

Võttes aluseks koondskoori väärtused, on eestikeelsete inimeste teadlikkus bioloogilise mitmekesisuse vähenemise põhjustest kõrgem kui muukeelsetel. Vanuserühmade võrdluses on teadlikkus kõrgeim 15-29-aastaste seas. Mida kõrgemalt haritud elanikkonnarühmaga on tegu, seda parem on ka teadlikkus. Regioonide võrdluses on teadlikkus bioloogilise mitmekesisuse vähenemise põhjustest madalaim Kirde-Eestis.

9.3. Tegevused, mis aitavad bioloogilist mitmekesisust hoida

Lisaks bioloogilist mitmekesisust vähendavatele teguritele paluti vastajail etteantud nimekirjast märkida ka need tegurid, mis tema arvates otseselt või kaudselt aitavad bioloogilist mitmekesisust hoida ning mida ta peab oluliseks. Siinses nimekirjas valesid vastusevariante polnud (st kõik esitatud variandid olid korrektsed).

Tegevustest, mis aitavad bioloogilist mitmekesisust hoida, märgiti kõige sagedamini liigirikaste metsade hoidmist ja taastamist (71%), liigirikaste niidukoosluste hoidmist ja taastamist (66%), põldude vahele niiduribade ja puudesalkade jätmist (55%), tarbimise üleüldist vähendamist (55%) ning ühekordsete biolagunevate kilekottide, kohvitopside jm vältimist (54%). Ülejäänud tegevusi (eraldivõetuna) märkisid alla poole vastajatest, sealjuures kõige harvemini seostati ankeedis toodud tegevustest bioloogilise mitmekesisuse hoidmisega liha osakaalu vähendamist menüüs (26%) ning mahetoidu eelistamist (27%) (Tabel 10).

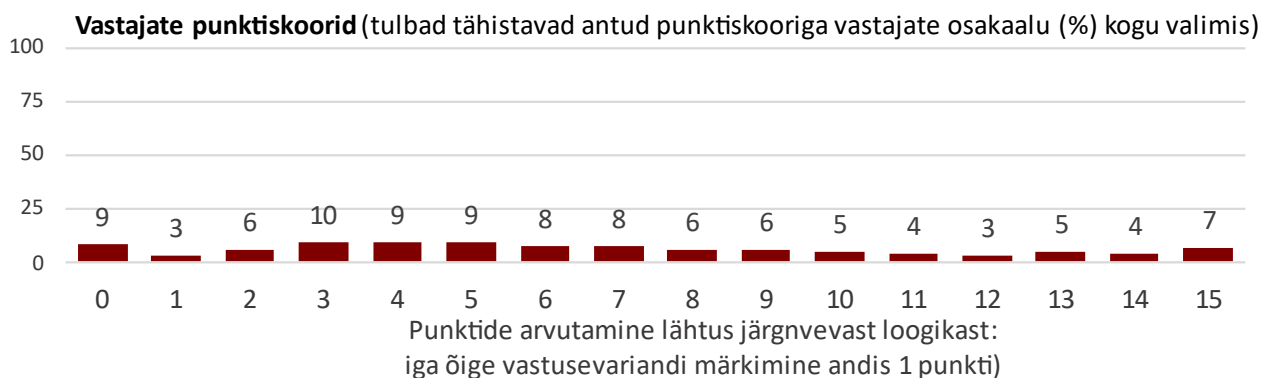
Ka siin arutati iga vastaja kohta välja n-õ õigete vastuste skoor (iga õige vastuse märkimine andis 1 punkti). Maksimaalne võimalik punktiskoor oli 15 ning 7% vastajatest selle skoori ka pälvis, samas ei tundnud 9% vastajatest ära ühtegi bioloogilist mitmekesisust hoida aitavat tegevust (Joonis 32). Keskmise punktiskoor oli valimis 7 punkti.

Teadlikkus tegevustest, mis aitavad bioloogilist mitmekesisust hoida, on keskmisest kõrgem samades rühmades, kus ka teadlikkus bioloogilise mitmekesisuse vähenemise põhjustest on keskmisest parem: eestikeelsete, 15-29-aastaste või kõrgharidusega inimeste seas. Keskmisest madalama teadlikkusega eristus taas Kirde-Eesti.

Tabel 10. Tegevused, mis vastajate hinnangul otseselt või kaudselt aitavad hoida bioloogilist mitmekesisust (antud tegevust märkinute %, n=1003, põhiuuringu vastajad)

Tegevus	Osakaal
Erivanuseliste liigirikaste metsade hoidmine ja taastamine	71%
Liigirikaste niidukoosluste hoidmine ja taastamine	66%
Põldude vahele niiduribade ja puudesalkade jätmine	55%
Tarbimise üldine vähendamine	55%
Ühekordsete biolagunevate kilekottide, kohvitopside jm vältimine	54%
Biojätmete eraldi kogumine komposteerimiseks	47%
Toidu ise kasvatamine	44%
Energiasäästu pakkuvate ehituslahenduste kasutamine	43%
Muru niitmise sageduse vähendamine	40%
Keskkonnaaktivism	37%
Riigi osalemine rahvusvahelistes keskkonnaalastes organisatsioonides ja kokkulepetes	37%
Uute kaevanduste avamise vältimine	34%
Valgusreostuse vähendamine	33%
Mahetoidu eelistamine menüüs	27%
Liha osakaalu vähendamine menüüs	26%
Midagi muud	0%
Mitte ükski eelpool nimetatutest	1%
Ei oska öelda	7%

Joonis 32. Punktiskoorid (tegevused, mis vastajate hinnangul otseselt või kaudselt aitavad hoida bioloogilist mitmekesisust)

9.4. Teadlikkus bioloogilise mitmekesisuse vähenemise tagajärgedest

Selgitamaks teadlikkust bioloogilise mitmekesisuse vähenemise tagajärgedest, esitati vastajaile loetelu võimalikest tagajärgedest ning paluti märkida kõik, mis on tema arvates korrektsed. Taas sisaldus loetelus ka paar väärat vastusevarianti.

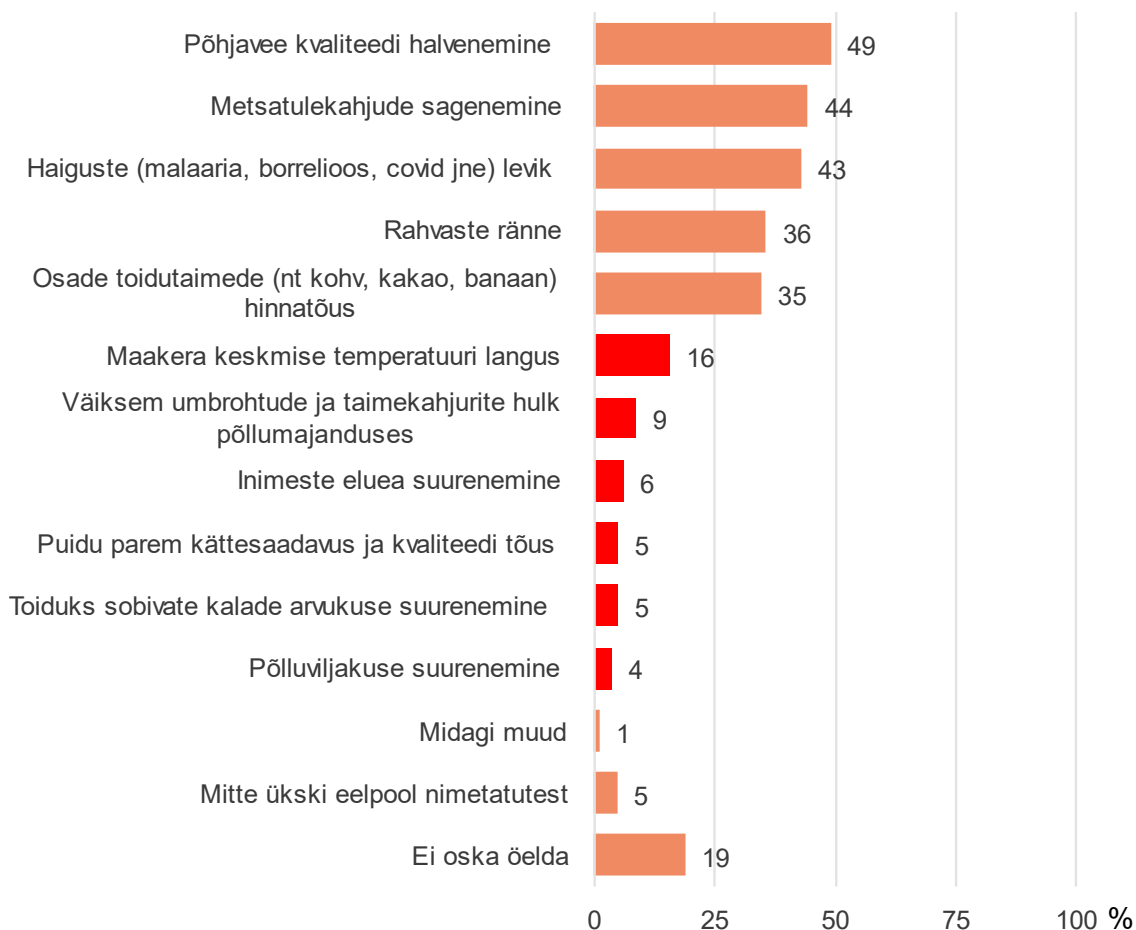
Kõige sagedamini peetakse bioloogilise mitmekesisuse vähenemise tagajärgedeks põhjavee kvaliteedi halvenemist (49%), metsatulekahjude sagenemist (44%) ning haiguste (malaaria, borrelioos, covid jne) levikut (43%). Pisut harvemini seostatakse bioloogilise mitmekesisuse vähenemisega rahvaste rännet (36%) ning osade toidutaimede (nt kohv, kakao, banaan) hinnatõusu (35%) (Joonis 35).

Nimekirja lisatud vääraid vastusevariante märgiti küll kõige harvemini, kuid siiski märkis 16% küsitletutest bioloogilise mitmekesisuse vähenemise tagajärgede seas ka maakera keskmise temperatuuri langemise, 9% umbrohtude ja taimekahjurite hulga vähenemise, 6% inimeste eluea suurenemise, 5% puidu parema kättesaadavuse ja kvaliteedi tõusu, 5% toiduks sobivate kalade arvukuse suurenemise ja 4% põlluviljakuse suurenemise.

Ka siin arvutati iga vastaja kohta lähtuvalt õigesti märgitud vastuste arvust punktiskoor (iga õige vastuse märkimine ning vale vastuse mittemärkimine andis 1 punkti). Maksimaalne võimalik tulemus oli 11 ning selle tulemuse sai 6% vastajatest. Vastajatest 23%-i punktiskooriks jäi samas „0“, st nad ei tundnud ära ühtegi bioloogilise mitmekesisuse vähenemise tagajärge. Keskmine punktiskoor oli 6.

Sarnaselt teadlikkusele bioloogilise mitmekesisuse vähenemise põhjustest on ka teadlikkus selle tagajärgedest keskmisest kõrgem eestikeelsete, 15-29-aastaste (kuid ka 65-74-aastaste) või kõrgharidusega inimeste seas. Regioonidest eristub madalaima teadlikkusega taas Kirde-Eesti.

Joonis 33. Nähtused, mis on vastajate hinnangul bioloogilise mitmekesisuse vähenemise tagajärjed kogu maailmas (antud tegevust märkinute %, n=1303, piloot- ja põhiuuringu vastajad) Punasega on märgitud väärad vastusevariandid.

Vastajate punktiskoorid (tulbad tähistavad antud punktiskooriga vastajate osakaalu (%) kogu valimis)

Punktide arvutamine lähtus järgnevast loogikast: iga õige vastusevariandi märkimine ning iga vale vastusevariandi mittemärkimine andis 1 punkti)

Lisa 1. Küsitlusankeet

TAUST 1

T1. Palun märkige oma sugu:

1. Mees
2. Naine

T2. Palun märkige oma vanus (täisaastates): _____**T3. Palun märkige oma rahvus:**

1. Eestlane
2. Venelane
3. Muu rahvus

T4. Millises maakonnas Te elate?

1. Harjumaal
2. Hiiumaal
3. Ida-Virumaal
4. Jõgevamaal
5. Järvamaal
6. Läänemaal
7. Lääne-Virumaal
8. Põlvamaal
9. Pärnumaal
10. Raplamaal
11. Saaremaal
12. Tartumaal
13. Valgamaal
14. Viljandimaal
15. Võrumaal

T5. Millises asulas Te elate?

Asulate loend vastavalt valitud maakonnale

KUI VASTAJA ELAB TALLINNAS:

T6. Mis linnaosas Te elate?

1. Põhja-Tallinn
2. Haabersti
3. Kesklinn
4. Kristiine
5. Lasnamäe
6. Pirita
7. Mustamäe
8. Nõmme

T7: Mis on Teie haridus?

- 1 Alg- või põhiharidus
- 2 Kutseharidus ilma keskhariduseta
- 3 Kesk- või keskeriharidus, s.h kutseharidus
- 4 Kõrgharidus

OLUKORRAD ELUST

Palume Teie arvamust järgnevate olukordade kohta.

1KT. Kaks naabrit tegutsevad oma koduaias erinevalt: üks naaber niidab kogu muru igal nädalavahetusel, teine igal nädalavahetusel ainult väikse osa murust ja kogu muru paar korda aastas.

Mis on võimalikud põhjused, miks teine naaber niidab suuremat osa murust harvemini? Kirjutage kõik võimalikud põhjused, mis Teile meenuvad:

2KT. Kaks kolleegi lõunastavad igal tööpäeval koos. Üks neist võtab lihatoidu iga päev ja teine ainult kord nädalas.

Mis on Teie arvates võimalikud põhjused ainult kord nädalas liha söömiseks? Kirjutage kõik võimalikud põhjused, mis Teile meenuvad:

3V. Kuivõrd oluline on Teie jaoks teave keskkonnaseisundi kohta?

MÄRKIGE ÜKS VASTUS IGALE REALE!

		Väga oluline	Pigem oluline	Pigem ei ole oluline	Üldse ei ole oluline	<i>Ei oska öelda</i>
1V	Eestis	4	3	2	1	99
2	Kogu maailmas	4	3	2	1	99

4V. Kas Teie arvates on keskkonnavaline informatsioon koogu Eesti kohta hästi kättesaadav?

Jah, täiesti	4
Pigem jah	3
Pigem mitte	2
Üldse mitte	1
<i>Ei oska öelda</i>	99

5. Mis Teie arvates iseloomustab keskkonnateadlikku inimest?

6V. Kuivõrd keskkonnateadlik Teie enda hinnangul olete?

Väga keskkonnateadlik	1
Pigem keskkonnateadlik	2
Pigem mitte keskkonnateadlik	3
Üldse mitte keskkonnateadlik	4
<i>Ei oska öelda</i>	99

7AK. Kuivõrd olete mures oma kodukoha keskkonna seisundi pärast täna?

Väga palju	6
Palju	5
Pigem palju	4
Pigem vähe	3
Vähe	2
Üldse mitte	1
<i>Ei oska öelda</i>	99

KUI K7AK=6-4, SIIS KÜSIDA K8:

8. Mis on Teid kodukoha keskkonna seisundi pärast muretsema pannud?

KUIDAS TE IGAPÄEVAELUS TOIMITE?

9KK. Mida Teie ise teete igapäevaselt keskkonna hoidmiseks?
Palun kirjutage kõik tegevused, mis Teile meenuvad.

10KK. Kui sageli Te teete järgnevat?

MÄRKIGE ÜKS VASTUS IGALE REALE!

		Sageli	Harva	Mitte kunagi	Ei oska öelda
1	Osalette keskkonnahoiuga seotud ühistegevustes (nt vabatahtlik töö, talgud)	1	2	3	99
2V	Sordite olmejäätmeid (kogute eraldi nt pakendi- ja biojäätmed ning paberi)	1	2	3	99
3V	Eelistate autoga sõitmisele liigelda jalgsi/jalgrattaga/ühistranspordiga	1	2	3	99
4	Väldite ühekordsete nõude ja joogikõrte kasutamist	1	2	3	99
5V	Viite ohtlikud jäätmed (nt ravimid, elektroonika, patareid ja akud, eterniit, ehitusjäätmed, säästu- ja halogeenpirnid, värvijäägid, majapidamismürgid) selleks ettenähtud kogumiskohta	1	2	3	99
6	Proovite elektrit ja kütet tarbida säästlikult	1	2	3	99
7	Olete teadlikult vähendanud reisimist (kui Te ei reisi üldse, siis märkige valik „Sageli“)	1	2	3	99
8	Olete vähendanud liha söömist (kui Te ei söö üldse liha, siis märkige valik „Sageli“)	1	2	3	99
9	Olete juhtinud teiste tähelepanu keskkonnahoiu vajalikkusele	1	2	3	99
10	Annetate raha keskkonnakaitse organisatsioonidele (Kui on annetus pangas püsivaksena, siis valige variant „Sageli“)	1	2	3	99
11	Valijana lähtute poliitiku/erakonna keskkonnalaadest eesmärkidest	1	2	3	99

11KK. Kui sageli Te teete järgnevat?

MÄRKIGE ÜKS VASTUS IGALE REALE!

		Sageli	Harva	Mitte kunagi	Ei oska öelda
12	Ostate kasutatud riideid ja tarbeesemeid	1	2	3	99
13 V	Kasutate poest kauba koju toomiseks kodust kaasa võetud kotti (ei osta selleks uut paber- või kilekotti)	1	2	3	99
14	Ostate võimalikult pika kasutuseaga tooteid	1	2	3	99
15 V	Ostate öko-, mahe- või ausa kaubanduse märgisega toidukaupu	1	2	3	99
16	Ostate ökomärgisega rõivaid, puhastusvahendeid jne	1	2	3	99
17	Väldite ülepakendatud toodete ostmist	1	2	3	99
18	Pigem parandate/lasete parandada olemasolevat asja (riided, jalanõud, elektroonika jms) kui ostate uue	1	2	3	99
19	Olete teadlikult vähendanud oma tarbitavate kaupade ja teenuste hulka	1	2	3	99
20	Väldite pudelis joogivee ostmist	1	2	3	99
21	Väldite keskkonda liigselt kahjustavate ettevõtete tooteid/teenuseid	1	2	3	99

12KM. Kas nende tegevuste juures on Teie jaoks olulisem keskkonnahoiu- või muu (näiteks rahaline) aspekt?

MÄRKIGE ÜKS VASTUS IGALE REALE!

KUVADA TEGEVUSED, MILLE OSAS MÄRKIS K10KK VÕI K11KK="SAGELI" VÕI „HARVA“:

		Kindlasti keskkonnahoiu	Pigem keskkonnahoiu	Pigem muu	Kindlasti muu	Raske öelda
1	Keskkonnahoiuga seotud ühistegevustes (nt vabatahtlik töö, talgud) osalemine	1	2	3	4	99
2V	Olmejäätmete sortimine (nt pakendi- ja biojäätmete ning paberi eraldi kogumine)	1	2	3	4	99
3V	Autoga sõitmisele jalgsi/jalgrattaga/ühistranspordiga liiklemise eelistamine					
4	Ühekordsete nõude ja joogikõrte kasutamise vältimine	1	2	3	4	99
5V	Ohtlike jäätmete (nt ravimid, elektroonika, patareid ja akud, eterniit, ehitusjäätmed, säästu- ja halogeenpirnid, värvijäägid, majapidamismürgid) viimine selleks ettenähtud kogumiskohta	1	2	3	4	99
6	Elektri ja kütte säästlik tarbimine	1	2	3	4	99
7	Reisimise teadlik vähendamine või sellest loobumine	1	2	3	4	99
8	Liha söömise vähendamine või sellest loobumine	1	2	3	4	99

9	Teiste tähelepanu juhtimine keskkonnahoiu vajalikkusele	1	2	3	4	99
10	Raha annetamine keskkonnakaitse organisatsioonidele	1	2	3	4	99
11	Valijana lähtumine poliitiku/erakonna keskkonna-alastest eesmärkidest	1	2	3	4	99
12	Kasutatud riiete ja tarbeesemete ostmine	1	2	3	4	99
13	Poest kauba koju toomiseks kodust kaasa võetud koti kasutamine (ei osta selleks uut paber- või kilekotti)	1	2	3	4	99
14	Võimalikult pika kasutuseaga toodete ostmine	1	2	3	4	99
15	Öko-, mahe- või ausa kaubanduse märgisega toidukaupade ostmine	1	2	3	4	99
16	Ökomärgisega rõivaste, puhastusvahendite jne ostmine	1	2	3	4	99
17	Ülepakendatud toodete ostmise vältimine	1	2	3	4	99
18	Uue asja ostmise asemel pigem olemasoleva asja (riided, jalanõud, elektroonika jms) parandamine/parandada laskmine	1	2	3	4	99
19	Oma tarbitavate kaupade ja teenuste hulga teadlik vähendamine	1	2	3	4	99
20	Pudelis joogivee ostmise vältimine	1	2	3	4	99
21	Keskkonda liigselt kahjustavate ettevõtete toodete/teenuste teadlik vältimine	1	2	3	4	99

13ER. Mis on põhjusteks, miks Te ei ole teinud järgnevat? MÄRKIGE IGAL REAL KÕIK SOBIVAD VASTUSED!

KUVADA TEGEVUSED, MILLE OSAS MÄRKIS K10KK VÕI K11KK ="MITTE KUNAGI":

		Ei teadnud, et see tegevus aitab keskkonda hoida	See on oluline tegevus, aga ei tule mulle õigel hetkel meelde	On oluliseid igapäevaseid tegevusi, kuid see	Mul ei ole selleks vajalikku püsivust, ma ei suuda olla järjekindel	Muu põhjus
1	Keskkonnahoiuga seotud ühistegevustes (nt vabatahtlik töö, talgud) osalemine	1	2	3	4	5
2V	Olmejäätmete sortimine (nt pakendi- ja biojäätmete ning paberi eraldi kogumine)	1	2	3	4	5
3V	Autoga sõitmisele jalgsi/jalgrattaga/ühistranspordiga liiklemise eelistamine					
4	Ühekordsete nõude ja joogikorte kasutamise vältimine	1	2	3	4	5
5V	Ohtlike jäätmete (nt ravimid, elektroonika, patareid ja akud, eterniit,	1	2	3	4	5

	ehitusjätmed, säästu- ja halogeenpirnid, värvijäägid, majapidamismürgid) viimine selleks ettenähtud kogumiskohta					
6	Elektri ja kütte säästlik tarbimine	1	2	3	4	5
7	Reisimise teadlik vähendamine või sellest loobumine	1	2	3	4	5
8	Liha söömise vähendamine või sellest loobumine	1	2	3	4	5
9	Teiste tähelepanu juhtimine keskkonnahoiu vajalikkusele	1	2	3	4	5
10	Raha annetamine keskkonnakaitse organisatsioonidele	1	2	3	4	5
11	Valijana lähtumine poliitiku/erakonna keskkonna-alastest eesmärkidest	1	2	3	4	5
12	Kasutatud riiete ja tarbeesemete ostmine	1	2	3	4	5
13	Poest kauba koju toomiseks kodust kaasa võetud koti kasutamine (ei osta selleks uut paber- või kilekotti)	1	2	3	4	5
14	Võimalikult pika kasutuseaga toodete ostmine	1	2	3	4	5
15	Öko-, mahe- või ausa kaubanduse märgisega toidukaupade ostmine	1	2	3	4	5
16	Ökomärgisega rõivaste, puhastusvahendite jne ostmine	1	2	3	4	5
17	Ülepakendatud toodete ostmise vältimine	1	2	3	4	5
18	Uue asja ostmise asemel pigem olemasoleva asja (riided, jalanõud, elektroonika jms) parandamine/parandada laskmine	1	2	3	4	5
19	Oma tarbitavate kaupade ja teenuste hulga teadlik vähendamine	1	2	3	4	5
20	Pudelis joogivee ostmise vältimine	1	2	3	4	5
21	Keskkonda liigselt kahjustavate ettevõtete toodete/teenuste vältimine	1	2	3	4	5

VASTAVAD KÕIK:

14KK. Kas ning kui sageli jõuavad Teie majapidamises järgnevad jätmed üldise olmeprügi konteinerisse?

MÄRKIGE ÜKS VASTUS IGALE REALE!

		Enamasti	Harva	Mitte kunagi	Seda liiki jätmeid meie majapidamises ei teki
1	Tagasiostetav taara (pandipakend)	1	2	3	4
2	Klaaspakend, mida tagasi ei osteta	1	2	3	4
3	Metallpakend, mida tagasi ei osteta	1	2	3	4
4	Plastpakendid	1	2	3	4
5	Paber ja kartong	1	2	3	4
6	Biolagunevad jätmed	1	2	3	4
7	Patareid, akud	1	2	3	4
8	Lambipirnid	1	2	3	4
9	Vana mööbel	1	2	3	4
10	Vana kodutehnika	1	2	3	4
11	Ravimid	1	2	3	4
12	Kemikaalid (mürgid, väetised, värvid, lakid, õlid)	1	2	3	4
13	Metall ja vanad autoosad	1	2	3	4

15MK. Kas tahaksite elada keskkonda hoidvamalt kui praegu?

Kindlasti mitte	1
Ei taha	2
Pigem ei taha	3
Pigem tahan	4
Tahan	5
Väga tahan	6
Ei oska öelda	99

16MK. Kuivõrd on või ei ole alljärgnevad tegurid Teile takistuseks (veel) keskkonnahoidlikumal viisil elamiseks?

MÄRKIGE ÜKS VASTUS IGALE REALE!

		Kindlasti on takistus eks	Pigem on takistu seks	Pigem ei ole takistu seks	Üldse ei ole takistu seks	Ei oska öelda
1	Mul ei ole selleks piisavalt teadmisi ja oskusi	4	3	2	1	99
2	Minu lähedased ja/või kogukond, kus elan, ei toeta keskkonda hoidvat eluviisi	4	3	2	1	99
3	Minu igapäevaelu (elukoht, töökoht) korraldus ei võimalda keskkonda hoidvat eluviisi	4	3	2	1	99
4	Keskkonda hoidev eluviis on kulukas	4	3	2	1	99

5	Tänane seadusandlus ja/või majandusloogika ei soodusta keskkonda hoidvat eluviisi	4	3	2	1	99
---	---	---	---	---	---	----

HOIAKUD

17MK. Inimesed teevad keskkonda hoidvaid tegevusi erinevatel põhjustel. Mil määral nõustute järgnevate väidetega?

MÄRKIGE ÜKS VASTUS IGALE REALE!

JÄRJESTUST ROTEERIDA!

		Täiesti nõus	Nõus	Pigem nõus	Pigem ei ole nõus	Ei ole nõus	Üldse ei ole nõus
1	Keskkonna heaks panustamine loob minus hea tunde	6	5	4	3	2	1
2	Keskkonna hoidmine on saanud oluliseks osaks sellest, kes ma olen	6	5	4	3	2	1
3	Pean keskkonda hoidvat tegutsemist oluliseks	6	5	4	3	2	1
4	Tunnaksin end halvasti, kui ma keskkonna heaks midagi ei teeks	6	5	4	3	2	1
5	Käitun keskkonda hoidvalt, et mitte tunda teiste halvakspanu	6	5	4	3	2	1
6	Teen keskkonnahoidlikke tegevusi selleks, et teised märkaksid minu panust	6	5	4	3	2	1
7	Käitun keskkonda hoidvalt, kuna ma ei taha teistele pettumust valmistada	6	5	4	3	2	1
8	Ma ei näe, kuidas minu panusest oleks <u>keskkonnale kasu</u>	6	5	4	3	2	1
9	Ma ei näe, et keskkonda hoidvast käitumisest oleks <u>mulle kasu</u>	6	5	4	3	2	1

18KT. Kuivõrd Te nõustute järgmiste väidetega?

MÄRKIGE ÜKS VASTUS IGALE REALE!

		Täiesti nõus	Nõus	Pigem nõus	Pigem ei ole nõus	Ei ole nõus	Üldse ei ole nõus	Ei oska öelda
1	Üksikisiku keskkonnahoidlik käitumine on globaalses mõttes tühine	6	5	4	3	2	1	99
2	Kui inimesed sekkuvad loodusesse, toob see sageli kaasa hävitavaid tagajärgi	6	5	4	3	2	1	99
3	Inimesed kuritarvitavad rängalt keskkonda	6	5	4	3	2	1	99

4	Kõikidel liikidel on inimesega võrdne õigus elule	6	5	4	3	2	1	99
5	Maakera on nagu kosmoselaev, kus on vähe ruumi ja millel on piiratud ressursid	6	5	4	3	2	1	99
6	Loodusel on väärtus ka siis, kui inimesed sellest otseselt kasu ei saa	6	5	4	3	2	1	99

19. Millest on Teie arvates ühiskonnas majanduslikke otsuseid tehes olulisem lähtuda?

A. Et otsused ei kahjustaks teisi liike (sh neid, mida me veel ei tunne).

B. Et otsused oleksid majanduslikult kasulikud.

1. Kindlasti A
2. Pigem A
3. Pigem B
4. Kindlasti B
5. Ei oska öelda

20KT. Kuivõrd Te nõustute järgmiste väidetega?

MÄRKIGE ÜKS VASTUS IGALE REALE!

		Täiesti nõus	Nõus	Pigem nõus	Pigem ei ole nõus	Ei ole nõus	Üldse ei ole nõus	Ei oska öelda
1	Igal ajahetkel on meie teadmised inimtegevuse keskkonnamõju kohta piiratud	6	5	4	3	2	1	99
2	Teadmised keskkonnateemade kohta uuenevad ja muutuvad pidevalt	6	5	4	3	2	1	99
3	Teadmiste vähesus uue tehnoloogia keskkonnamõjude kohta peaks meid tegema ettevaatlikuks selle kasutuselevõtul	6	5	4	3	2	1	99
4	Keskkonnaprobleemidel ei ole ühte selget ja ühemõttelist lahendust	6	5	4	3	2	1	99

21. Palun pange need kolm väidet tähtsuse järjekorda:

	Tähtsuset esimene	Tähtsuset teine	Tähtsuset kolmas	Ei oska öelda
1V Elektritootmine peab olema keskkonnale võimalikult vähese kahjuga	1	2	3	99
2 Elektritootmine peab olema odav	1	2	3	99
3 Elektritootmine peab tagama meile sõltumatusse välismaistest allikatest	1	2	3	99

22AK. Kuivõrd toetate järgmisi ühiskondlikke muutusi?

MÄRKIGE ÜKS VASTUS IGALE REALE!

		Üldse ei toeta	Ei toeta	Pigem ei toeta	Pigem toetan	Toetan	Toetan väga	Ei oska öelda
1	Pideva majanduskasvu ootusest loobumine	1	2	3	4	5	6	99
2	Energiatarbimise vähendamine ühiskonnas	1	2	3	4	5	6	99
3	Tootmise ja tarbimise vähendamine ühiskonnas	1	2	3	4	5	6	99

23. Kui sageli kogete oma igapäevaelus aukartuse või imetluse tunnet looduse (näiteks looduse ilu, keerukuse, põnevuse vms)?

1. Pea iga päev
2. Umbes kord-paar nädalas
3. Umbes 1-4 korda kuus
4. Harvem
5. Ei ole sellist tunnet tundnud

KUIDAS LOODUSEL LÄHEB?**24AK. Kuivõrd olete viimase 2 aasta jooksul tundnud muret mõne järgneva teema pärast?**

MÄRKIGE ÜKS VASTUS IGALE REALE!

		Üldse mitte	Vähe	Pigem vähe	Pigem palju	Palju	Väga palju	Raske öelda
1	Mullaviljakuse vähenemine, mille põhjuseks on muutused aineringes	1	2	3	4	5	6	99
2	Väetiste ja põllumajandusmürkide liigkasutus	1	2	3	4	5	6	99
3	Inimtegevuse/-ehitiste laienemine loodusmaastike arvelt	1	2	3	4	5	6	99
4	Globaalsed kliimamuutused	1	2	3	4	5	6	99
5	Bioloogilise mitmekesisuse vähenemine. Bioloogiline mitmekesisus (nn elurikkus) tähendab liikide paljusust, nende geneetilist mitmekesisust ja neile sobivate elupaikade rohkust	1	2	3	4	5	6	99

25KT. Millised alljärgnevatest tegevustest vähendavad Teie arvates otseselt või kaudselt bioloogilist mitmekesisust looduses?

VÕIB MITU VASTUST!

1. Looduslikel rohumaadel kariloomade kasvatamine
2. Metsaistutus puidu tööstuslikuks kasvatamiseks
3. Muru niitmata jätmise vähemkaidavates kohtades
4. Kiirmoe tarbimine
5. Soode kuivendamine
6. Linnamesindus
7. Fossiilsete kütuste kasutamine elektritootmisel
8. Mahetoodete eelistamine
9. Internetist videote vaatamine
10. Puidu kasutamine elektritootmisel
11. Välismaalt kaupade tellimine
12. Sünteetiliste umbrohutõrjevahendite kasutamine
13. Soode taastamine
14. Midagi muud, palun täpsustage: _____
15. Mitte ükski eelpool nimetatutest
99. Ei oska öelda

26. Kas olete Eestis ise märganud liikide (nt linnud, taimed, putukad) kadumist?

1. Jah
2. Ei
99. Ei oska öelda

KUI K26 JAH, SIIS KÜSIDA K27:

27. Milliste liikide kadumist olete märganud?**28AK. Mil määral võib bioloogilise mitmekesisuse vähenemine Teie arvates lähemate aastate jooksul Teie elu mõjutada?**

Üldse mitte	1
Vähe	2
Pigem vähe	3
Pigem palju	4
Palju	5
Väga palju	6
Ei oska öelda	99

29AK. Kas bioloogilise mitmekesisuse vähenemise tagajärjed on Teie hinnangul Eesti jaoks tõsine probleem?

Kindlasti mitte	1
Ei ole	2
Pigem mitte	3
Pigem on	4
On	5
Kindlasti on	6
Ei oska öelda	99

KUI K29AK=4-6, SIIS KÜSIDA K30:

30. Millised on Teie arvates bioloogilise mitmekesisuse vähenemise tagajärjed Eesti jaoks?

31. Mis järgnevast on Teie arvates bioloogilise mitmekesisuse vähendamise tagajärjed kogu maailmas?

VÕIB MITU VASTUST!

1. Maakera keskmise temperatuuri langus
2. Puidu parem kättesaadavus ja kvaliteedi tõus
3. Osade toidutaimede (nt kohv, kakao, banaan) hinnatõus
4. Inimeste eluea suurenemine
5. Toiduks sobivate kalade arvukuse suurenemine
6. Rahvaste ränne
7. Haiguste (malaaria, borrelioos, covid jne) levik
8. Väiksem umbrohtude ja taimekahjurite hulk põllumajanduses
9. Metsatulekahjude sagenemine
10. Põlluviljakuse suurenemine
11. Põhjavee kvaliteedi halvenemine
12. Midagi muud, palun täpsustage: _____
13. Mitte ükski eelpool nimetatutest
99. Ei oska öelda

32KT. Millised alljärgnevatest tegevustest aitavad Teie arvates otseselt või kaudselt bioloogilist mitmekesisust hoida? Palun märkige tegevused, mida peate oluliseks!

VÕIB MITU VASTUST!

ROTEERIDA!

1. Liha osakaalu vähendamine menüüs
2. Erivanuseliste liigirikaste metsade hoidmine ja taastamine
3. Muru niitmise sageduse vähendamine
4. Tarbimise üldine vähendamine
5. Mahetoidu eelistamine menüüs
6. Uute kaevanduste avamise vältimine
7. Riigi osalemine rahvusvahelistes keskkonnaalastes organisatsioonides ja kokkulepetes
8. Keskkonnaaktivism
9. Põldude vahele niiduribade ja puudesalkade jätmine
10. Valgusreostuse vähendamine
11. Energiasäästu pakkuvate ehituslahenduste kasutamine
12. Ühekordsete biolagunevate kilekottide, kohvitopside jm vältimine
13. Liigirikaste niidukoosluste hoidmine ja taastamine
14. Toidu ise kasvatamine
15. Biojätmete eraldi kogumine komposteerimiseks
16. Midagi muud, palun täpsustage: _____
17. Mitte ükski eelpool nimetatutest
99. Ei oska öelda

TAUST 2

Järgnevad küsimused puudutavad Teie leibkonda. Leibkonnaks nimetatakse ühel aadressil elavat ja ühiselt rahalisi ressursse kasutavat inimeste rühma.

T8. Mitu inimest kuulub Teie leibkonda?

Palun arvestage leibkonnaliikmete arvu märkimisel ka iseennast.

_____ inimest

KUI LEIBKONNAS ON ENAM KUI 1 LIIGET, SIIS KÜSIGE T9:

T9. Kas Teie leibkonnas on alla 18-aastaseid lapsi?

1. Jah
2. Ei

T10. Mis on Teie perekonnaseis?

1. Abielus või vabaabielus
2. Vallaline või lahutatud
3. Lesk
4. *Ei soovi avaldada*

T11. Mis on Teie praegune peamine staatus?

ÜKS VASTUS

1. Töötav
2. Töötav õpilane/üliõpilane
3. Töötav pensionär
4. Töotu, tööd otsiv
5. Õpilane/üliõpilane
6. Pensionär
7. Lapsehoolduspuhkusel olijä
8. Muudel põhjustel mittetöötav (sh kodune)
9. Muu, palun täpsustage: _____

KUI VASTAJA TÖÖTAB (T11 VASTUSED 1-3):

T12. Mis ametikohal Te töötate?

ÜKS VASTUS

1. Asutuse, ettevõtte tippjuht
2. Keskastme juht
3. Tippspetsialist (nt arst, õpetaja, teadur, insener vms)
4. Keskastme spetsialist, abispetsialist, tehnik, maakler
5. Ametnik, kontoritöötaja
6. Isiku- või klienditeenindaja, kaitse- või päästeteenistuja
7. Oskustööline
8. Seadme- või masina- operaator, mootorsõiduki juht
9. Lihttööline
10. Muu, palun täpsustage: ...

T13. Millisesse vahemikku jääb Teie leibkonna keskmine netosissetulek kuus ühe leibkonnaliikme kohta?

Selle arvutamiseks liitke kokku kõigi leibkonnaliikmete sissetulekud (sh palgad, pensionid, toetused, stipendiumid ja muud tulud) ja jagage saadud summa leibkonnaliikmete arvuga.

1. Kuni 400 €
2. 401 - 500 €
3. 501 - 650 €
4. 651 - 800 €
5. 801 - 1000 €
6. 1001 - 1300 €
7. 1301-1600 €
8. Üle 1600 €
98. *Ei oska öelda*
99. *Ei soovi avaldada*

T14. Kuidas Te hindate oma leibkonna rahalist toimetulekut? Kas ...

1. raha jääb ka säästudeks
2. raha on piisavalt, et toime tulla
3. kuidagi tuleme toime
4. raha ei piisa vältimatute kulutuste tarbeks
98. *Ei oska öelda*
99. *Ei soovi avaldada*

T15. Mis tüüpi on Teie elamu?

- 1 Ühepereelamu
- 2 Paarismaja või ridaelamu
- 3 Väiksem kortermaja (kuni 12 korterit)
- 4 Suurem kortermaja

T16. Kas lisaks peamisele eluasemele on Teil ka maakodu või suvila?

1. Jah
2. Ei

T17. Millist transpordivahendit peamiselt kasutate pikemate vahemaade läbimiseks, kas ... ?

ÜKS VASTUS.

- 1 autot
- 2 ühistransporti
- 3 mõlemaid võrdselt
- 4 muud liikumisvahendit

T18. Ankeedi keel vastamisel